

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**FARKLI KÜLTÜRLERDEN GELEN YÜKSEK ÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ İLK
ETKİLEŞİM ALGILARININ VE KÜLTÜRLENME
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Ramin Aliyev

**Ankara
Ocak, 2011**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

**FARKLI KÜLTÜRLERDEN GELEN YÜKSEK ÖĞRETİM
ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ İLK
ETKİLEŞİM ALGILARININ VE KÜLTÜRLENME
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Ramin Aliyev

Danışman: Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş

**Ankara
Ocak, 2011**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim
Dalında DOKTORA TEZİ ALIşMASI RAPORU
olarak kabul edilmiştir.

Başkan:
Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜş

¼ye:
Prof. Dr. Yaşar ÖZBAY

¼ye:
Prof. Dr. İsmail DOĞAN

¼ye:
Yrd. Doç. Dr. Ömay ÇOKLUK

¼ye:
Yrd. Doç. Dr. Melike T¼rkan BAĞLI

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim ¼yelerine ait olduğunu
onaylarım.

27/01/2011

Prof. Dr. Nejla KURUL
Enstit¼ M¼d¼r¼

TEŞEKKÜR

Yabancı öğrencilerin kültürel ve eğitimsel deneyimleri farklıdır. Bu öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarında başarılı olabilmesi için Türk kültürü ve yaşam biçimine uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu konuda yaşanabilecek sorunlara ışık tutabileceğini düşündüğüm bu tezin hazırlanmasında bana rehberlik eden, destekleyen, sabırla dinleyen Sayın Hocam Prof. Dr. Selahiddin Öğülmüş'e, kültürlenme ölçeğini geliştirmemde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Yaşar Özbay'a, tezin yöntem ve bulgular kısmındaki değerli önerileri nedeniyle Yrd. Doç. Dr. Ömay Çokluk'a, istatistik konusunda bilgilerinden yararlandığım Dr. Ertuğrul Uçar ve Dr. Hasan Atak'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ankete soru havuzu oluşturmamda, tezin dil açısından değerlendirilip düzeltilmesinde emeğini ve manevi desteğini esirgemeyen, benimle saatlerce çalışan, devamlı motive eden, yüreklendiren ve başaracağıma her zaman inanan değerli öğretmen Celile Giritli'ye sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca yanımda olup, maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme ve kardeşlerime teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans ve doktora sürecinde gerekli izin ve kolaylığı sağlayan değerli müdürüm Zekai Özgür'e, okul kurucularım Dr. Mehmet ve Gülsen Yüksel'e teşekkür ediyorum.

Tez çalışmalarımın değerlendirilmesinde emeği geçen hocalarım Prof. Dr. İsmail Doğan ve Yrd. Doç. Melike Türkan Bağlı'ya teşekkür ediyorum.

Anket sorularını samimiyet ve sabırla yanıtlayan tüm yabancı uyruklu öğrencilere ve emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Ramin Aliyev

ÖNSÖZ

Bu araştırma farklı kültürlerden gelen bireylerin eğitim ortamlarında birbirleriyle olan ilk etkileşimlerine ilişkin algıladıklarını ve kültürlenme düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç için iki farklı çalışma gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamında edindikleri ilk etkileşimleriyle ilgili deneyimleri ve kültürlenme düzeylerine ilişkin görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bunu öğrenmek için kültürlerarası etkileşim algısı ve kültürlenmenin “Cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye’deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye’de nerede oturduğu ve Türkiye’de beraber ikamet ettikleri kişi” değişkenlerine göre farklılaşmış ve farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmaya farklı kültür ve kökenlerden gelen yabancı uyruklu öğrenciler katılmıştır.

Araştırmanın ilk bölümünde; problem, amaç, önem ve sınırlılıklara yer verilmiştir. İkinci bölümünde araştırmanın kuramsal temelleri ve ilgili araştırmalar sunulmuştur. Üçüncü bölümde yöntem, araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analiz edilmesi ele alınmıştır. Dördüncü bölümde bulgular ve yoruma yer verilmiştir. Beşinci bölümde son olarak tartışma, sonuç ve öneriler ele alınmıştır.

Ramin Aliyev

ÖZET

FARKLI KÜLTÜRLERDEN GELEN YÜKSEK ÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ İLK ETKİLEŞİM ALGILARININ VE KÜLTÜRLENME DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Aliyev, Ramin

Doktora Tezi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

Ocak 2011, 134 sayfa

Farklı kültürel özgeçmişlere sahip olan bireyler birbirleriyle ilk kez etkileşime girdiklerinde, aynı kültürel özgeçmişe sahip bireylere göre, ilişkilerinin ileride hangi yönde gelişebileceğine dair daha farklı beklentiler geliştirebilirler. İlk etkileşimlerinden memnuniyet veya memnuniyetsizlik duygularıyla ayrılabilirler. Bu etkileşimleri sonucunda da meydana gelen psikolojik ve davranışsal değişim süreci kültürlenme olarak tanımlanmaktadır.

Araştırmanın genel amacı, farklı kültürlerden gelen bireylerin eğitim ortamlarında birbirleriyle olan ilk etkileşimlerine ilişkin algılarını ve kültürlenme düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir.

Bu araştırma, kültürlerarası etkileşim ve kültürlenmenin çeşitli değişkenler açısından ele alındığı tarama modelinde bir araştırmadır. Bu çalışmada Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin eğitim ortamındaki ilk etkileşim algılamaları ve kültürlenme düzeyleri incelenmiştir. Araştırma grubunu, yurtdışından Türkiye’ye gelmiş ve öğrenimlerine farklı üniversitelerde devam eden farklı yaşlardaki, Kafkasya, Avrupa ve Ortadoğu kökenli 492 öğrenci oluşturmuştur.

Verilerin toplanması için, yabancı uyruklu öğrencilere “Kişisel Bilgi Formu”, Ling Chen (2002) tarafından geliştirilen ve araştırmacı tarafından uyarlanan “Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği” (15 madde) ile araştırmacı

tarafından geliştirilen “Kültürlenme Ölçeği” (84 madde) uygulanmıştır. Kişisel bilgi formu diğer ölçeklerle beraber kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı ile çözümlenmiştir. Çeşitli değişkenlerle, kültürlerarası etkileşim algısı ve kültürlenme arasında fark bulunup bulunmadığı da t testi ile tespit edilirken, grupları birbirleriyle karşılaştırıp farkı bulmak için ise "tek yönlü varyans analizi" (ANOVA) kullanılmıştır.

Araştırma iki çalışmadan oluşmaktadır. Birinci çalışmada: Kültürlerarası etkileşim algısı ve onun alt boyutları olan, etkileşimde güçlük ve etkileşimde uyum, ikinci çalışmada: Kültürlenme ve onun alt boyutları olan, asimilasyon, ayrılma ve bütünleşmenin, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye'de nerede oturduğu ve Türkiye'de kiminle yaşadığı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırmada, yaş ilerledikçe etkileşimde güçlüğü azaldığı bulunmuştur. Katılımcıların geldikleri ülke ve öğrenim gördükleri alanın etkileşimde uyumu etkilediği görülmüştür. Kafkasya'dan gelen öğrencilerin genelde eğitim ortamında diğer ülkelere göre daha olumlu etkileşim deneyimleri edindikleri ve kültürlenme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Bulgulara göre evli olmak, ülkede daha uzun süre yaşamak ve benzer kültürlerden (Kafkasya) gelmek kültürlenme düzeyini yükseltmekte yani bütünleşmeye olumlu etkide bulunmaktadır.

SUMMARY

AN INVESTIGATION OF FIRST INTERACTION PERCEPTIONS AND ACCULTURATION LEVELS OF HIGHER EDUCATION STUDENTS FROM DIFFERENT CULTURES IN EDUCATIONAL ENVIRONMENTS

Aliyev, Ramin

PhD Dissertation, Department of Educational Psychology

Adviser: Prof. Dr. Selahiddin ÖĞÜLMÜŞ

January 2011, 134 pages

When compared to individuals of the same cultural background, those with different cultural background may develop different expectations about the course of development of their relationships in the future during the first interaction with each other. They may feel satisfied or unsatisfied from their first interactions. The psychological and behavioral change process resulting from such an interaction is defined as acculturation.

The main purpose of this study is to investigate the level of acculturation and perceptions regarding the first interaction of individuals of different cultural background in the educational environment using various indicators.

This study is in the group of survey model that deals with intercultural interaction and acculturation in terms of various variables. In this study, we examine the perceptions of first interactions and the level of acculturation of international students at Turkish universities. This research focuses on 492 students of different ages from the Caucasus, Europe and Middle East attending various universities in Turkey.

In order to collect the data, we used “Personal Information Questionnaire”, “Perceptions of Intercultural Interaction Questionnaire” (15

items) developed by Ling Chen (2002) and adapted by the researcher as well as “Acculturation Questionnaire” (84 items) developed by the researcher. The personal information form was used together with other questionnaires. The collected data was analyzed using the SPSS software. We used the t-test in order to examine the effects of various variables on the perceptions of intercultural interactions and acculturation, and one-way analysis of variance (ANOVA) to see whether there are differences among various groups.

This research comprises two analyses. In the first analysis, we examined perceptions of intercultural interactions as well such sub-forms as difficulties and synchrony in interactions. In the second analysis we examined whether acculturation and its sub-forms such as assimilation, separation and integration varies with different factors such as sex, marital status, age, the time period spent in Turkey, country of origin, the type accommodation in the home country, the field of education, the place of residence in Turkey, and with whom the respondent resides.

The results suggest that the difficulties in interactions decline with age. In addition, we find that the country of origin and the field of education affect the level of synchrony in interactions. We find that students from the Caucasus had much more positive interaction experiences and possess higher acculturation level at educational environment when compared to students from other countries.

The results suggest that the factors such as being married, the time spent in Turkey, and being from similar cultures (i.e., from the Caucasus) increase the level of acculturation, that is, affect integration positively.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	vi
ÖNSÖZ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	x
İÇİNDEKİLER.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
TABLolar LİSTESİ.....	xvii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Problem	1
2. Etkileşim Algılamaları.....	4
3. Kültürlenme Stratejileri	15
4. Amaç.....	21
5. Önem	23
6. Sınırlılıklar	24
7. Tanımlar.....	25

BÖLÜM II

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM KURAMLARI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM KURAMLARI	26
1.1. Fons Trompenaars 'ın Kültürel Boyutlar Kuramı.....	26
1.2. Enformasyon Sistemleri Kuramı	29
1.3. Hall'in Zaman ve Mekân Algılama Modeli	30
1.4. Hall'in Bağlamlama Modeli	31
1.5. Gudykunst ve Kim'in Kültürlerarası İletişim Çalışmaları	32
1.6. Kluckhohn ve Strodtbeck'in Değer Yönelimleri Kuramı	33
1.6.1. İnsan- İnsan Yönelimi	33

1.6.2. İnsan- Doğa yönelimi	34
1.6.3. Etkinlik Yönelimi.....	34
1.6.4. Zaman Yönelimi	34
1.6.5. İlişkisel Yönelim	35
1.7. Kültürel Boyutlar Kuramı.....	35
1.7.1. Bireycilik-Toplumculuk	35
1.7.2. Erkeklik ve Kadınlık	36
1.7.3. Belirsizlikten Kaçınma.....	37
1.7.4. Toplumsal-Örgütsel Güç Mesafesi.....	37
1.8. Kültürlerarası Duyarlılık Gelişmeli Modeli	38
1.8.1. Etnosentrik oryantasyon	38
1.8.2. Etnorelatif oryantasyon	39
2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	41
2.1. Yurtdışında Yapılmış Eğitim Ortamında Kültürlerarası İletişim Araştırmaları.....	41
2.2. Türkiye'de Eğitim Ortamında Yapılmış Kültürlerarası İletişim Araştırmaları.....	49

BÖLÜM III

YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli.....	56
2. Araştırma Grubu	56
3. Veri Toplama Araçları	60
3.1. Kişisel Bilgi Formu	60
3.2. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği.....	60
3.3. Kültürlenme Ölçeği	64
4. Verilerin Toplanması.....	67
5. Verilerin Analizi	68

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

1. Kültürlerarası Etkileşim Algısıyla İlgili Bulgular ve Yorum	70
1.1. Kültürlerarası Etkileşim Algısının Etkileşimde Güçlük Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri.....	70
1.2. Kültürlerarası Etkileşim Algısının Etkileşimde Uyum Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri.....	73
1.3. Kültürlerarası Etkileşim Algısı İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri.....	76
2. Kültürlenmeyle İlgili Bulgular ve Yorum.....	78
2.1. Kültürlenmenin Asimilasyon Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri	78
2.2. Kültürlenmenin Ayrılma Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri.....	81
2.3. Kültürlenmenin Bütünleşme Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri	85
2.4. Kültürlenme ile Demografik Değişkenlerin İlişkileri	90

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

1. TARTIŞMA.....	93
1.1. Çalışma 1: Tartışma (Kültürlerarası Etkileşim Algısı)	93
1.2. Çalışma 2: Tartışma (Kültürlenme).....	96
1.3. Genel Tartışma.....	102
2. SONUÇLAR.....	105
2.1. Çalışma 1: Kültürlerarası Etkileşim Algısıyla İlgili Sonuçlar	105
2.2. Çalışma 2: Kültürlenmeyle İlgili Sonuçlar	106
3. ÖNERİLER.....	108
3.1. Akademik Çalışmalara Yönelik Öneriler	108
3.2. Uygulamaya Dönük Öneriler	110

KAYNAKÇA	112
EKLER.....	125
Ek – 1 KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİM ALGISI ÖLÇEĞİ	125
Ek – 2 PERCEPTIONS OF INTERCULTURAL INTERACTION SCALE....	126
Ek – 3 KÜLTÜRLENME ÖLÇEĞİ.....	127
Ek – 4 ACCULTURATION SCALE	131

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Kùltùrlerarası İletişim Modeli	9
Şekil 2: Kùltùrlenme grupları	14
Şekil 3: Kùltùrlenme Stratejileri	16

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Etkileşim Algısı Grubunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı	58
Tablo 2. Kültürlenme Grubunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı	59
Tablo 3. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonucu	63
Tablo 4. Kültürlenme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonucu	66
Tablo 5. Etkileşimde Güçlük Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	71
Tablo 6. Etkileşimde Güçlük Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiyeye Göre Karşılaştırılması	72
Tablo 7. Etkileşimde Uyum Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	73
Tablo 8. Etkileşimde Uyum Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiyeye Göre Karşılaştırılması	75
Tablo 9. Etkileşim Algısı Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	76
Tablo 10. Etkileşim Algısı Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiyeye Göre Karşılaştırılması	77
Tablo 11. Asimilasyon Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye’de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması	78
Tablo 12. Asimilasyon Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	79
Tablo 13. Ayrılma Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye’de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması	81
Tablo 14. Ayrılma Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması .	82
Tablo 15. Bütünleşme Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye’de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması	86
Tablo 16. Bütünleşme Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	87
Tablo 17. Kültürlenme Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye’de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması	90
Tablo 18. Kültürlenme Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması	91

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Problem

Pek çok insan farkında olmasa da, dünyaya kültürel gözlerle bakmakta ve tanıdığı, gördüğü, duyduğu, hissettiği, kokladığı, başka bir ifadeyle beş duyu organıyla algıladıklarını kültürel düşünce kalıpları çerçevesinde değerlendirmekte ve bu doğrultuda tutum ve davranışlar geliştirmektedir.

Kişi en basit ve objektif olduğunu düşündüğü algılarında bile aslında içinde yetişmiş olduğu kültürün anlam kodlarını kullanmaktadır. Algı nesnesi aynı olduğu halde, yüklenen anlam ve buna bağlı olarak o nesneye karşı sergilenen tutum ve davranışlar kültürden kültüre farklılık göstermektedir (algı nesnesi canlı veya cansız her ne ise onu tanıyıp tanımamız da yine kültürün bir parçasıdır). Bir başka ifadeyle bakılan şey aynı olsa bile görülen şey farklı olmaktadır (Şahin, 2001). O halde sorun, bireyi bir su gibi çevreleyen ve parçası olunan böylesi bir sistemden çıkıp, başka bir sisteme girildiğinde başlamaktadır.

Farklı bir sisteme girdiğinde birey kendi kültüründe bazı eylemleri hiç düşünmeden, kimi zaman bilinçsizce yaptığını, ancak bunların her kültürde var olan evrensel olgular olmadığını ve belki de ilk kez gözden geçirilmeleri gerektiğini anlamaktadır. Fakat bunu anlamak, yani kişinin çevresinde ne olup bittiğini anlaması ve karşısındaki insanların aslında kendisinininki gibi girift ama kendisinininkinden farklı bir sistemin içinde yetiştiklerini ve bu sistemin bir parçası olduklarını, bu sistemin anlam kodlarına göre düşünüp davrandıklarını kavraması kolay olmamakta, hatta her bireyin bu sonuca ulaşması bile garanti edilememektedir. Kültürel farklılıklarla yüz yüze gelinen bu süre zarfında birey bir süre (bu sürenin ne kadar süreceği bireyin karakteri, geçmiş tecrübeleri, içine girilen kültürün ana kültürden farklılık derecesi gibi pek çok faktörden etkilenmektedir) nerede nasıl davranması gerektiğini, o toplumda bir yabancı da olsa diğerlerinin kendisinden ne

beklediğini, kendisinin onlardan ne beklemesi gerektiğini, yeni toplumdaki rolünün ne olduğunu, neyi nasıl değerlendirmesi hatta neyi nasıl kullanması gerektiğini bilememektedir. Örneğin Azerbaycan toplumunda herhangi bir lise veya üniversitede öğretmen olan bir kişinin, Türkiye’de öğretmenlik yapmaya başlaması halinde bu kişiden Türkiye’de de aynı rolü (öğretmek) yerine getirmesinin beklenileceğini söyleyebiliriz. Ancak, burada gözden kaçırılmaması gereken nokta öğretmenin evrensel rolünün “öğretmek” olduğunu kabul etmekle birlikte, bu rolün nasıl yerine getirileceğinin kültürel olduğudur.

Tüm bu karmaşanın anlaşılmasında öncelikle kültür kavramının anlaşılmasının büyük bir önemi vardır. Güvenç (1984)’e göre kültür sözcüğü çok anlamlıdır. Ona göre kültür;

- Bir toplumun ya da bütün toplumların birikimi, uygarlığı,
- Belirli bir toplumun kendisi,
- Bir dizi sosyal süreçlerin bileşkesi,
- Bir insan ve toplum kuralıdır.

Kağıtçıbaşı’na (1998) göre kültür kavramının yaklaşık 164 farklı tanımı bulunmaktadır. Kültür kavramının içeriği hakkında tam bir uzlaşma sağlanamamış olsa da bazı temel özellikleri hakkında fikir birliği olduğu gözlenmektedir. Eliot’a (1981) göre kültür, doğumdan ölüme, sabahtan akşama kadar ve hatta uykuda bile bir halkın sahip olduğu inancı bir bakıma “bütün bir yaşama şekli” olarak görebiliriz (Akt: Doğan, 2000).

Kültür, içgüdüsel ve kalıtsal değil, her bireyin doğduktan sonraki yaşantısı içinde kazandığı alışkanlıklar, davranış ve tepki eğilimleridir. Kültür, öğrenilen ve eğitimle kazanılan bir şeydir.

Kültür olgusuna dair derinlemesine bilgi edinilmesine olanak tanıyan ve olguyu bütünsel, girift bir sistem olarak analiz eden, kültürün üç boyutlu analizine değinmek yararlı olacaktır. Dikeçligil (1994)’in ifadesi ile kültürü maddi ve manevi olmak üzere iki parçada analiz eden ve yalnızca kültür

kavramı ile sınırlandıran klasik iki boyutlu paradigma yerine, kültürün üç boyutta analiz edilmesi ve kültürel ve sosyal ayrımı netleştirerek sosyo – kültürel yapıdan sözedilmesi daha doğrudur.

Dikeçligil'e göre (1994) ontolojik olarak evren insanın bir izdüşümüdür ve bu nedenle iki parçalı kabul edilen insan sayıltısı, iki parçalı yapıya ve işleyişe sahip olan evren tasarımını da beraberinde getirmektedir. Bunun sosyo-kültürel olguların anlaşılmasında yetersizliğine dikkat çeken yazar, bütüncül evren anlayışında ise insanın, birbirinden ayrıştırılabilen iki parçadan değil; birbiri içine geçmiş ve ancak bilgisini edinebilmek üzere sezgisel olarak ayrıştırılabilen üç boyuttan yani ruh, nefis ve beden boyutlarından meydana gelen dinamik bir bütün olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle de bu yaklaşımda, insanla birlikte anlam kazanan sosyo-kültürel gerçeklik de üç boyutlu kabul edilmektedir.

Sosyo-kültürel gerçekliğe ait bir olgu olarak kültür, içiçe geçmiş üç boyuttan oluşmaktadır. Kültürün bilişsel, davranışsal ve maddi olarak adlandırılan bu boyutları şu şekilde tanımlanmaktadır (Dikeçligil, 1994):

“Bilişsel boyut, bireyin kendisi, başkaları ve çevresi hakkında sahip olduğu her türlü anlam, inanç, yorumlama, değerlendirme ve düşünme kalıplarıdır. Bir başka ifadeyle zihniyet dünyasıdır. Bilindiği üzere insan anlam atfeden bir varlıktır. İster duygu ve düşüncede, isterse tutum ve davranışlarda olsun bütün ilişkiler, ancak *etkileşim* objesine bir anlam atfedildiği zaman başlar ve biçimlenir. En somut ihtiyaçtan en soyut ideallere kadar insanların bütün tutum ve davranışlara ilişkin beklentileri ise davranışsal yapıda yazılı ve yazılı olmayan kurallar olarak yer alır. Bir diğer ifade ile davranışsal boyut *sosyal etkileşimi* düzenleyen bütün kuralları kapsar. Kurallar bir davranışın nasıl yapılacağını gösterir ve düzenlerken; anlam kodları ne için yapıldığını yani amacını (niyetini) tayin eder. Kültürün maddi boyutunda yer alan nesnelere ise, bilişsel boyutta içselleştirilmiş olan anlam kodunun, yani amacın davranışsal boyutta şekillenmesini (dışsallaştırılmasını) diğer bir ifadeyle tecessüm etmesini sağlayan maddi araçlardır”.

Burada gözden kaçırılmaması gereken nokta da sosyo-kültürel olguların iç içe geçmiş bu üç boyutunun *etkileşim* halinde olduklarıdır. Buna göre üç boyutlu analizde, iki parçalı analizde olduğu gibi, iki parçadan birinin diğerine önceliği değil, *etkileşimde* boyutların, zaman-mekân şartları ve objelerin niteliklerine göre değişen payları söz konusudur.

2. Etkileşim Algılamaları

Kültürlerarası iletişim literatüründe yüz yüze etkileşimlerin dikkate değer özellikleri rapor edilmiştir. Bu özellikler, kültürlerarası etkileşimlerle kültür içi etkileşimler arasındaki ayrımı ortaya koymaktadır. Örneğin; kültür içi etkileşimlerle karşılaştırıldığında, kültürlerarası etkileşimlerin daha fazla belirsizliğe (Gudykunst, 1983; Gudykunst, Chua ve Gray, 1987), daha fazla endişeye (Stephan ve Stephan, 1985) ve özellikle ilk tanışmalarda iletişim kalitesinin daha düşük olmasına (Hubbert, Guerrero ve Gudykunst, 1999) neden olduğunun algılandığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, kültür içi ve kültürlerarası ortamlarda büyük değişiklikler gösteren ve kültürlerarası iletişim becerisi için etkileşim uyumuna etkide bulunabilecek iletişim unsurlarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle kültürlerarası iletişimin, belirsizlik, endişe ve iletişim kalitesindeki değişimlerin açıklanmasına yardımcı olabilecek spesifik unsurlarının tanımlanması önem arz etmektedir. İletişim algılamaları, katılımcıların kendi aralarında etkileşimlerini içerir.

Yüz yüze olma durumu grup üyeleri arasındaki etkileşimin derecesini artırmaktadır. Yüz yüze gelmeden, herhangi bir iletişim aracı ile gerçekleştirilen ilişki içinde olma durumunun kişilerin aralarındaki etkileşimin düzeyini düşürdüğü belirtilmiştir (Usal ve Kuşluvan, 2002).

Grup kavramında yüz yüze ilişkiler önemli ve etkilidir. İnsan toplumsal bir varlıktır. İçinde bulunduğu toplumda kişilerarası iletişimini genellikle yüz yüze gerçekleştirir. Yüz yüze ilişkiler bireylerin birbirleriyle olan iletişimlerini kolaylaştırır (Karaoğlu, 2007).

İletişim algılamaları, çeşitli ilişkilerde iletişim özelliklerinin bir göstergesi olarak ele alınmış olup, iletişim davranışlarındaki değişikliklerle ilgilidir. Knapp, Ellis ve Williams (1980) çeşitli (kültür içi) bireyler arası ilişkilerdeki etkileşimler hakkında bireylerden toplanan bilgilerden yola çıkarak, iletişim algılamalarının üç boyutunu genelleştirmektedirler. Kişisellik (personalness), katılımcıların ilişkilerindeki yakınlığın (veya bireyler arası mesafenin) bir sonucudur. Yakın kişisel ilişkilerde etkileşimin katılımcıları, genellikle yüksek derecede bir yakınlık algılarlar. Uyum (synchorny), etkileşimin ılımlı koordine edildiği anlamına gelmekte olup, bu da genellikle katılımcıların birbirlerinin kültürleriyle ilgili bilgilerine karşılıklı olarak aşına olmalarının bir sonucudur. Birbirleriyle daha önce etkileşimde bulunan veya benzer sosyokültürel zeminden gelen kişiler, aralarındaki iletişimde daha yüksek derecede bir uyum algılamaktadırlar. Güçlük (difficulty), iletişimde algılanan engellerle ilgilidir. Bir etkileşimde uyum eksikliği olması, her zaman için bir etkileşimin güç olduğu şeklinde bir algılamaya yol açmayacağından, güçlüğü sadece uyum eksikliğinden ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. Bir etkileşimin güç olarak algılanabilmesi için genel bilgi alışverişi veya temel karşılıklı anlayış açısından ciddi eksiklerinin bulunması gerekir. Güçlük, iletişimin karşısına engellerin çıkması ve uyumda kesin bir değişimin olmasının göstergesidir.

İletişim algılamalarının üç boyutu, bireyler arası ilişkinin tanımlanmasına büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Grup içi ve grup dışı ayrımının kıyaslanmasının yanı sıra grup içi, grup dışı etkileşiminin karşılaştırılmasında da bu yapı çok etkilidir. Örneğin; Gudykunst, Yoon ve Nishida (1987), grup içindeki etkileşimlerle kıyaslandığında dış gruplarla etkileşimlerin genellikle daha az bireysel, daha az uyumlu ve daha güç olduğunu ve Amerika Birleşik Devletleri, Japonya ve Güney Kore vatandaşları arasında bu ayrımla ilgili çapraz kültürel farklılıklar olduğunu ortaya koymuşlardır.

Cai ve Rodriguez'in (1996) yaptığı araştırmada ise, kültürlerarası etkileşimde güçlük, bireyin iletişim kuracağı kişinin yabancı olduğunu ya da konuşmalar esnasında karşısındakinin söylediklerini anlamayacağını

algılamasıyla başlar. Bu yüzden yabancılık algısı oluşmuşsa, uyum da oluşmaz. Bu durumda farklı kültürden birisiyle iletişime geçeceğinin bilincinde olan kişiler, karşısındakinin kültürel kimliğini bilmeyenlerden, daha kolay uyum sağlar.

Etkileşim algılamaları, çeşitli kültür içi ilişkilerde etkileşimlerin tanımlanmasına veya ilişki türlerinde kültürlerarası farklılıkların kıyaslanmasına bir ölçüt oluştursa da, bu algılamalar doğrudan kültürlerarası iletişim araştırmasına uyarlandığında tek başına yeterli olmayabilir. Değişik kültürlerden gelen katılımcıların rol aldığı kültürlerarası iletişimde genellikle, daha önce de değinildiği gibi, kültür içi iletişimde sorun yaratmadığı kanıtlanmış belli özellikler rol oynamaktadır. Bu nedenle kültürlerarası etkileşim algılamaları, kültür içi etkileşim algılamaları ile örtüşebilir, ancak birebir aynı olmayabilir. İkinci bir husus da şudur: ilgi odağı ilişkinin kendisinden ziyade etkileşim süreci olduğunda, algılama değişebilir ve bu durum da dikkat farklılığını yansıtabilir.

Yukarıda değinilen uyum ve güçlük, etkileşimin koordinasyonu ve gelişimi ile ilgili faktörler olup etkileşim süreciyle ilişkili boyutlardır. Bireylerin yaşam deneyimleri bireyden bireye farklılık gösterdiğinden insanların yabancı bireylere aşinalığı onları anlamalarında da farklılıklar yaratır. Kimileri kültürel açıdan kendisine yabancı bir bireye daha az aşina olduklarından o bireyle iletişimde daha fazla güçlük yaşayabilir. Kimileri ise kültürlerarası iletişimde, etkileşimde bulunduğu partnerine karşı daha anlayışlı davranabilir. Kimileri de ilk kez edindikleri kültürlerarası deneyim konusunda daha olumlu izlenimler edinebilirler. Bu bireysel farklılıklar, bir etkileşimin koordinasyonu ve sorunsuz gelişmesinde değişiklik şeklinde kendini gösterir. Bu durum kültürlerarası ilk iletişimde ortaya çıkabilir ve katılımcıların algılamalarına yansıyabilir. Dolayısıyla etkileşim algılamaları olgusu, uyum ve güçlük açısından kültürlerarası ilk iletişim için de kısmen geçerli olabilir. Bu gerekçelere ve yukarıda değinilen araştırma sonuçlarına bakıldığında, uyum ve güçlük faktörlerinin, etkileşim süreci ile ilgili algılamaların bir parçası olduğu görülmektedir.

“İlk etkileşim algılamaları, uyum ve güçlük faktörlerini kapsamaktadır” varsayımının doğrudan uygulanması “kişisellik” boyutu açısından kültürlerarası ilk etkileşimler için pek de uygun olmayabilir. Zaman içerisinde kazanılabilecek karşılıklı anlayış, önemli kültürel farklılıkların etkisini dengeleyebilecek düzeyde olamayabileceğinden özellikle ilk etkileşimlerde “kişisellik” derecesinin pek bir önemi yoktur. Örneğin; Gudykunst ve Shapiro (1996), etkileşimi, arkadaşlar arasında, tanıdıklar arasında ve yabancılar arasında olmak üzere üç farklı kültür içi ilişki türünde karşılaştırmışlardır. İletişim kalitesinin arkadaşlar arasında en yüksek olduğunu, bunu tanıdıklar arasındaki iletişimin izlediğini ve en düşük iletişim kalitesinin ise yabancılar arasında görüldüğünü tespit etmişlerdir. Belirsizlik ve endişe faktörleri açısından bakıldığında sadece arkadaşlar ile arkadaş olmayanlar (tanıdıklar ve yabancılar) arasında bir fark olduğu görülmüştür. Kültür içi arkadaşlar arasındaki iletişimde, kültür içi tanıdıklar veya yabancılar arasındaki iletişime kıyasla daha az belirsizlik ve endişe olduğu anlaşılmıştır. Tanıdık ve yabancı ilişkilerinde benzer düzeyde belirsizlik ve endişe söz konusu olmakla birlikte iletişim kalitesi, düzeyleri farklılık göstermektedir.

“İlk etkileşimde olumlu tecrübe başarıya ulaşmışlığı; olumsuz tecrübe ise başarısızlığı gösterir” varsayımıyla araştırma yapan Stephan (1992), ilk iletişimde yavaş konuşarak iletişim kurabildiğini gören biri; başka biriyle de konuşurken yavaş konuşmayı tercih edecektir. Burada kişi önceki olumlu tecrübesini uyum sürecinde kullanmaktadır. Stephan (1992) Fas’da olumlu tecrübeler geçirmiş İngiliz öğrencilerin, ilk etkileşimlerindeki kişilerle iletişimlerinde daha az endişe yaşadıklarını araştırmalarıyla kanıtlamıştır.

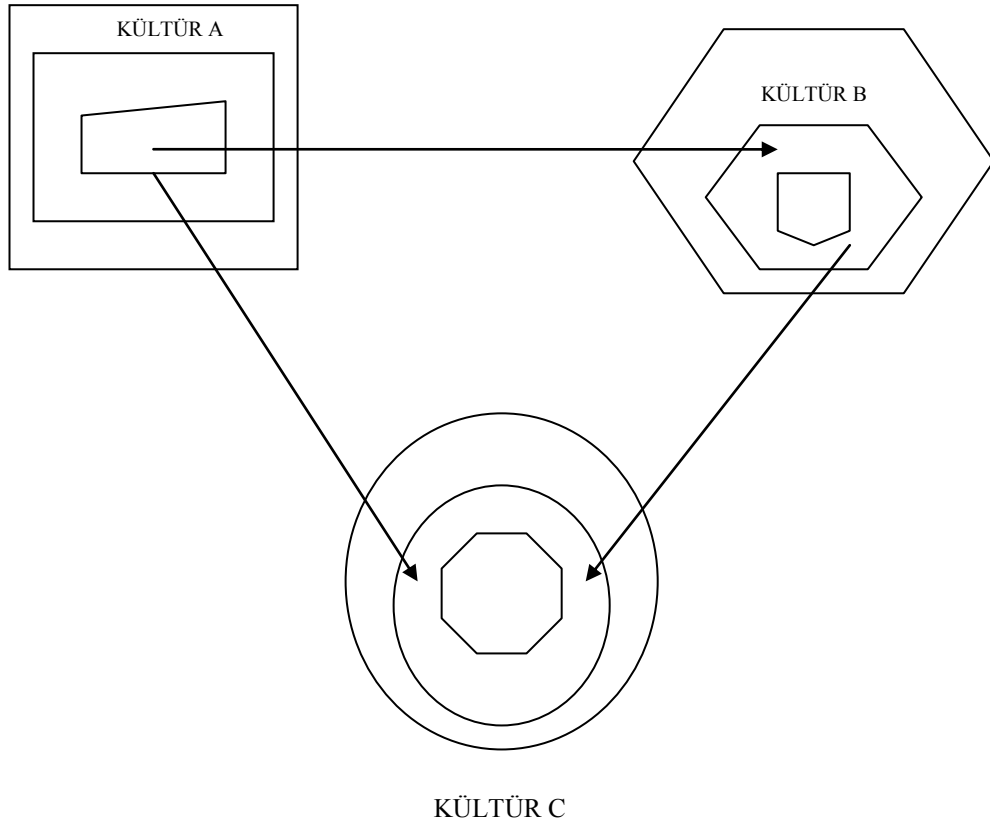
Uyum ve güçlük hem kültür içi hem de kültürlerarası etkileşimler için geçerli olmasına rağmen, eğer kişisellik sadece kültürlerarası etkileşime uygulanırsa, büyük ölçüde kültürlerarası etkileşimlere özgü ve yalnızca bu tür etkileşimlerde söz konusu olan faktörlerin mevcut olup olmadığı sorusu gündeme gelmektedir. Belirsizlik ve endişenin yanı sıra literatürde ayrıca kültür içi iletişimde bulunanlar açısından önemli ve yol gösterici olabilecek diğer özelliklerin de altı çizilmektedir. Daha önce yapılan araştırmalara göre, kültürlerarası tanışmalarda anadilini kullanan katılımcılar ile ikinci dili kullanan

katılımcılar arasındaki etkileşimlerde ortaya çıkan tipik özelliklerden bazılarının, tarafların sadece derinliklerini anlatabilecek düzeyde konuşmalarda bulunmaları ve sıklıkla konudan konuya atladıkları görülmüştür (Grass ve Varonis, 1985; Long, 1983). Geçmiş araştırmalarda karşılıklı aşinalık eksikliğinin, kültürlerarası iletişimin belirleyici özelliklerinden birisi olduğu savunulmaktadır (Chen, 1995). İletişim içinde bulunan tarafların birbirlerinin yaşam deneyimlerini göz ardı etmeleri veya ortak yanlarının bulunmamasının, karşılıklı görüşmeler esnasında başlıca sorun olduğu, iletişimde bulunan taraflarca da ifade edildiği üzere, kanıtlanmıştır (Chen, 1994). Uyum ve güçlüğü yanı sıra kültürlerarası etkileşim algılamalarının da başka boyutlarının olabileceğini düşünmek pek de mantıksız olmayacaktır.

Bunun yanında katılımcıların aralarındaki etkileşimden, beklentilerini karşılama veya karşılamama düzeyi açısından duygusal tepkilerini yansıtan (duygusal bir olgu olarak kavramsallaştırılan) İletişim memnuniyetine de bakmak gerekiyor. Bir etkileşimde katılımcının iletişim beklentileri ne kadar fazla karşılanırsa, kişi kendisinin o derece daha fazla memnun olduğunu bildirmiştir. İletişim memnuniyetinin aynı zamanda farklı ırk veya etnik kökenden gelen taraflar arasında etkin iletişimin bir ölçüsü olduğu da düşünülmüştür (Hecht, Ribeau ve Alberts, 1989). Yeterli iletişim durumunda yüksek iletişim memnuniyeti olduğu tespit edilmiştir (Spitzberg, 1991).

Kültürlerarası iletişim, herhangi bir yerde, bir kültürün üyesinin başka bir kültürün üyesini etkilemek amacı ile gönderdiği mesajın alınması durumunda ortaya çıkar.

Şekil 1’de kültürlerarası iletişimi gösteren bir model sunulmaktadır.

Şekil 1. Kültürlerarası İletişim Modeli (Samovar & Porter, 1991).

Burada her kültür farklı bir geometrik şekil ile gösterilmektedir. A ve B şekilleri birbirine benzeyen geometridedir. A ve B şekline eşit uzaklıktaki C şekli ise ikisinden de farklı bir şekildir. Buradaki her şekil, birbirine benzeyen ve kültür ailesini etkileyen bir kültürü temsil eder. C kültürünün, içinde bulunduğu diğer kültürlerin etkisi ile şekillenmiş bir bireyi temsil ettiğini söyleyebiliriz. Buradan iki sonucu çıkarabiliriz: **(a)** Diğer kültürlerarasındaki etkileşim, bireyin kültürel şekillenmesine yardım etmektedir **(b)** birey üzerinde değişikliğe sebep olan en büyük güç kültürdür ve kişiler arasında farklı kültür yapılarının oluşmasını sağlar.

Şekil 1’de, kültürlerarası mesaj üretme, yollama ve algılama, birbirleri ile ilişkili olan oklar ile ifade edilmiştir. Bir mesaj belli bir kültürden çıktığı zaman gönderici tarafından tasarlanarak şifrelenir. Mesaj, başka kültürden bir bireye ulaştığı zaman değişime uğrar. Çünkü mesaj, alıcı tarafından çözülürken kültürün neden olduğu değişime maruz kalır. Bu

değişimin nedeni kültürel farklılıktır. Mesajın alıcı tarafından çözülen anlamı ile gönderici tarafından yüklenen anlamı farklı olabilir.

Modele göre, A ve B kültürü arasında meydana gelen değişim, A ile C veya B ile C arasında meydana gelenden çok daha azdır. Çünkü A ile B kültürleri arasında büyük benzerlikler vardır. Bundan dolayı, kültürel farklılıklar ve alıcının da etkisi ile çözülen mesaj, orijinal mesaja benzer çıkmaktadır. C kültürünün, A ile B'den oldukça farklı olması nedeniyle algılanan mesaj da çok farklı olacaktır.

Bunun yanında kültürler, kültürlerarası iletişimi etkileyecek birçok yönden farklılık gösterir (Bovee and Thill, 1989):

- **Durağanlık:** Kültürün koşulları, durağan olabileceği gibi, hızlı veya yavaş şekilde de değişebilir.
- **Karmaşıklık:** Kültürler bilgiye ulaşılabilirlik açısından farklılık gösterirler. Kuzey Amerika'daki bazı kültürlerde, bilgiler açıkça sözlü olarak ifade edilir. Japonya gibi bazı ülkelerin kültürlerinde bilginin büyük bir bölümü beden dili gibi araçlar ile dolaylı olarak ifade edilir.
- **Bileşim:** Bazı kültürler, çok sayıda farklı ve uyumsuz alt kültürlerden oluşurken, bazıları daha homojendir.
- **Kabul:** Kültürler, yabancılara karşı tutumları açısından farklılık gösterirler. Bazıları açıkça düşmanlık gösterir veya uzak durur. Diğerleri ise, yabancılara arkadaşça ve işbirliği içinde davranır.

Bir kültürün üyeleri, insanların nasıl düşünmesi, davranması ve iletişimde bulunması gerektiği konusunda benzer düşüncelere sahiptir ve bu düşüncelere göre hareket etme eğilimindedir. Bundan dolayı, kültür ve onun en önemli ögesi olan iletişim, uluslararası boyutta, birbirinden ayrılmadan incelenmelidir. Bir çok bakımdan kültür ve iletişim arasındaki ilişki karşılıklıdır, ikisi de birbirini etkiler. Ne hakkında nasıl konuştuğumuz ve düşündüğümüz, ne gördüğümüz, neye teşebbüs ettiğimiz, neye aldığımız, kültürümüzden etkilenir. Kültür, iletişim olmaksızın varolamaz (Jandt, 1993).

Kültürlerarası iletişim araştırmalarında, iletişim unsuruna yeterli önem verilmemektedir. Gudykunst, Nishida ve Chua (1987) tarafından yapılan bir araştırmada ise kültürlerarası karşılıklı ilişkilerde etkileşim ve iletişim memnuniyeti ile ilgili algılamalara bakılmıştır. Araştırmacılar bireyler arası ilişkinin partnerleri arasındaki kültürlerarası iletişimde, partnerlerden birinin iletişimi kişiselleşmiş, uyumlu ve daha az güç olarak algılaması durumunda iletişimden o derece memnun hissettiğini rapor etmişlerdir. Ayrıca gruplar arası tanışmalara kıyasla grup içi tanışmalarda memnuniyetin daha yüksek olma eğiliminin bulunduğu da rapor edilmiştir. Bu araştırma serisi, bireylerin ilişkilerinde kültürlerarası iletişimden memnuniyeti üzerinde ilişkinin yakınlık düzeyinin etkisini ortaya koymuştur. Özellikle bireyler birbirlerini daha iyi tanıdıkça karşılıklı aşinalık sonucunda yakınlık düzeyinin artması nedeniyle memnuniyet düzeyi de yükselmektedir. Dolayısıyla karşılıklı aşinalık değışikliğı de memnuniyetle ilgi olup, bu husus kavramsal olarak yakınlıktan farklı ele alınmalıdır. Daha net ifade etmek gerekirse bir arkadaş ile tanıdık veya bir arkadaş ile yabancı arasındaki temel fark kişisel aşinalık farkıdır. Arkadaşların kişisel aşinalığı daha yüksek, tanıdıklar için aşinalık düzeyi daha düşük ve yabancılar içinse daha da düşüktür. Kişisel aşinalığın artmasına paralel olarak kültürel aşinalığın kaçınılmaz ve göreceli olarak artması nedeniyle tanıdıklar ve yabancılar arasındaki ilişkilerde kişisel aşinalık düzeyleri yetersizdir ve partnerlerin kültürel farklılıkları ile daha da “düşme” olasılığı vardır. Bu nedenle kültürel farklılıklar, özellikle ilk tanışmalarda olmak üzere kültürlerarası iletişimin önemli ve göz ardı edilmesi zor bir unsurunu teşkil etmektedir.

Olaya mantıksal açıdan yaklaşıldığında iletişim memnuniyeti, etkileşimdeki ve etkileşimden kaynaklanan algılamaların gölgesinde kalmakta ve bundan etkilenmektedir. İki birey arasındaki bir iletişimde daha yüksek uyum, daha az güçlük ve daha fazla ortak zemin algılamalarının daha yüksek memnuniyet yaratacağı beklenebilir. Sırasıyla kültürlerarası iletişimin duygusal (memnuniyet duygusu) ve bilişsel (algılama) ölçütleri olan iki olgu, kültürlerarası iletişim sürecinin nasıl çalıştığının anlaşılmasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte her iki olguya da alanyazında pek fazla önem verilmemiştir. Bu konuda ya ilişki gelişimi ile ilgili olarak veya benzeri

grup içi etkileşimlere zıt araştırmalar şeklinde yapılmış çok az sayıda araştırma mevcuttur. Odak noktası, gruplar arası veya kültürlerarası tanışmaların kendilerine özgü unsurları olmadığı gibi, bu unsurların kültürlerarası iletişimin sonuçlarını nasıl etkileyebildiği üzerinde de durulmamıştır. Bunun yanı sıra daha önceki araştırmalar büyük ölçüde anımsanan etkileşim üzerine kurulmuş olup, bu husus fiili tanışmadan ayrı ele alınmıştır. Bu araştırma ise sürekli iletişim sürecinin birbiriyle ilintili bu iki olgusu arasındaki ilişkinin araştırılması suretiyle bu açığın doldurulmasına yardımcı olmuştur. İletişim memnuniyeti verileri aynı zamanda, etkileşim algılamaları ile bağlantılı oldukları tespit edildiği takdirde bu algılamaların ölçütünün doğrulanmasında da kullanılabilir.

Yeryüzünde farklı kültürlere ait kişi, grup ya da topluluklar farklı nedenlerle (eğitim, göç, felaket, daha iyi yaşam koşulları vb.) hareket halindedirler. Farklı kültürlerin karşılaşması ve birbirleriyle etkileşime girmesi sonucunda bireyler, gruplar ve topluluklar birbirlerinin kültürlerinden etkilenirler. Kültürlenme kavramı, belirli bir kültüre mensup kişilerin bir başka kültürden kişilerle temaslarında yaşadıkları kültürel ve psikolojik değişim süreci ya da değişimlerdir (Bilgin, 2003). Kültürlenme tanımında ifade edilen iki grubun birbirini eşit düzeyde etkilediği düşünülse de gerçekte gruplardan birinin diğerini daha fazla etkilediği gözlemlenir (Tanaka, Takai, Kohyama, Fujihara ve Minami 1994).

Kültüre uyum sürecinde ele alınacak olan kültürlenme kavramı; orijinal kültür içinde sonradan ortaya çıkan bir veya daha fazla grubun değişimlerle devam eden ilişkisini ve farklı kültürlerden gelen bireylerin aynı gruplarda ilişki sürmesinin sonuçlarını kapsamaktadır. Kültürlenme kavramı prensipte yansızdır, pratikte ise kültürlenme gruplardan birinde, diğerine göre daha fazla değişime neden olmaktadır. Kültürlenme, bir grubun kültüründe meydana gelen değişimdir ve bireyin psikolojisinde de değişiklik yaratmaktadır (Berry, 1998).

Kültürlerarası psikolojide kültürlenme kavramı ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda bu başlık altında özellikle

göçmen kimliği, kültürlenme tutumları, kullanılan stratejiler, vb. konular ele alınmıştır (Berry, 1994, Berry ve ark. 1989, Farver ve ark. 2002, Kim ve ark. 2001, Ataca ve Berry 2002, Hovey 2000).

Kültürlenme, kültürlerarası psikolojinin en karmaşık alanlarından biridir. Kültürlenme süreci birden fazla kültürü kapsadığı için iki ayrı anlamı vardır. İlk olarak kültürlenme; iki ya da daha fazla kültür arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkan durumdur. İkinci olarak, en az iki kültürün etkileşimini ve bu etkileşim sonucunda yaşanan psikolojik değişiklikleri kapsamaktadır (Berry, 1998).

Kültürlenme sürecinde geçiş her zaman kolay değildir. Geçiş evresinde birey psikolojik sorunlar yaşayabilir. Geçiş evresi aynı zamanda değişim evresidir. Üç evreden meydana gelir. İlki; ayrılma evresidir. Bu evrede birey sosyal rol ve statüleriyle ilişkisini kesmektedir. Daha sonra yeni rollere uyum sağlamak için adapte olur ve değişir. Son evre birleşme evresidir. Bu evrede birey kendini yeni rol ve statü ile bütünlemektedir (Montreuil ve Bourhis, 2001).

Konu ile ilgili bilgilendirme, politika ve program geliştirme ile riskli olan kültürlenmede geçiş süreci yumuşatılabilir (Sam ve Berry, 1995). Bu süreçte kişiler; kendilerine benzer diğerleri ile kendilerini, sahip olmak istedikleri ve hak ettiklerini düşündükleri şeyler açısından karşılaştırarak göreceli yoksunluk yaşarlar. Bir diğer değişle azınlık grup üyeleri kendi durumları ve diğerleri veya kendi gruplarının durumu ve diğer grupların durumu arasındaki farklılık algılarına dayanan olumsuz duygular yaşarlar. Bu durumla sosyal karşılaştırmalar yapılarak ve eğer varsa bunlarla, olumsuzluklarla baş etme stratejilerini kullanarak başa çıkılır (Meşe,1999). Kültürlenme sürecinde buna benzer başka bireysel ve grupla ilgili psikolojik ve sosyal psikolojik süreçler yaşanabilir.

Bireylerin kültürlenme süreçleri incelenirken öncelikle bireylerin nereden geldikleri ve geldikleri toplumun özellikleri incelenmelidir. Çünkü bireyler toplumların değer, kültür ve sosyal sistemleri içinde ve toplumların

içinde buldukları durumsal faktörlerde şekillenirler. Eğer yerleşilen toplumla bireyin köken toplumunda edindiği kültürel özellikler uyuşmazsa, kültürel mesafe artar ve bireyi kültürlenme sürecinde olumsuz etkiler. Çünkü kendi kültürüyle yerleştiği kültür arasındaki mesafeyi aşması zor olur ve birey çelişkiler yaşar.

Kültürlenmenin çok boyutlu ve karmaşık olan yapısının daha iyi anlaşılabilmesi için kültürlenme grupları ve kültürlenme stratejileri ortaya konmuştur.

Bazı toplumlarda birden fazla kültürel grup bulunabilir. Çok kültürlü toplumlarda kültürel gruplar arasında kültürlenmenin ortaya çıkmasını ve çeşitlenmesini Berry ve Sam (1997) üç faktöre bağlamışlardır. Bunlar; yer değiştirme, isteklilik ve sürekliliktir.

Şekil 2: Kültürlenme grupları

Hareketlilik	Gönüllü bağlantılar	
Yerleşik	Gönüllü	İstem dışı
	Etnik kültürel gruplar	Yerli halklar
Göçmen		
Kalıcı	Göçmenler	Mülteciler
Geçici	Konuklar (uluslararası öğrenciler)	Sığınmacılar

(Berry ve Sam, 1997, Akt: Huang, 2010)

Şekil 2'de de görüldüğü gibi konuklar (uluslararası öğrenciler) yeni geldikleri kültürde sürekli yerleşme amacıyla olmadıkları için yeni kültürün kısa süreli (geçici) ziyaretçileridir. Konuk grupları heterojen yapıdadır, kültürlenme deneyimleri genellikle gönüllü ve belirli bir amaç içindir. Bu nedenle konukların görece olarak daha kolay uyum sağlamaları beklenmektedir (Berry ve Sam, 1997).

Berry ve Sam (1997), mültecilerin geçici ve gönülsüz göç etmiş kişilerden oluştuğunu ifade ederler. Mülteciler kültürlenme öncesinde savaş, bireysel düzeyde utandırma, işkence, mahrumiyet, kıtlık gibi oldukça zor deneyimler yaşamışlardır.

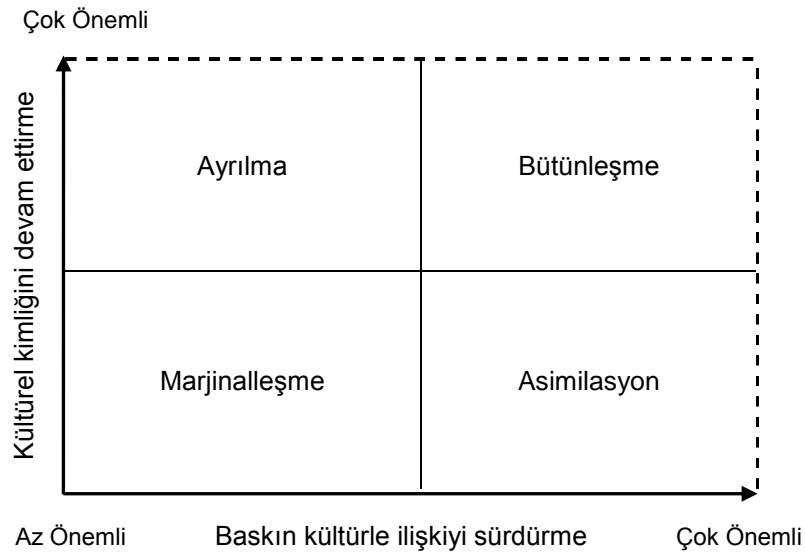
Günümüzde, dünyada çok az yerli bulunmaktadır (örneğin; Afrika Cumhuriyetinde Bantuca konuşan yerliler gibi). Yerliler politik, ekonomik ve askeri olarak daha az güce sahiplerdir. Yerlilerin bir bölümü diğerleri ile istemeden ilişki kurmuşlardır (Berry ve Sam, 1997). Mülteci ve yerlilerin kültürlenme sürecinde daha fazla zorluk yaşadıkları ve risk taşıdıkları bilinmektedir (Berry,1998).

Etnik kültürel gruplar, yerleşik, bağlantıları sürekli, genellikle gönüllü ve çoğunlukla üyeleri kültürlenme bölgesinde yetiştiği için daha az uyum problemi yaşarlar (Berry ve Sam, 1997). Etnik kültürel grupların kendi öz kültürlerinde yaşam deneyimlerinin olmamasının, uyum sürecini olumlu etkilediği saptanmıştır (Farver ve ark., 2002). Diğer yandan etnik kültürel gruplar, kendilerini belirli bir “biz” in mensubu olarak, diğerlerinden farklılıklarını vurgulayarak ifade ederler. Bu durum zaman zaman diğerlerine karşı çıkma, sınırlandırma, kendini çevrelemenin bir tarzı olarak ortaya çıkmaktadır. Sonuçta, bir tür dar cemaatçilik veya kabile varlığı yaşantısına da kayılabılır (Bilgin,1994).

3. Kültürlenme Stratejileri

Kültürlenme kavramı yapılan çalışmalarda genel olarak, bireylerin ve grupların bir diğer kültür ile uzun süreli etkileşimleri sonucunda meydana gelen psikolojik ve davranışsal değişim süreci olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar sürekli olarak farklı kültürel ortamlara girerek hayatlarını sürdürürler. Bu kültürel ortamlar insanların bilişini, davranış ve duygularını düzenler (Kim ve ark., 2001 ve Sam, 1992). Yani insanlar arasında sürekli sosyal etkileşim aracılığı ile değişim sürer. Bireyler aynı anda farklı kültürlerin içinde bulunurlar ve sürekli değişim yaşarlar.

Çok kültürlü topluluklarda, kültürel gruplar ve bu grupların nasıl kültürlendiği konusu oldukça önemlidir (Berry ve ark., 1989). Kültürlenme ile ilgili yaptığı çalışmalar sonucunda Berry, farklı kültürlere mensup birey ve / veya grupların birbirleri ile ilişkisi sonucu oluşan kültürlenme stratejilerini kuramsal bir çerçevede ele almıştır. Çok kültürlü toplumların hemen hepsinde, kültürel gruplar ve onların üyeleri, yaşamlarının her anında ve her alanında nasıl kültürlenecekleri konusu ile karşı karşıyalardır. Kültürlenme ile ilgili iki temel soruya verilen evet/hayır şeklindeki cevaba göre, dört kültürlenme stratejisi ortaya konmuştur (Berry, 1998).

Şekil 3: Kültürlenme Stratejileri (Berry, 1998'den uyarlanmıştır)

Şekil 3' de belirtilen kültürlenme stratejileri, kültürlenme sürecinde kişilerin tutumlarına bağlı olarak meydana gelir. Kişi için bir yanda kendi kültürü varken, diğer yanda göç ettiği kültür bulunmaktadır. Bu süreçte kişinin tutumları hangi stratejiyi kullanacağını belirlemektedir. Eğer bireyler kendi kültürel kimliklerini devam ettirmek istemeyip, diğer kültürlerle ilişki arayışında iseler asimilasyon stratejisi meydana gelir.

Bilgin (1994), asimilasyonu "yabancıнын veya göçmen işçinin davranış ve zihniyet dönüşümüyle, toplumun yaşam tarzına ve normlarına tamamıyla katılım" şeklinde tanımlayarak, asimilasyon sürecini "bir bütün içinde erime" olarak ifade eder. Bu sürecin tam tersinde ise, baskın olmayan grup kendi öz

kültürünü iyice yerleştirip, diğer kültürler ile etkileşime girmekten kaçınıyorsa ayrılma stratejisi yaşanır. Bireyler, kendi kültürel özelliklerini sürdürürken baskın kültürel grupla da etkileşime girmeye eğilimli iseler o zaman bütünleşme stratejisi ortaya çıkmaktadır. Bu stratejide birey, bir yandan göç ettiği toplumda daha geniş bir sosyal ağın parçası olmaya çalışırken, diğer yandan da kültürel bütünlüğünü o topluma uyarlayarak sürdürür.

Kültürlenme stratejisi olarak; bütünleşme stratejisinde, birey kendi kültürel özelliklerini sürdürürken, baskın kültürel grupla da etkileşime girmeye eğilimlidir. Ayrılma stratejisinde, birey baskın olmayan kendi öz kültürünü iyice yerleştirip, diğer kültürler ile etkileşime girmekten kaçınır. Asimilasyon stratejisinde ise, bireyler kendi kültürel kimliklerini devam ettirmek istemeyip, diğer kültürle ilişki arayışındadırlar (Berry, 1992).

Berry (1992), bütünleşme kavramını “bir toplum üyelerinin bir değişim ilişkisinde karşılıklı bağımlılığın üyelerin ortak değerleri ve işleyiş kurallarına katılımının ifadesi” olarak belirtir. Bütünleşme kavramını bir bütünün parçası haline gelme şeklinde ortaya koyar. Son olarak kişi hem kendi kültürüne hem de göç ettiği kültüre az ilgi duyuyor ve sürekliliğine ilgi göstermiyorsa marjinalleşme stratejisi ortaya çıkmaktadır. Kişi yeni kültürel çevrede kendi tutum ve davranışlarına uygun strateji tercihleri ile kültürlenir.

Başka bir ifadeyle, kültürlenme stratejileri etkileyen ya da etkilenen gruba göre değerlendirilir. Baskın olmayan (non-dominant) gruplar açısından, bireylerin kültürel kimliklerini devam ettirmek istemedikleri ve diğer kültürlerle günlük etkileşimde bulunmayı istediklerinde, **asimilasyon (assimilation)** stratejisi oluşmaktadır (Berry, 1997). Yani asimilasyon, yeni kültürün lehinde orijinal kültürden vazgeçmektir (Palumbo ve Teich, 2004). Gronhaug, Gilly ve Penazola (1993)'ya göre ise, yeni gelen kişinin yeni kültürün hakiki bir üyesi olarak kabul edildiği düzeyde yeni kültürü öğrendiği zaman asimile olmuş demektir. Diğer bireylerle iletişimden kaçınarak, kültürel devamlılığın sağlanmaya çalışıldığı durumda **ayrılma (separation)** oluşmaktadır (Berry, Phinney, Sam ve Vedder, 2006). Üstündağlı'ya (2009) göre **Bütünleşme (integration)** böyle bir durumda opsiyon olarak karsımıza çıkmaktadır.

Bütünleşme, bir ölçüye kadar kültürel bütünlüğün korunduğu ama diğer yandan da daha geniş sosyal ağın bütünleyici parçası olmak yönünde katılımı bulunmaya çalışıldığı durumdur.

Kültürlenme stratejisinde tercihler içeriğe ve zamana bağlı olarak çeşitlilik gösterebilir. Bununla ilgili Berry ve Sam (1997), üç önemli noktayı vurgularlar.

İlk olarak, kişinin tek bir strateji tercihi olabileceği gibi kişinin bulunduğu yere göre de strateji tercihi çeşitlilik gösterebilir. Kişinin daha özel alanlarda (ev, geniş aile, etnik toplum gibi) tercih ettiği strateji, genel yerlerde (iş yeri, kamusal tüm alanlar vb.) tercih ettiği stratejiden farklı olabilir.

İkinci olarak, kişiler göç ettikleri toplumdaki farklı deneyimleri sonucunda yeni stratejiler keşfederler. Kişiler yaşanan deneyimler sonucu kimi stratejileri daha yararlı ve tatmin edici bulabilirler. Kültürlenme stratejilerinin kullanılmasında bir ardışıklık veya düzen bulunmamaktadır.

Son olarak, bireyin ya da grubun tercih ettiği kültürlenme stratejisinin baskın grup tarafından kabul edilip edilmemesi kültürlenme süreci açısından önemlidir.

20. yy.' da tüm dünyada, uluslararası ve ulusal göçün hızla artması ile kültürlenme kavramının önem kazandığı görülmüştür. Kültürlenme farklı kültürlerdeki insanların sosyal etkileşimi sonucunda bireylerin yaşadığı sürekli değişimin karmaşık sürecidir ayrıca sosyal etkileşim aracılığı ile bireylerin bilişlerindeki, davranış ve duygularındaki dönüşümdür (Zea ve ark., 2003).

Baskın grubun belirli bir kültürlenme stratejisi tercihinin olup olmadığı ve kültürlenen grubun tercih ettiği kültürlenme stratejisinin bilinmesi oldukça önemlidir. Her iki grubun tercih ettiği strateji arasında benzerlik ne kadar fazla ise yeni gelen grubun kültürlenme stresinin düşük, uyumunun ise yüksek olması beklenir (Hovey, 2000). Grupların strateji tercih sürecini etkileyen

değişkenlerin bilinmesi, baskın grubun iyileştirme faaliyetlerinde politika geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Bu anlamda kültürlenmiş birey yeni ortama uyum sağlayarak hayatını sürdürmeye başlar. Kültürleşme sürecinde geçiş her zaman kolay değildir. Bireyler bu süreçte psikolojik sorunlar yaşayabilir. Riskli olabilecek kültürleşme süreci kültürleşme ile ilgili politika, program geliştirme ve bilgilendirme ile yumuşatılabilir (Sam ve Berry, 1995). Kültürleşme sürecinin başarılı olabilmesi için, kültürleşme kavramı ayrıntıları ile incelenmelidir (Pointkowski ve ark., 2000).

Kültürlenmiş bireylerin çoğunda, yeni kültürel bağlama uyum önemli bir konudur. Bu uyum faktörlerin türüne bağlı olarak pek çok farklı biçimde olabilir. Bazen başat kültür ile kültürleşmiş birey arasında uyum yüksektir (örn: asimilasyon veya bütünleşme stratejileri). Bazen ise uyum yüksek olmaz (örn: ayrılma ve marjinalleşme stratejileri) (Berry ve Sam, 1997). Bu durumda kültürleşme stresi veya patoloji ortaya çıkar (Romero ve Roberts, 2003). Kültürleşme stratejisi açısından kişilerin uyum düzeyi yüksek stratejileri (asimilasyon ve bütünleşme stratejileri) tercih ettikleri söylenebilir.

Kültürlerarası etkileşimin ulusları ve insanları bir araya getirmesinin yanında dünya toplumuna hizmet edecek eğitim sistemine de yardım etmesi açısından önemi büyüktür. Farklı kültürlerden bireylerin aynı kültür ortamında ve aynı eğitim sisteminde bir arada öğrenim gördükleri gerçeğini göz önünde bulundurarak konunun eğitimle ilişkisine aşağıda yer verilmiştir.

Mümtaz Turhan'a göre eğitim, bütün bir kültürün muhtevasını bir nesilden diğerine aktaran bir süreçtir. Genç nesiller toplumun düzenine, örf ve adetlerine bu sistem sayesinde alıştırmakta ve onun ideallerine, değerlerine, görüş ve zihniyetine göre yetiştirilmektedir. Böylece kültür, kesintisiz, aralıksız bir şekilde nesilden nesile geçmekte, devamlı bir şekilde akıp gitmektedir (Turhan, 1980).

Eğitim, yıllar boyunca gelişmişlik derecesi ne olursa olsun her toplumda ve devlette en önemli sorunlardan olmuş, devletlerin politikalarında eğitimin az ya da çok yeri bulunmuştur.

Yine hangi toplumda bulunursa bulunsun, insanlar elverişli şartları buldukları zaman öğretim ve eğitime ilgi duymuştur. Bunun okullarda geçen oniki, onbeş yıllık dönemi, ortalama insan ömrünün 70 sene kabul edilmesi durumunda tüm hayatının yaklaşık 1/6'sına tekabül ettiğini görürüz.

Eğitim ve öğretim, çağlar boyunca toplumların gelişme ve ilerleme yolundaki en büyük lokomotif olmuştur ve halen de öyledir. Günümüzde de bu özelliğini sürdüren eğitim ve öğretim öncelikle ailede başlar ve daha sonra da okullarda devam eder. Burada bizim ele aldığımız ve alacağımız, bu okulların genelde son adımı sayılan yüksek öğretim kurumlarıdır.

Özellikle 2. Dünya savaşı sonrası gelişen toplum yapıları ve siyasi ortamlar, birçok ülkede yükseköğrenim kurumlarına verilen önemi arttırmıştır. Zamanla -özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere- yükseköğrenim kurumlarının yetersiz olması ve ihtiyacı karşılamaması ve olumsuz siyasi ortamlar vb. nedenlerle öğrenim görmek isteyen birçok öğrencinin daha gelişmiş ülkelere yüksek öğretim yapmak için gitmeleri sonucunu doğurmuştur.

Eğitim sistemleri incelendiğinde her toplumda ve her kültürde eğitimin yaşamsal ve fonksiyonel olması esas alınmıştır. Yaşamsal ve fonksiyonel olması, o kültür içinde yetişmiş bireylerin kendi kültürünü tanıması, olgunlaştırıp geliştirmesi, hem kendi ülkesinde hem de başka ülkelere eğitimi sırasında ve sonrasında insanlık hizmetine sunmasında kültürlerarası etkileşimin tahlil edilmesinin büyük yararları olacaktır.

Kültürleri farklı öğrencilerin öğrenme tercihleri de birbirinden farklı olabilir. Bu nedenle, küreselleşen dünyada farklı kültürlerden gelen öğrencilere eğitim veren okullar, üniversiteler veya çeşitli eğitim kurumları kültürlerarası iletişime destek olabilmeli ve öğrencilerin çoklu bakış

kazanabilmelerini sağlamalıdır. İçinde yaşadığımız önemde, ülkeler arasında bulunan sınırların, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler sayesinde ortadan kalktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Farklı kültürlerin bir araya gelmesi ve kültürlerarası diyalogun geliştirilmesi bu önemde tüm ülkeler için bir zorunluluk haline gelmiştir (Cırık, 2008).

Son yıllarda hem Türkiye’de hem de diğer ülkelerde meydana gelen toplumsal değişiklikler de dikkate alınarak, Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu bireylerin etkileşiminin niteliğine ilişkin algıları ve bunu etkileyen faktörlerin karşılaştırmalı olarak araştırılması gerekmektedir. Zira Türkiye Cumhuriyetine eğitim amacıyla farklı kültürlerden gelen bireylerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin niteliğini nasıl algıladıkları ve kültürlenme düzeyleri bilinmemektedir.

4. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, farklı kültürlerden gelen bireylerin eğitim ortamlarında birbirleriyle olan ilk etkileşimlerine ilişkin algıladıklarını ve kültürlenme düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amaç için iki farklı çalışma gerçekleştirilmiştir. Aşağıda bu çalışmalar daha ayrıntılı açıklanmıştır.

Çalışma 1: Kültürlerarası Etkileşim Algısı

Farklı kültürel zgemişlere sahip olan bireyler birbirleriyle ilk kez etkileşime girdiklerinde, aynı kültürel özgeçmişe sahip bireylere göre, ilişkilerinin ileride hangi yönde gelişebileceğine dair daha farklı beklentiler geliştirebilirler. İlk etkileşimlerinden memnuniyet veya memnuniyetsizlik duygularıyla ayrılabilirler. Bu ilk etkileşimlerinin niteliğine ilişkin değerlendirmeleri, kişilerin yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim gördüğü alan, daha önce bir yabancı ile etkileşime girip girmeme, yabancı dil bilme, yabancı ülkede bulunma nedeni gibi değişkenlere göre değişebilir.

Bu araştırmada, yükseköğrenim için Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu niversite ğrencilerinin yaşadıkları ilk kişilerarası etkileşimlere ilişkin deneyimler araştırılmıştır. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Farklı kültürel zgemişlere sahip olan kişilerin eğitim ortamlarındaki ilk etkileşimlerine ilişkin algıları,

- 1.1. Cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2. Medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.3. Türkiye'de bulunma süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.4. Geldikleri ülkeye/bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.5. Türkiye'de oturdukları yere göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.6. Yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.7. lkelerinde ikamet ettikleri yerleşim birimine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.8. Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişiye göre farklılaşmakta mıdır?

Çalışma 2: Kültürlenme Düzeyleri

Bireylerin mevcut kültür ve gelinen yerin kültürü ile olan ilişkinin yoğunluğu, kültürlenme süreci üzerinde etkilidir. Birey mevcut kültürle ne kadar yoğun ilişki içinde olursa, mevcut kültüre o kadar yakın olacakken (asimilasyon), eski kültürü ile bağını koparmaması eski kültürünü de korumasını sağlayacak (bütünleşme), eski kültürü ile daha yoğun ilişki halinde olması (ayrılma) sonucunda ise eski kültürüne daha yakın olacaktır. Bireylerin kültürlenme düzeyleri, onların yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim gördüğü alan, daha önce bir yabancı ile etkileşime girip girmeme, yabancı dil bilme, yabancı ülkede bulunma nedeni gibi değişkenlere göre değişebilir.

Bu araştırmada, yükseköğrenim için Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu niversite ğrencilerinin kültürlenme düzeyleri araştırılacaktır. Bu

genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Farklı kültürel zgemişlere sahip olan kişilerin eğitim ortamlarındaki kültürlenme düzeyleri, kültürlenmenin alt boyutları olan asimilasyon, ayrılma ve bütünleşme açısından;

- 1.1. Cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.2. Türkiye'de oturdukları yere göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.3. Medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.4. Yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.5. Türkiye'de bulunma süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.6. Geldikleri ülkeye/bölgeye göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.7. lkelerinde ikamet ettikleri yerleşim birimine göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.8. ğrenim gördükleri alana göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.9. Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişiye göre farklılaşmakta mıdır?
- 1.10. Türk Cumhuriyetlerinden ve Avrupa'dan gelmeye göre farklılaşmakta mıdır?

5. nem

Türkiye'de kültürlerarası etkileşimin niteliği ile ilgili herhangi bir çalışmanın bulunmaması ve özellikle de yabancı uyruklu bireyler üzerinde yapılmış bir çalışmaya rastlanmamış olması konunun önemini ve güncelliğini göstermektedir.

Kültürel duyarlılığın artırılması ihtiyacı, insanların farklı ülkelerden gelen insanlarla daha etkin bir şekilde iletişim kurabilmeleri amacıyla ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaçtan dolayı kültürel duyarlılığı artırmak için eğitim çalışmaları yapılmaktadır. Bu çalışmanın da yabancı uyruklu bireylerin etkileşimlerinin niteliğine ilişkin algılarını ortaya çıkararak, kültürel duyarlılığı artırmaya önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Eğitim kurumlarının farklı kültürlerden gelen insanlardan oluşması ve onların eğitimi, kültürlerarası iletişim sorunlarının yaşanmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Ancak yaşanabilecek iletişim sorunlarının kurumlar tarafından önceden bilinmesi, sorunlar yaşanmadan gerekli önlemlerin alınmasını sağlayacaktır. Bu anlamda da çalışmanın uygulamalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu ğretim yesi ve öğrencilerin insanlarla etkileşimde ne aradıklarını ve bunların gerçekleşme düzeyini belirleyeceği için ilgililerin bu konuya duyarlılıklarını artıracaktır. Ayrıca, etkileşimde olumsuzluklara neden olan faktörlerin ortaya konması ile bu faktörlerin iyileştirilmesi yolunda bazı düzenlemelere gidilmesi için yeni adımlar atılabilecektir.

Avrupa Birliği'nin Erasmus gibi ğrenci ve ğretim elemanı değiştirme programlarına verdiği önem, bir anlamda kültürlerarası iletişime verilen önemi de ortaya koymakta ve bu hareketliliği tetiklemektedir. Türkiye de bu programlara aktif olarak katılmaktadır. Bu tür hareketlilik politikaları kültürlenme, kişilerarası etkileşim gibi yeni kavramları toplumların gündemine sokmuştur. Genel olarak yabancı bir topluma yeni gelen insanların uyum sağlamalarını içeren bu kavramlar, beraberinde iletişim olgusunu da akıllara getirmiştir. Bu erevede Türkiye'de yürütülen ilk çalışma olması ve yabancı uyruklu ğrencilerin Türk kültürüne uyumlarına yönelik ulaştığı bulgular, araştırmanın önemine dair ipuçları vermektedir.

6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Ankara'da bulunan üniversitelerde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamındaki ilk etkileşim algıları ve kültürlenme düzeylerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi ile sınırlıdır.

Kültürlenme kavramı farklı Şekillerde ve farklı yöntemlerle ölçülebilir. Bu araştırmada, kültürlenme düzeyi, araştırmacı tarafından geliştirilen lme aracının içerdiği boyutlarla sınırlıdır.

7. Tanımlar

Erasmus: Erasmus programı, yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile işbirliği yapmalarını teşvik etmeye yönelik bir Avrupa Birliği programıdır. Yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile ortak projeler üretip hayata geçirmeleri; kısa süreli öğrenci ve personel değişimi yapabilmeleri için karşılıksız mali destek sağlamaktadır

Kültürlenme: Bir kültürün ya da bir kültür öğesinin başka bir kültüre girmesi sonucu her ikisinin de değişmeye uğraması sürecidir (www.tdk.gov.tr).

Asimilasyon: Kültürlenme sürecinde, yeni kültürün lehinde orijinal kültürden vazgeçmektir (Palumbo ve Teich, 2004)

Ayrılma: Baskın olmayan grubun kendi öz kültürünü iyice yerleştirip, diğer kültürler ile etkileşime girmekten kaçınması olarak tanımlanabilir.

Bütünleşme: Bireylerin kendi kültürel özelliklerini sürdürürken baskın kültürel grupla da etkileşime girmeye eğilimli olmasıdır.

BÖLÜM II

KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM KURAMLARI VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öncelikle genel kültürlerarası iletişim kuramlarından bahsedilecektir. Kuramlar birbirinden bağımsız olarak tanıtılarak kuramsal bir çerçeve oluşturulmaya çalışılacaktır.

1. KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM KURAMLARI

Kültürlerarası iletişim alanında yapılan araştırmalar sonucunda çeşitli kuramlar oluşturulmuştur. Bu bölümde kültürlerarası iletişim kuramlarının tanıtımına yer verilmiştir.

1.1. Fons Trompenaars 'ın Kültürel Boyutlar Kuramı

Fons Trompenaars isimli Alman araştırmacının 1994'te yayınlanan 10 yıllık çalışması, 28 ülkedeki 15 bin katılımcı ile yapılmıştır. Araştırmasında insanların birbirleri ile ilişkilerini temel alan beş farklı kültürel boyutu ortaya koyan Trompenaars, zaman ve çevre faktörlerini de göz önüne alarak oluşturduğu kültürel farklılık haritasında, uluslararası çevrede faaliyet gösteren işletmelerin yaşadıkları kültürlerarası sorunları belirleyerek ve çözüm yolları önererek yardımcı olmaya çalışmaktadır. Buna göre bu sorunlar üç ana başlık altında incelenebilir (Trompenaars ve Turner, 1997):

1. Diğer insanlarla ilişkilerde ortaya çıkanlar,
2. Zamanla ilgili olanlar,
3. Çevre ile ilişkili olanlar.

Aşağıda, farklı kültürlerden insanlar arasında ortaya çıkan kültürlerarası sorunların sebepleri ve bu sorunlara getirilebilecek çözüm önerileri incelenecektir:

Evrensellik (Universalism) ya da Durumsal Olma (Pluralism)

Evrensellik yaklaşımı kabaca, "neyin iyi ve doğru olabileceğinin tanımlanabilmesi ve her zaman için uygulanmasıdır." Durumsal olmada ise "fikirlerin ve uygulamaların, çevresel şartlarla şekilleneceği" düşüncesi savunulur. Evrensellik düzeyinin yüksek olduğu kültürlerde, kurallar ve resmiyet önemli iken, durumsal olan kültürlerde insan ilişkileri ve karşısındakine güven verme, resmi kurallardan daha önemlidir. Sözleşme, yazılı anlaşma ve diğer resmi kurallar, durumsallık anlayışının hakim olduğu kültürlerde, gayriresmi ilişkilerden daha az önem taşır.

Bireysellik (Individualism) ya da Kolektivizm (Collectivism)

Bireycilik; kişinin bir birey olarak başlı başına değerli olduğunu savunurken, kolektivizm; bir grubun üyesi olan kişilerin belli bir değere sahip olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre bireysel kültüre sahip olan ülkelerde bireylerin herşeyi kendi başına yapmaya çalışan, sorumluluk sahibi ve prezantabl oldukları görülebilir. Kolektif kültürlerde ise, kararlar bireylerce değil, bireylere ait olan topluluklar tarafından verilir, sorumluluk paylaşılır ve bireyler hedeflerine bu topluluklar içinde ulaşırlar.

Özel (Specific) ya da Yaygın Olma (Diffuse)

Eğer bir kültürün bireyi, insanlarla ilişkilerini belli bir çizgide, belli kurallara uyarak ve sürekli emir vererek kuruyorsa özel kültürün etkisindedir. Kurulan ilişki belli bir kuralcılık ve emir vermeden uzak olarak gerçekleşiyorsa yaygın kültürün etkisi daha ağır basıyor demektir. Özel kültürlerde iş ve özel hayatlar kesin bir çizgi ile birbirinden ayrılmakta, yaygın kültürlerde ise insanların iş ve özel hayatları içice girmektedir.

Nötr (Neutral) ya da Duygusal Olma (Emotional)

Kuzey Amerika ve Kuzeybatı Avrupa'da etkili iş ilişkileriyle başarının yakalanması amaçlanmaktadır. Fakat bu iş ilişkilerinde duygular kontrol edilir. Çünkü duyguların ve işin birbirine karıştırılmaması gerektiği düşünülür, işte Japonya ya da İngiltere gibi nötr kültürlerin yaşadığı bu ülkelerde insanlar duygu ve hislerini kontrol altında tutarlar, belli etmezler. Duygusal kültürün hakim olduğu kültürlerde ise insanlar genelde gülümser, yüksek sesli konuşur ve çok sıcak şekilde selamlaşırlar.

Başarı (Achievement) ya da Övgü (Ascription)

İnsanların yaptıkları işlerin doğrulukları ve elde ettikleri başarılar baz alınarak değerlendirildiği ve buna göre statü kazandıkları kültürler başarı odaklı kültürlerdir. Övgü odaklı kültürler ise statülerin başarı ya da yeteneğe göre değil kişiliklere, soya, paraya veya ünvana göre belirlendiği kültürlerdir. Başarı odaklı kültürde, zeki, çalışkan, tecrübeli insanlara değer verilirken, övgü odaklı kültürde ise güçlü ya da zengin olan insanlara değer verilir.

Sıralı (sequential) ve Eşzamanlı (synchronous)

Sıralı yaklaşımın yaşandığı kültürlerde çalışanlar, sadece bir işi, belli bir zamanda yapmaya çalışırlar. Planlara uygun hareket ederler, randevularına sadıktırlar.

Eşzamanlı kültürlerde ise belli bir zaman dilimi içinde birden fazla iş aynı anda yapılmaya çalışılır, randevular kesin saatlerinde değil, sarkarak gerçekleşmektedir. Planlar, şartlara ve kişilere göre sürekli değişir.

Batı kültüründe, saat ve zaman çok önemlidir. Saat kavramı kişilerin; işyerinde, özel yaşamlarında ve boş zamanlarındaki davranışlarını yönlendirmekte önemli bir yere sahiptir. Batı kültüründe; belli bir zaman diliminde hiçbir şey yapmamak, zaman harcamak ile eş tutulur. Boş yere zaman harcamak ise kabul edilmeyen ve istenmeyen bir durumdur. Doğu

kültüründe ise, saat zamanı kavramı yerine biyolojik veya psikolojik zaman kavramı daha önemli rol oynamaktadır. Yani, bir işi yapmanın doğru zamanı söz konusudur. Belli bir zaman diliminde hiçbir şey yapmamak, hiçbir şeyin olmadığı anlamına gelmemektedir. Aksine işi o an yapmak yanlış olacaktır. Çünkü geçen zaman süresince olay olgunlaşmaktadır. Örneğin ABD'de zaman, "para" olarak algılanmaktadır. Bu ülkede işin hangi yolla, ne kadar zamanda ve nasıl yapılacağı önemli iken; Meksika veya Fransa gibi ülkelerde sadece sonuç önemlidir. Planlanan iş, ertesi güne veya daha ilerideki bir güne de ertelenebilmektedir.

Kültürün diğer bir zaman boyutu ayrımı, geçmiş ve şimdiki zaman odaklı anlayış ile gelecek odaklı anlayış arasındadır. ABD, İtalya, Almanya gibi ülkelerde gelecek daha önemli iken; Venezüella, Endonezya ve İspanya gibi ülkelerde şimdiki zaman daha önemlidir. Fransa ve Belçika'da ise, tüm zaman boyutları eşdeğer öneme sahiptir.

Çevrelerini kontrol ettiklerini iddia eden insanlar, ilk seçeneği; çevreleri tarafından kontrol edildiklerini savunan insanlar ise ikinci seçeneği seçeceklerdir.

1.2. Enformasyon Sistemleri Kuramı

Hall, kültürel antropoloji alanında ve çeşitli kültürler üzerinde araştırmalar yapmıştır. Belli kültürlere özgü iletişim tarzları ile "enformasyon sistemleri" adını verdiği on ana sistemden bahsederek genel tipolojiyi ortaya koymuştur. Hall, bu sistemleri açıklarken hangi sistemin insanın kendisi tarafından kullanıldığını ve hangi sistemin kültürün bütününe uyum sağladığını öğrenmek istemiştir. Bu sistemler şunlardır (Kartarı, 2006):

- 1) Etkileşim,
- 2) Toplumsal yaşam (grup davranışları),
- 3) Geçimini sağlama (geçinme),
- 4) İki cinsiyetlilik (kadın ve erkeğin varoluşu),
- 5) Mekânı kullanma,
- 6) Zamanı kullanma,

- 7) Öğrenme,
- 8) Oynama,
- 9) Savunma,
- 10) Maddeden yararlanma

Hall'in Enformasyon Sistemleri Kuramı, iletişim davranışlarının kültürlerarası karşılaştırmasını yapmadığı, farklı kültürlerin üyeleri arasında gerçekleşen iletişim sürecinin anlaşılması yönünde herhangi bir sistem önermediği için kültürlerarası iletişim sürecini açıklamakta tek başına yeterli değildir. Bu çalışmada Hall'in zamanı ve mekânı kullanma sistemlerinden yola çıkarak geliştirdiği, kültürlerarası iletişim için kuramsal çerçevenin belirlenmesinde çok önemli katkıları bulunan Zaman ve Mekân Algılama ile Bağlantı Modellerinden bahsedilecektir.

1.3. Hall'in Zaman ve Mekân Algılama Modeli

Hall'a göre bireylerin iki tür mekânı vardır: kişisel mekân ve egemenlik mekânı. Kişisel mekân, en içte olan ve en küçük olandır; egemenlik mekânı ise genişliği bireyden bireye kültürden kültüre değişen mekândır. İletişim sürecinde mekânların genişliğine karar verilir. Etkileşime katılan kişiler arasındaki fiziki mesafe ne kadar azsa, aralarında o kadar yakın ilişki var demektir. Ancak mesafenin miktarı kültürden kültüre değişir. Hall'a göre, batı kültürlerinde kişisel mekân ve egemenlik mekânı doğu kültürlerinde olduğundan daha geniştir (Kartarı, 2006).

Zaman ise kültürel şekillendirme yaparken etkisi olan bir kavramdır. Çünkü yemek aralıkları, ses tonu gibi bazı zamanla ilgili davranışlar kültürel nitelik taşır. Zaman yaşamımızın ve dolayısıyla iletişimin temel düzenleyicisidir. Hall zaman sistemlerini "monocrone" ve "polycrone" olarak algılamaktan bahseder. "Monocrone" zaman algılaması eylemleri birbiri ardınca belirli zaman dilimleri içinde gerçekleştirme eğilimi; "polycrone" zaman algılaması ise birçok eylemi verilen toplam zaman içinde bir arada gerçekleştirme eğilimini ifade eder. Zamanı "monocrone" algılayan kültürlerde zaman harcanabilen, değerlendirilebilen, kaybolabilen maddi bir değer gibidir.

Bu yüzden eylemler üzerinde yoğunlaşmak amacıyla, bölünür, sınıflandırılır, planlanır (Kartarı, 2006).

Zamanı “Polycrone” algılayan kültürler, insanlar arasındaki iletişime zamanı düzenleyen plan ve programlardan daha çok önem verir. Mesela, bir kişinin yoğun iş programı beklenmeden bir yakınının ziyareti ile bölünebilir. Çünkü kişisel ilişkilerimiz iş planlarımızdan daha önemlidir (Ransdell, 1998).

1.4. Hall’in Bağlamlama Modeli

Hall iletişim biçimleri açısından kültürleri, bir tarafta düşük bağlamın (low-context) diğer tarafta da yüksek bağlamın (high-context) olduğu bir doğrusal düzlem üzerinde değerlendirmektedir.

Yüksek bağlamlı kültürlerde iletilmek istenen bilgi, mesajın kendisinde olmaktan çok mesajın verildiği ortamdadır. Alıcı ya da dinleyici, asıl iletilmek isteneni anlayabilmek için, mesajın kendisinden çok nasıl verildiğine ve diğer ortamsal özelliklere dikkat etmek durumundadır. Hall’in modelinde yüksek bağlamlı iletişim boyutunun karşısında düşük bağlamlı iletişim bulunmaktadır. Bu iletişim kültüründe, bağlamsal faktörlerden daha çok bilginin yüklendiği mesajın kendisi önemlidir. Düşük bağlamlı kültürlerde, iletilmek istenen mesajın kendisidir ve dinleyicinin mesajı deşifre etmek için ortamsal ipuçlarına çok ihtiyacı yoktur; mesaj doğrudan ve açıktır (Sümer, 2001, Akt. Erdem ve Günlü, 2006).

Düşük bağlamlı bir kültürün üyesine gönderilen yüksek bağlamlı bir mesaj eksik bilgi içerdiği için anlaşılabilir. Çünkü yüksek bağlamlı etkileşimde en az bilgi yüklenmiş mesajlarla iletişim kurulur. Yüksek bağlamlı mesaj veren bir kişi kapalı bir şekilde konuşsa da karşısındakinin onun neden söz ettiğini anlamasını bekler. Mesaj, jest, mimik ve beden dili kullanılarak da verilebilir. Düşük bağlamlı iletişimde ise bilginin tamamı iletişimde verilmeye çalışılır ve karşıdaki kişiye sadece verileni değerlendirmek düşer (Scott,1999).

Türkiye’nin toplumsal kültürel özelliklerini tespit etmeye yönelik yapılan birçok çalışmada Türk toplumunun kolektivist özelliklerinin bireycilik

eğilimlere göre yüksek olduğu bulunmuştur (Sargut 2001). Kolektivist eğilimleri yüksek olan Türk toplumunda yüksek bağlamlı iletişimin düşük bağlamlı iletişime göre daha fazla tercih edileceği söylenebilir. Mesela Akdenizliler, Güney Amerikalılar, Uzak ve Orta Doğulular yüksek bağlamlı mesajlar verme eğiliminde iken Kuzey Amerikalılar ve Kuzey Avrupalılar düşük bağlamlı mesajlar verme eğilimindedirler (Kartarı, 2006).

1.5. Gudykunst ve Kim'in Kültürlerarası İletişim Çalışmaları

Gudykunst ve Kim kültürlerarası iletişim kuramlarına çok önemli katkıları bulunan araştırmalar yapmışlardır. Gudykunst, alana bütünsellik katacak ve bir kuramın ana hatlarını oluşturacak uzun soluklu çalışmalar sunmuştur. Kim ise daha çok göçmenlerin kültürel uyum süreci ile ilgilenmiştir. Daha çok yabancı kavramı üzerinde durmuşlar ve yabancıyı bize tanıdık gelmeyen farklı grupların üyeleri olarak tanımlamışlardır.

Aslında bu tanımlama ile her iletişimin bir şekilde kültürlerarası olduğunu vurgulamışlardır. Mesela, sizinle aynı iş yerinde çalışıp aynı dili konuşan, aynı etnik kökeni paylaştığınız biri ile sizi ziyarete gelen ve bunların hiçbirinde benzerliğinizin olamadığı biri ile iletişiminiz arasında oluşan farklılık, birbirinize ne kadar yabancı olduğunuzla ilgilidir. Bu önemli bir kuramsal itiraftır. Daha önceki kuramsal çalışmalar kültürlerarası iletişimi farklı etnik kökenler bazında düşünürken; Gudykunst ve Young kültürlerarası iletişim alanını “etkileşimsel, benzeşik, dolayimli ve kişilerarası” boyutlarda inceleyerek dörde ayırmaktadır (Scott,1999):

Kültürlerarası İletişim: Hem etkileşimsel hem de kişilerarası nitelik taşımaktadır. Yani aynı veya farklı kültürlerden olan bireyler arasındaki iletişimi inceler. Böylelikle bu alan kültürlerarası, etnik gruplar arası ve ırklar arası iletişimi içerir.

Çapraz-kültürel iletişim: Kişilerarası ve benzeşik nitelik taşır. Yani farklı kültürlerin üyelerinin iletişim davranışı arasındaki farklılıklarla ilgilenir.

Uluslararası iletişim: İletişimi dolayimli ve etkileşimsel boyutta inceler. Farklı ülkelerdeki medya iletişimini araştırır.

Karşılaştırmalı kitle iletişimi: Dolayimli ve karşılaştırmalı nitelik taşır. Ve farklı ülkelerin kitle iletişim sistemlerini karşılaştırır.

1.6. Kluckhohn ve Strodtbeck'in Değer Yönelimleri Kuramı

Kluckhohn ve Strodtbeck tarafından geliştirilen bu kuramda amaç, insanların ortak sorunlarının çözümüne yönelik olan ve insan etkinliklerini yöneten temel ilkeleri saptamaktır. Yönelim kuramına göre, insanlığın ortak problemlerini çözmek için bütün kültürlerin yanıt vermek zorunda oldukları ana sorular vardır. Bu sorular aşağıdaki gibi sıralanabilir (Zheng, 2008):

- 1) İnsan olmanın doğası nedir?
- 2) İnsanların doğa ile iletişimi nedir?
- 3) İnsanların zamana uyum sağlaması ne demektir?
- 4) İnsanların etkinliklere alışması ne demektir?
- 5) İnsanların birbirleriyle olan ilişkileri nedir?

Bu beş soru, yönelim kuramına göre; insanın insan doğasına, doğaya, zamana, etkinliğe ve insan ilişkilerine yönelimi ile ilgili sorulardır. Aşağıda bu yönelimler kısaca açıklanmaktadır.

1.6.1. İnsan- İnsan Yönelimi

Yönelim kuramına göre insan – insan yönelimi, insanların kalıtımsal karakterlerin varlığına inanmasına dayanmaktadır. İnsan doğasıyla ilgili sorulara verilen yanıtlar insanları iyi, kötü ya da iyi ile kötünün karışımı (nötral) olarak nitelemektedir. Daha sonra insanların sadece bu şekilde iyi, kötü veya ikisinin karışımı olarak sınıflandırılmayacağı görülmüş ve bir taraftan diğerine geçiş özelliklerine göre alt kategoriler altında toplanması daha uygun bulunmuştur (Kartarı, 2006).

1.6.2. İnsan- Doğa yönelimi

Kluckhohn ve Strodtbeck'e göre, insanın doğayla ilişkileri üç ana başlık altında incelenebilir. Bunlar (Szapocznik,1977):

1. **Doğanın üstünlüğünü kabul etmek:** Doğadan gelen felaketlere karşı insan çaresizdir.
2. **Doğayla uyum içinde yaşamak:** İnsanlar doğa ile uyum içinde yaşayabilir.
3. **Doğaya hâkim olmak:** İnsan doğaya teknolojik gelişmeler sayesinde hakim olabilir ve doğayı kontrol altında tutabilir.

1.6.3. Etkinlik Yönelimi

Etkinlik sırasında insanın kendini nasıl ifade ettiği ile ilgilidir. Bu ifadeler “yapmak”, “olmak”, “gelişirken olmak” şeklinde sınıflandırılabilir. Batı kültüründe baskın olan ifade “yapmaktır”. İnsanların etkinlikleri diğerleri tarafından ölçülebilir olmalıdır. Bu durumda hareket etmeden oturan bir kişi hiçbir şey yapmamaktadır. Çünkü düşünme açık bir şekilde ölçülemez. Olmak ve gelişim yöneliminde ise insanın kendini geliştirmesi, gerçekleştirmesi çok önemlidir. Kendini gerçekleştirmek asıl amaçtır. Bu yüzden insanlar yaşam boyu öğrenmeye, onun gizlerini çözmeye çalışırlar. Türk tasavvuf felsefesi ve Budizm’de bu tür bir yönelim gözlenir (Kartari, 2006).

1.6.4. Zaman Yönelimi

Zaman yönelimi, insan yaşamındaki zamansal odağın nerede olduğunu belirler. İnsanların zamansal olarak üç odak noktası vardır. (Szapocznik,1977):

1. **Geçmiş:** Geçmişe odaklanmış kültürler gelenek ve göreneklerin sürdürülmesi gerektiğini savunur.
2. **Şimdiki zaman:** Şimdiki zaman odaklanan kültürler bugünü ve bugünün sorunlarını önemser.

- 3. Gelecek:** Geleceğe odaklanan kültürler ise, bugünün problemlerinin çözülmesine yönelik değişiklikler yaparak, daha iyi bir yaşam sürmeye çalışır.

1.6.5. İlişkisel Yönelim

İnsanlar ilişkilerini bireysellik, grup sürekliliği ve yararcılık olmak üzere üç ayrı temel üzerine inşa ederler. Bireysellik yönelimi olan kişi kendi çıkarlarını toplumun ve grubun çıkarlarından üstün tutar ve ilişkilerini de buna uygun şekilde sürdürür. Grup devamlılığı yönelimi olan kişi ise tam aksine grubun çıkarlarını kendi çıkarlarının üstünde tutar. Amaç grubun devamlılığını sağlamaktır. Yararcılık yönelimi de grup içi davranışlarla ilgilidir. Amaç grubun devamlılığını sağlamak değil grubun büyümesini ve genişlemesini sağlamaktır. Birey gruba kendi yararı için girse de zamanla grubun çıkarları kendininkinden önce gelir. Japon kültüründe birçok insan kendini çalıştığı kurum veya okulları ile kendilerini özdeşleştirir (Kartarı, 2006).

1.7. Kültürel Boyutlar Kuramı

Hofstede'in kültür kategorileri her ne kadar uç noktalara işaret etseler de, kültürlerarası çalışma ortamlarında karşılaşılan sorunlara dair önemli ipuçları vermektedirler. Hofstede 1980'li yıllarda farklı kültürleri karşılaştırdığı çalışmalarında, bireycilik ve toplumculuk, erkeksilik ve kadınsılık, belirsizlikten kaçınma ve toplumsal-örgütsel güç mesafesi şeklinde sıralanabilen beş boyut teşhis etmiştir. Söz konusu boyutlar farklı kültürel değerlerin anlaşılmasına, kültürel yönelim ile uzlaşma konusuna ve tüm örgütsel süreçlerin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır.

1.7.1. Bireycilik-Toplumculuk

Hofstede'in kültürel farklılıkları ortaya koymakta kullandığı boyutlardan biri olan bireycilik-toplumculuk boyutu, bireyin çevreye yönelişlerinde kişisel amaçlarını ön planda tutması ve "ben" merkezli bir yaşam biçimine yönelmesi ya da ortak amaçların öncelik kazandığı, "biz" anlayışı ve işbirliğine yatkınlığı ile tanımlanabilecek davranış ve tutumları kapsar. Ortaklaşa davranışçılık

(kolektivizm), sıkı toplumsal etkileşimleri anlatmaktadır. İnsanlar, içinde etkinlik gösterdikleri grupları ve örgütleri diğerlerinden ayrı tutarlar. Bu gruplar üyelerini kollar, karşılığında da sadakat bekler (Sığı, 2006).

Toplumcu kültürler üyelerini dışsal-toplumsal baskıyla denetlerler. Bu denetimde temel rolü utanma duygusu oynar. Oysa bireyci kültürlerde denetim, bireyin içsel baskısıyla sağlanır. Bu nedenle ortaklaşa davranışçı kültürlerin üyeleri gruba uyumu amaçlar. Bireyci kültürlerde ise bireylerin kendine saygısı öne çıkar.

Hall'in Yüksek Bağlam-Düşük Bağlam ayırımını kolektivizm-bireycilik ayırımı ile paralel görmektedir. Yüksek bağlamlı iletişim kolektivist kültürlerle, düşük bağlamlı iletişim ise bireyci kültürlerle uyum göstermektedir (Erdem ve Günlü, 2006).

1.7.2. Erkeklik ve Kadınsılık

Toplumdaki egemen değerlerden yola çıkarak, bir kültürün “erkek mi, yoksa dişi mi olduğu saptanabilir. Eğer bir toplumda; “atılganlık, para elde etme ve materyalist eğilimler“ egemen değerler olarak öne çıkıyorsa ve insana verilen önem arka planda kalıyorsa, bu toplumların egemen değerlerinin erkek kültürünü öne aldığı söylenebilir. Dişi kültürün göstergeleri ise; “insana ve ilişkilere verilen önem” biçiminde ortaya çıkmaktadır. Toplumlarda geleneksel anlamda dişilikle ilişkilendirilen kavramlar; şefkatli, merhametli, nazik, sadık, çocuklara karşı sevgi dolu olmak gibi değerleri içermektedir. Bunların arasına başkalarına karşı duyarlılık, halden anlamak, genelde sevgi dolu ve anlayışlı olmak ile sıcak davranmak da eklenebilir. Öte yandan toplumdaki geleneksel erkek değerler irdelendiğinde; saldırganlık, yükselme tutkusu, dediğim-dedik tavır, yarışmacı olmak, egemen ve baskıcı tavır takınmak, kendine güvenli, bağımsız ve tavır koyucu olmak gibi özellikler öne çıkmaktadır (Kartarı, 2006).

Hofstede'in sınıflamasında Türkiye; İran, Tayland, Tayvan, Brezilya, İsrail, Fransa, İspanya, Peru, Şili, Yugoslavya vb. ülkelerle birlikte dışı kültüre sahip ülkeler grubunda yer almaktadır. Kültürel açıdan Türkiye ile benzerlikleri bulunan Japonya, Yunanistan, Meksika vb. gibi ülkeler erkek kültür grubunda sıralanmışlardır (Sığı, 2006).

1.7.3. Belirsizlikten Kaçınma

Hofstede'in belirsizlikten kaçınma boyutu, grup üyelerinin belirsiz ya da açıkça tanımlanıp yapılandırılmamış durumlara ne derece uyum sağlayabildiklerini gösteren yapısal ve zihinsel düzenleri içermektedir. Bilginin yetersiz olduğu ya da açık olmadığı, karmaşıklığın mevcut olduğu, değişmelerin hızlı ve kestirilemez bir biçimde geliştiği ortamlarda kişiler kendilerini tehdit altında hissederler. Bireyler böylesi ortamlarda etkili davranabilme yeteneklerine bağlı olarak farklılaşırlar (Sığı,2006).

Bir kültürün belirsizlikten kaçınma derecesi okullarda da gözlenebilir. Derecenin yüksek olduğu kültürlerde öğrenciler, öğretmenlerini sorularına yanıt verebilecek uzmanlar olarak algılar. Bilimsel ifadeler kullanan, problemleri farklı ya da kısa yoldan çözebilen öğretmenleri öğrenciler daha çok beğenirler. Derecenin düşük olduğu kültürlerde ise öğretmenler "bilmiyorum" demeyi kabul ederler. Öğrenciler karmaşık konuları basit bir dille anlatan öğretmenlere daha çok saygı duyarlar (Kartarı, 2006).

1.7.4. Toplumsal-Örgütsel Güç Mesafesi

Güç mesafesi, grup üyeleri arasındaki güç dağılımının ne derece eşit algılandığını ve konuyla ilgili hissetme, düşünme ve davranış eğilimlerini kapsamaktadır. Bazı kültürlerde "gücü az" olan insanlar, gücün eşit olmayan bir biçimde dağılımını kabullenmişlerdir. Bu tür bir toplumda, bireyler arasındaki güç mesafesi fazladır. Böyle bir toplumda, patronlar, rütbeliler, üst makamlarda bulunanlar haklı olmak için doğruyu bilmek zorunda değillerdir. Çünkü haklılıkları sahip oldukları güçten kaynaklanmaktadır. Kimin kimler üzerinde yetkisi olduğu açıkça belirlenir. Başka bir deyişle kimin patron

olduğu açıkça bilindiği gibi, patronun sözleri “kanun” yerine geçer, zaten güç mesafesini büyüten de bu durumdur (Sargut,1994).

Bireyler, insanlar arasındaki güç dağılımındaki farklılıkları kolayca kabullenmektedirler. Güç mesafesinin çok olduğu toplumlarda unvanlar, statüler ve biçimsellik büyük önem kazanır. Böyle toplumlarda örgütsel hiyerarşi etkilidir. Örgütlerin tasarımına güç mesafesinin yansımaları doğaldır (Sığırı, 2006).

1.8. Kültürlerarası Duyarlılık Gelişmeli Modeli

Kültürlerarası Duyarlılık Gelişmeli Modeli kültürlerarası farklılığın birey üzerindeki etkilerini betimlemeye çalışmaktadır. Amaç bireylerin farklı kültürlerle bakış açılarını inceleyebilmektir. Bu modele göre, bireyin kültürel anlamdaki deneyimleri arttıkça kültürlerarası ilişkilerdeki edinimi de o derece artmaktadır. Kültürlerarası Duyarlılık Gelişmeli Modeli'ni daha iyi anlamak için, bu kuramın uyum aşamalarını açıklamak gerekmektedir. Bu aşamalardan ilki bireyin kendi kültürünü merkez kabul eden etnosentrik oryantasyon, ikincisi de bireyin kendi kültürünü diğer kültür bağlamlarında değerlendirdiği etnorelatif oryantasyondur.

1.8.1. Etnosentrik oryantasyon

Etnosentrik oryantasyonda birey için kendi kültürü temeldir ve var olan diğer kültürler bireyin kültüründen etkilenmektedirler. Dolayısıyla iletişim içinde bulunan kültürleri kabullenme durumu olmamaktadır. Etnosentrik oryantasyon üç farklı bölümden oluşmaktadır (Gökmen, 2005):

Reddetme: Kültürel farklılığı reddetme, kişinin kendi kültürünü yegane kültür olarak değerlendirmesi demektir. Birey dış kültüre tamamen kapalı ve her türlü etkiye karşı savunma konumundadır. Bu durumdaki bireyler farklı kültürlerle iletişim içinde bulunmayı kesinlikle reddetmektedirler. Var olan kültürlerini tek doğru kültür

olarak kabul ettikleri için kısıtlı bir dünya görüşüne sahiptirler ve sosyal anlamdaki davranışları da bu yöndedir.

Savunma: Birey içinde bulunduğu kültürü en doğru kültür olarak gördüğü için bir savunma mücadelesine girer. Dünya “biz” ve “onlar” olarak organize edilmiştir. “Biz”, hükmeden, “onlar” ise, hükmedilendir. Savunma eğilimi içinde olan kişiler, kültürel farklılık tarafından tehdit edilmektedirler ve diğer kültürlerin yarattığı tehlikenin farkındadırlar. Bu aşamada kendi kültüründen farklı bir kültür her zaman için tehdit unsuru olmaktadır.

Küçümseme: Küçümseme, bir bireyin kendi kültürüne ait dünya görüşünün evrensel olduğunu kabul ettiği durumdur. Bu durumda birey var olan diğer kültürleri kabul etmez ve bu kültürleri önemsiz olarak görür. İletişim sürecinde, birey söz konusu kültürle kendi kültürü arasında bir benzerlik kurma eğilimi gösterir ve benzerlikleri kendi kültürüne uydurabilmek için ısrarcı olur.

Bu üç farklı eğilimden de açıkça anlaşılacağı gibi etnosentrik oryantasyonda, bu aşamadaki bireyler kendi kültürlerinin doğruluğunu ve evrenselliğini savunur ve iletişim sürecinde diğer kültürleri ya tamamen reddetme ya da kendi kültürüne uyacak şekilde değiştirme eğiliminde olurlar.

1.8.2. Etnorelatif oryantasyon

Bireyin kendi kültürünü diğer kültür bağlamlarında değerlendirdiği etnorelatif oryantasyon kendi içinde üç farklı bölüme ayrılmaktadır (Gökmen, 2005):

Kabul Etme: Birey kendi kültürünü, dünyadaki kültürlerin bir parçası olarak kabul etmektedir. Bu görüşe sahip olan bireyler farklı kültürlerin varlığını kabul etmekte ve farklı kültürlerdeki bireylere ve o bireylerin kültürlerine karşı saygı göstermektedirler.

Bu bireyler farklı kültürleri tehdit unsuru olarak görseler de o kültüre her zaman merak duymakta ve saygı göstermektedirler.

Uyum: Uyum, başka bir kültürü algılama ve algılanan kültüre uyum sağlamaya çalışmak anlamına gelmektedir. Farklı kültürlerle ait görüşleri tanıyarak bu görüşlere uyum sağlayabilme özelliğine sahip bireyler empati yeteneğine ve geniş bir dünya görüşüne sahiptirler. Kendilerini diğer insanların yerine koyarak uyum sağlamaya çalışırlar. Uyuma sürecindeki kişi, etkili iletişim sağlayabilmek için davranışlarını değiştirme eğiliminde olur.

Tamamlık: Bir kişinin deneyimlerinin, başka dünya görüşlerine dahil olma ve dışına çıkma gibi hareketlenmeleri kapsayacak kadar genişlemesi durumudur. Tamamlık konumundaki kişi, kendi kültürel özgünlüğü ile ilgili konularla uğraşmaktadır.

İnsanlar, kişisel özelliklerine, yeteneklerine ve tecrübelerine göre çok sayıda davranış gerçekleştirirler. Sosyal yapının kabul alanına giren davranışlar genel olarak toplum tarafından kabul gören davranışlardır. Bu grubun dışında kalanlar yani kabul görmeyen davranışlar ise istenmeyen davranışlardır. Farklı bir kültür ve toplumun içinde yaşayan birey uyum sağlayabilmek için istenmeyen davranışları değiştirme eğilimi gösterecektir (Aytaç, 1994). Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi etnorelatif oryantasyon kapsamına giren bireyler farklı kültürlerin varlığını kabul edebilecek gelişmeyi göstermektedirler. Farklı kültürleri ve dünya görüşlerini reddetme eğiliminden kurtulmakta ve içinde buldukları kültürlere uyum sağlama eğilimi içinde olmaktadır.

Kültürlerarası iletişim kuramları, kültürlerarası farklılıkları, insanların kendi kültürlerini ve diğer kültürleri algılama eğilimlerini ve bu farklılık ve eğilimlerin kültürlerarası iletişim sürecini nasıl etkilediklerini açıklamaktadırlar. Bu kuramlar, yabancı uyruklu öğrencilerin farklı kültürlerden geliyor olmalarının, eğitim ortamındaki iletişim sürecine etkilerini görmek açısından önem taşımaktadır.

2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışma konusuyla ilgili yurtdışında ve yurtiçinde yapılan araştırmalar ayrı ayrı verilecektir.

2.1. Yurtdışında Yapılmış Eğitim Ortamında Kültürlerarası İletişim Araştırmaları

Chen (2002), birbirini tamamlayıcı nitelikte çalışmalar yapmıştır. Birinci çalışmada güçlük, ortak zemin ve uyum faktörlerini içeren “Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Amaç ilk görüşmenin uyum ve güçlük faktörlerini içerip içermediğini öğrenmektir. İkinci çalışmada ise kültürlerarası iletişim algısı ve iletişim doyumu arasındaki ilişkiye bakmıştır. Birinci çalışmaya Amerika’da eğitim gören 80 üniversite öğrencisi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılar genellikle Avrupa kökenli olup orta sınıf sosyo ekonomik düzeyden gelmektedirler. Veriler, Amerikalı öğrencilerin Orta Doğu ülkelerinden gelen bir yabancı öğrenci ile birbirlerini tanımak amaçlı olan görüşmeleri sonucunda elde edilmiştir. Bu etkinlik farklı kültürden olan öğrencileri kaynaştırmak amacı ile yapılan bir dersin sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. İkinci çalışmaya ise 84 Amerikalı üniversite öğrencisi katılmış ve yine veriler, Orta Doğu ülkelerinden gelen bir yabancı öğrenci ile birbirlerini tanımak amaçlı yaptıkları görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. İlk çalışmada kullanılan ölçeğe ek olarak bu çalışmada Hecht (1978) tarafından geliştirilen 28 maddelik “İletişim Memnuniyeti Ölçeği” de kullanılmıştır.

Bu iki çalışma sonucunda, güçlük ve uyumun yanında ortak zeminin de iletişimde önemli rol oynadığı vurgulanmıştır. Uyum ve güçlüğü iletişimde önemli derecede etkisi gözlenmiş ve bu iki faktör üzerinde yakınlık ve sosyal, kültürel seviyenin kişisel seviyeden daha etkili olduğuna dikkat çekilmiştir. Ortak zemin, memnuniyeti çok fazla etkilememiş ve genellikle kültürel seviyede ya da yakınlığın olmadığı durumlarda etkili olmuştur. Kültürlerarası etkileşim algısı ile iletişim memnuniyeti arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Katılımcılar diğer kişilerin ilgi gösterdiği noktalardan kaçınmanın zor olduğunu vurgulamış, konu seçimi yapabilmeyen ise kolaylık getirdiğini söylemiştir. İletişim ne kadar kolay ve düzgün algılanmışsa memnuniyet de o

derece artmıştır.

Nasrin (2001), “Avrupa dışındaki ülkelerden gelen yabancı uyruklu kız öğrencilerin üniversitede öğrenim görürken edindikleri deneyimlere ilişkin görüşleri” ile “üniversiteye alışmaya çalışırken karşılaştıkları problemlerle baş etmek için ne tür metotlar kullandıkları” hakkında araştırma yapmıştır. Araştırmada odak grup görüşmesi yöntemi kullanılmış ve görüşmeye beş yabancı uyruklu kız öğrenci katılmıştır. Öğrenciler Amerika’ya, Tayvan, Venezüella, Kamerun ve Bangladeş’ten kendi ülkelerinde alanlarında yeterli ilerleme kaydedemeyecekleri için gelmişlerdir. Öğrenciler, üniversitede en çok İngilizce dil becerisi yeterliliği, ayrımcılık ve Amerikalıların kültürleri ve ülkeleri ile ilgili bilgilerinin olmaması konularında sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, enstitülerinden Amerikalılarla iletişim kurma konusunda kendilerine destek olmalarını istemişlerdir. Yabancı uyruklu öğrencilerin sınırlılıklarını ve problemlerini daha iyi anlamak için, enstitülerin tartışma forumları oluşturmalarının iyi olacağını söylemişlerdir.

Dowd (2007), “farklı kültürlerden olan öğrencilerin kameralı görüntü ve elektronik posta ile yabancı dil öğrenirken aralarındaki kurdukları iletişimin kültürlerarası iletişim yeterliliğine katkı sağlayıp sağlamadığı” konusunda bir çalışma yapmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre geleneksel öğretim teknik ve materyallerine oranla bilgisayarlı eğitim aktiviteleri öğrencilerin kültürlerarası iletişim yeteneğini daha çok geliştirmektedir. Çünkü internet üzerinden yürütülen eğitim öğrencilere normal eğitim ortamında hiç görmedikleri materyaller sağlamaktadır. Öğrenciler partnerlerinden daha öznel ve bireysel bilgiler almaktadırlar. Ayrıca bilgisayarlı eğitim öğrencilere karşılıklı diyalog imkânı vermekte ve iki kültürü karşılaştırma fırsatı sunmaktadır. Video görüntülü karşılıklı konuşma ve söyleşilerde öğrenciler farklı kültürlerle ilgili soru ve şüphelerini gideren, daha gerçekçi ve güncel örnekler dinlemektedirler.

Maraj ve Poyrazlı (2007) yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin Amerika’da akademik ve sosyal çevreye uyum sürecinde yaşadıkları zorluklar ve ihtiyaç hissettikleri noktaları araştırmak amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada odak grup görüşmesi yöntemi kullanılmıştır.

Çalışmaya 80 öğrenci katılmıştır. Görüşmede yarı yapılandırılmış sorular sorulmuş ve ülkeye ilk geliş, akademik ve sosyal yaşamla ilgili deneyimleri konuşulmuştur. Araştırmacılar inceleme yaparken gruplar arasında değinilen benzer bilgiler ile verilen bilgilerin uyumlu olup olmadığına dikkat etmişlerdir. Bu çalışma öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ile ilgili detaylı bilgi vermiştir. Katılımcılar birçok olumlu deneyimden söz ederken uyum sürecinde gerekli buldukları bazı noktalara da değinmişlerdir. Diğer öğrenciler, danışmanlar ve öğretim görevlileri ile olan iletişimlerinin bu sürece önemli etkisi olduğunu söylemişlerdir. Üniversitelerin ülkeye gelmeden önce onları bilgilendirmesinin ve kendi ülkelerinden olan diğer öğrencilerle görüşmenin bu süreci kolaylaştıracağını savunmuşlardır. Bazı öğrenciler hem Amerikalı hem de diğer yabancı öğrencilerle fazla iletişimlerinin bulunmadığını ve bu durumdan rahatsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Yeni Zelanda'da öğrenim gören Çinli öğrenciler üzerinde bir çalışma yapan Holmes (2006) Yeni Zelanda'nın eğitim sistemi ile Çin eğitim sistemini karşılaştırıp öğrencilerin bu farklılıktan kaynaklanan deneyimlerini ve yaşadığı zorlukları aktarmıştır. Öğrenciler Yeni Zelanda'nın eğitim sistemine göre Çin eğitim sisteminin biraz daha geleneksel yapıda olduğunu ve Çin üniversitelerinde sınıf ortamında daha çok etkileşim olduğunu belirtmişlerdir. Çinli öğrenciler sınıf içinde her ne kadar iletişim kurmaya çalışsalar da; kişilerarası iletişim stillerindeki farklılıkların Yeni Zelandalı öğrencilerle aralarında iletişim problemlerine ve kendilerini güvensiz hissetmelerine yol açtığını söylemişlerdir. Yeni Zelandalı öğrencileri kibar bulduklarını ancak aynen Amerikalılar gibi ders biter bitmez hemen sınıftan ayrıldıkları için onlarla iletişim kurmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Genelde Yeni Zelandalı öğrencilerin çok yardım sever olduğunu vurgulamışlardır. Çinli öğrenciler iletişimlerinde karşısındakilerin konuşma şekli ve seçtiği kelimelerden dolayı konuşmaya nasıl devam edeceklerini bilemediklerini söylemişlerdir (akt: Apaydın, 2009).

Pinkerton'ın (2006) yapmış olduğu çalışmaya Müslüman ülkelerden 11 öğrenci katılmıştır. Amaç Müslüman ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin Amerikan halkı ile ilgili bakış açılarının Amerika'da yaşamaya

başladıktan sonra değişip değişmediğini öğrenmektir. Katılımcıların Amerikan polisleri ve güvenlik birimleri ile ilgili görüşlerinin negatif yönde olduğunu, Amerika'ya geldikten sonra Amerikalılar ile ilgili düşüncelerinin değişmeye başladığını, Amerikalıları beklediklerine göre daha dürüst, kibar, açık sözlü, muhafazakâr ve cömert bulduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu din ve konuşma özgürlüğünden bahsetmiş ve insanlar tarafından sorular sorularak rahatsız edilmeden bir yaşam sürdüklerini söylemişlerdir. Birçoğuna göre Amerika, eğitim olanakları, herkese eşit yasaları, güvenli çevresi ile gerçekten bir özgürlükler ve fırsatlar ülkesidir.

Galloway ve Jenkins (2005) tarafından yapılan çalışmaya Kaliforniya ve Teksas'ta bulunan iki özel üniversiteden F-1, F-2, J-1 veya M vizesi bulunan 417 yabancı uyruklu öğrenci katılmıştır. Bu çalışmada, yabancı uyruklu öğrencilerin ne ölçüde uyum problemleri yaşadığı incelenmiştir. Araştırmada "Mişigan Yabancı Uyruklu Öğrenci Problem Envanteri" kullanılmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin belirttiği en önemli problem "dil engeli"dir. Çünkü dil ile ilgili problemler diğer alanlarda da birçok problemi beraberinde getirmektedir. Üniversitelerde öğrencilerin dil ile ilgili problemlerini halletmeleri için destekleyici programların uygulanması gerektiği görülmüştür. Diğer bir önemli konu ise öğrencilerin "herkese uyar" tarzı programların yerine yabancı uyruklu öğrencilerin geldikleri ülkelere göre veya belirli konulara göre programların oluşturulmasını istemesidir. Öğrenciler tarafından değinilen bir başka konu ise fakülte ve yönetimle yaşadıkları problemlerdir. Yönetimin yabancı uyruklu öğrencilerin problemlerine karşı daha ilgili olmalarını, problemlerin daha kötüye gidebileceğini fark edip onları önceden çözmeye çalışmalarını istemektedirler.

İranlı öğrencilerin İskoçya'da yaşadığı uyum problemlerini araştırmak amacıyla Mehdizadeh ve Scott'ın (2005) yaptığı çalışmaya İranlı Öğrenci Birliği elektronik posta listesinden seçilen lisansüstü düzeyde öğrenim gören 70 İranlı yabancı uyruklu öğrenci katılmıştır. Araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir.

- Bu öğrenciler için en önemli kültürel problem yabancı bir ülkede çocuk yetiştirmeye çalışmak ve sosyal faaliyetlere katılmak olarak belirtilmiştir.
- Kendi ülkeleri ve İskoçya arasındaki kültürel farklılıkları anlayıp takdir etmelerine rağmen, misafir oldukları insanlar tarafından kendi kültürleri bazen yanlış anlaşılmaktadır.
- Danışmanları ve öğretim görevlileri ile iletişimlerini birçok öğrenci iyi derecede gördüğünü ifade etmiştir.
- Bazen İngiliz tarzı öğretim metotlarından dolayı zorluk yaşadıklarını ve üstesinden gelip görevlerini yapmaya çalışırken üzerlerinde baskı hissettiklerini belirtmişlerdir.
- Akademik konularda genel olarak memnuniyetlerini belirtip, öğrencilerin %44'ü konaklama problemlerinin olduğundan, % 48'i ekonomik problemleri bulunduğundan söz etmiştir.

Mahoney ve Schamber (2004) kültürel farklılığı anlama, kültürel duyarlılık geliştirme ve öğrencileri bazı yeteneklerle donatmak amacıyla geliştirilen müfredat programını incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmaya tesadüfi seçilen 48 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve onlardan bazı durumlarla ilgili yazılı cevaplar vermeleri istenmiştir. İlk cevaplar, ilk uygulamadan önce; ikinci cevaplar, ilk müfredat uygulamasından sonra ve son cevaplar, ikinci müfredat uygulamasından sonra toplanmıştır. Cevaplar, Bennett'in "Kültürlerarası Duyarlılık Gelişmeli Modeli"ne göre iki okuyucu tarafından gruplandırılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre genel eğitimdeki derslerde uygulanan bu tür amaçlı müfredatlar, öğrencilerin kültürel duyarlılık gelişimine olumlu etki sağlamaktadır. Analiz ve değerlendirme içeren genel bir eğitim müfredatının, kültürel farklılığı anlamayı içeren bir müfredata göre öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede daha etkili olduğu görülmüştür. Değerlendirme ve analiz gerektiren müfredat uygulamasından sonra öğrencilerin diğer kültürleri anlamaya çalıştıkları ve yabancı öğrencilerin yaşantı ve deneyimlerini öğrenmeye istekli oldukları görülmüştür.

Xiaofan (2001), Amerikan üniversitelerinde etkin bir sınıf içi kültürlerarası iletişimin nasıl olması gerektiği konusunda bir araştırma yapmıştır. Araştırma grubu farklı bölümlerden seçilen ve en az bir yıldır Amerika'da öğrenim gören 38 öğrenciden oluşmuş ve bu öğrencilere eğitim ortamında kültürlerarası iletişimle ilgili görüşlerini soran bir anket uygulamıştır. Ayrıca farklı bölümlerden dört profesörle de görüşmeler yapılmış ve bu konu hakkında görüşleri sorulmuştur. Araştırmada öğrencilerin Amerikan sınıflarından hoşlanıp hoşlanmadıkları ve sınıftaki öğrenim şekilleri ve öğrendiklerinden memnun kalıp kalmadıkları öğrenilmeye çalışılmıştır (akt: Apaydın, 2009).

Araştırma sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin çok fazla çalışıp başarılı olmak için ellerinden geleni yaptıkları ancak daha başarılı olabilmeleri için desteğe ihtiyaçları olduğu belirtilmiştir. Ders danışmanları ile öğrencilerin cevapları karşılaştırıldığında, aslında öğrencilerin ders danışmanlarının düşündüğünden daha fazla yardım ve desteğe ihtiyacı olduğu görülmüştür. Eğer istekleri karşılanacak olursa, yabancı uyruklu öğrencilerin diğer öğrenciler ve ders danışmanları ile sınıfta daha etkili bir şekilde iletişim kurabilecekleri düşünülmektedir. Öğrenciler ileri seviye dil bilgileri sayesinde dille ilgili problem yaşamamaktadırlar. Öğrenciler karşılanamayan beklentilerine cevap verebilmek için bazı durumlarda ders danışmanlarının farklı öğretim metotları ve etkinliklere başvurmaları gerektiğini ifade etmişlerdir.

Lijuan (2002) tarafından yabancı uyruklu öğrencilerin üniversitelerine uyum süreci ve ihtiyaç duydukları sosyal destek konulu bir çalışma yapılmıştır. Araştırmaya Ohio State Üniversitesinde öğrenim gören 10 öğrenci katılmış ve görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Öğrenciler alışma devresinde üniversitelerinin alıştırma programları hazırlamasını istemektedirler.
- Amerikalı öğrencilerle iletişimi güçlendirmek için çeşitli etkinlikler yapılması gerektiğini söylemişlerdir.

- Öğrenciler idari meseleler için Uluslararası Eğitim Danışma Merkezi'ne başvurduklarını, psikolojik ve sosyal problemleri olduğunda aileleri ve arkadaşları ile paylaştıklarını ifade etmişlerdir.
- Sekiz öğrenci diğer yabancı uyruklu öğrencilere kendilerini daha yakın hissettiklerini, Amerikalı öğrencilerle birlikte iken soyutlanmış hissettiklerini söylemiş; iki öğrenci ise Amerikalı öğrencilerle iletişimlerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir.
- Amerikalı öğrencilerle iletişim problemleri yaşamalarının en büyük nedeninin ortaklaşa ve bireyselci kültür farkından kaynaklandığını söylemişler ve kendi kültürlerini ortaklaşma yönelimli, Amerikan kültürünü ise bireyselci olarak tanımlamışlardır.

Hu'nun (2001) çalışmasına Tayvan'da hemşirelik ve işletme okullarında öğrenim gören beş yerli kız öğrenci katılmıştır. Görüşme yöntemi kullanılarak öğrencilerin kültürel farklılıkların ve etnik kökenlerinin okul deneyimlerini ne derecede etkilediği öğrenilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı yerlilerin "Tayvan'da farklı bir kültürel yapıya sahip azınlıklar olduğunu" belirtmiştir. Araştırmada öğrencilerin etnik kökenlerinin okul seçimlerini etkilediği, daha önceki öğrenim eksiklikleri yüzünden kolejlerde sorun yaşadıkları, okulda iken kendi kültürlerinden olan öğretmenlerin varlığını özlediklerini belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin, azınlık oldukları için kendilerini kültürlerinden çok uzakta kalmış gibi hissettikleri, diğer öğrenciler ile kıyaslandığında kendilerine daha az güvendikleri görülmüştür.

Güçlü (1996) yaptığı çalışmada, Pittsburgh Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim yapan yabancı öğrencilerin uyum problemlerini ve bunları çözebilmek için geliştirdikleri stratejiler ile başvurdukları yardım kaynaklarını incelemiştir. Uyum problemleri ile bu öğrencilerin cinsiyetleri, medeni durumları, yaşları, coğrafi bölgeleri, Amerika'da kalma süreleri, akademik düzeyleri, branşları, lisan yeterlikleri ve mali destek kaynakları arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın örneklemi, 90 değişik ülkeden gelen 500 öğrenciden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak

"Mişigan Yabancı Öğrenci Problem Envanteri" ve açık uçlu sorular kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; lisansüstü eğitim yapan yabancı öğrencilerin problemlerinin en fazla "İngilizce" ve "mali yardım" alanlarında olduğu; kız öğrencilerin "sağlık hizmetleri" ve "akademik kayıtlar" problem alanlarında erkek öğrencilere nazarla benzer güçlüklerle karşılaştığı görülmüştür. "Yerleştirme hizmetleri" problem alanı hariç, diğer problem alanlarında, değişik kıtalardan gelen öğrenciler arasında problemleri algılama yönünden anlamlı farklılıklar olduğu bulunmuştur. Ayrıca Avrupalı öğrencilerin diğer kıtalardan gelen öğrencilere kıyasla bütün problem alanlarında daha az güçlükle karşılaştıkları sonucuna varılmıştır. Yabancı öğrencilerin uyum problemlerini çözmek için şu stratejileri geliştirmişlerdir:

- Vatan hasreti ve yalnızlık duygularını gidermek için, ülkelerine sık sık mektup yazmak,
- Telefon etmek ve yakın arkadaşlıklar kurmak,
- İngilizce dil becerilerini geliştirmek için, Amerikalılarla konuşmak,
- Mali destek sağlamak için üniversite dışında çalışmak ve arkadaşlarından borç para almak,

Tüm bu çalışmalar aslında birbirini tamamlar nitelikte olup farklı açılardan eğitim ortamında kültürlerarası iletişimi irdelemiş, kültürlerarası iletişim kurma yeteneğinin nasıl geliştirilebileceği, iletişim sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaşıldığı ve bu zorlukların nasıl aşılacağı konusunda ışık tutmuştur. Çalışmaların birçoğu öğrencilerin uyum sürecinde yaşadığı problemlerden, dil yetersizliği sorunundan ve öğrenim gördükleri üniversitelerdeki öğrencilerle iletişim kurma sürecinde karşılaştıkları zorluklardan bahsetmiştir. Çalışmalarda genellikle "cinsiyet, sınıf ve ülke" değişkenlerinden sıklıkla bahsedilmekte ve bu değişkenlerin etkileri araştırılmaktadır. Bu yüzden, bu çalışmada "cinsiyet, sınıf ve ülke" değişkenlerinin, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamındaki iletişim deneyimlerine etkileri araştırılmıştır.

2.2. Türkiye’de Eğitim Ortamında Yapılmış Kültürlerarası İletişim Araştırmaları

Yağcı ve arkadaşları (2006) tarafından yapılan araştırma, Hacettepe Üniversitesi’nden Erasmus programı ile yurt dışına giden öğrencilerin günlük yaşam, akademik yaşam ve öğrenci destek hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın verileri 2005–2006 öğretim yılında Erasmus öğrencisi olarak yurt dışına giden 75 öğrenciden sağlanmıştır. Verilerin toplanmasında, araştırmacılar tarafından geliştirilen “Hacettepe Erasmus Öğrenci Anketi” kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde anket maddelerine verilen yanıtlardan frekans ve yüzde dağılımları elde edilmiştir. Öğrencinin her bir maddeye ilişkin olarak memnuniyet düzeyini belirleyebilmek için memnuniyet düzeyi ve beklenti düzeyi arasındaki fark belirlenmiş ve aradaki fark memnuniyet düzeyi olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma öğrencilerin büyük çoğunluğunun günlük yaşam, akademik yaşam ve öğrenci destek hizmetleri konusunda beklentilerinin karşılandığını ortaya koymaktadır. Ancak bazı hizmetlerde beklentisi karşılanmayan dikkate değer sayıda öğrencinin olduğu da belirlenmiştir. Araştırma sonunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun “günlük yaşam”, “akademik yaşam” ve “öğrenci destek hizmetleri” boyutlarında kendilerine sunulan hizmetlerin niteliğini beklentilerine uygun buldukları, ancak bazı hizmetlerde beklentisi karşılanmayan öğrenci sayısının dikkate değer sayıda olduğunun göz ardı edilmemesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Altundağ (2007) çalışmasında, yabancı dil olarak Korece öğrenen Türk öğrencilerin kendi kültürleri ile Kore kültürünü hangi ölçüde bağdaştırabildiklerini saptamayı ve iki kültür arasındaki farklılıkların ve benzerliklerin Korece öğrenimine olumlu ya da olumsuz etkilerini betimlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada örneklem grubu Korece öğrenmekte olan Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Kore Dili ve Edebiyatı öğrencileri ile sınırlandırılmış ve uygulanan anketler bu öğrencilerin Korece seviyeleri göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Anketlerin yorumlanmasında

Bennet'in geliştirmiş olduğu "Kültürlerarası Duyarlılık Gelişim Modeli" örnek alınmıştır. Bilgi ölçmeye ve kültür karşılaştırmaya yönelik yapılan anketler sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Öğrencilerin yabancı dil seviyelerinin, öğrenim sürecinde o dilin kültürünü anlamaya ve yorumlamaya olumlu ya da olumsuz etkilerinin olduğu saptanmıştır.
- Yabancı dil seviyesinin, öğrencilerin o dilin kültürünü anlamasında, o kültür hakkında bakış açısı oluşturmasında önemli rol oynadığı saptanmıştır.
- Bahsedilen saptamalar doğrultusunda, herhangi bir yabancı dil hakkında belirli ölçüde dilbilgisine sahip bir öğrencinin buna paralel olarak o dilin kültürü hakkında da o ölçüde bilgi sahibi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca öğrencilerin bireysel farklılıklarının da farklı kültürlerle olan ilişkilerinde belirleyici bir unsur olduğu gözlemlenmiştir. Öğrencilerin bilgi birikimleri ve dünya görüşleri bireysel farklılıklarını belirginleştirmekte ve buna bağlı olarak da farklı bir kültürü öğrenmede ve yorumlamada öğrenciler arasında farklılıklar olabilmektedir.

Karaoğlu (2007) uyma davranışını kişilerarası iletişim kavramı ile açıklamak ve yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenim için geldikleri Türkiye'de, uyma süreçlerinin hangi faktörlerden etkilendiğini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Kişilerarası iletişimi etkileyen faktörlerin de ele alınarak öneminin ortaya konulmak istendiği ve sonuçlarının değerlendirildiği bu çalışmada ayrıca kişi - grup iletişimine de yer verilmiştir.

Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezleri'nde 2005–2006 eğitim ve öğretim yılında öğrenimlerini tamamlayarak Türkçe öğrenmiş olan yabancı uyruklu 200 öğrencinin katıldığı bir anket çalışması yapılmıştır. Bu araştırmada kullanılan anket formu öğrencilerin "uyma düzeylerini ve buna etki eden faktörleri" ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda uyma

davranışı, genellemelere varılarak açıklanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla uyma davranışı içinde olduğu görülmektedir. Kişi grup ilişkilerinde grubun etkisinde kalan bireyler grup içerisinde daha fazla uyma davranışı göstermektedir. Kişilerarası iletişim becerisi yüksek olan öğrenciler sosyal çevreyi daha kolay benimserken kişilerarası iletişimde başarılı olmayan ve çatışma yaşayan öğrenciler benimseme sürecini kolay atlatamamaktadırlar. Orta Asya Ülkeleri'nden gelen öğrencilerin kültürlerinin Türk kültürüne benzer olması, uyma davranışında olumlu etki yaratmıştır.

Araştırmada, Türkçeyi yeterince iyi kullanabilen öğrenciler kişiler arası iletişimde daha rahatken, dili yeterince kullanamayan, cümleleri ifade ederken zorlanan öğrencilerin kişiler arası iletişimde güçlük çektikleri sonucuna varılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'ye geldiklerinde önyargılı olma hallerinin uyum davranışını olumsuz etkilediği gözlenmiş, içe dönük kişilik yapısına sahip bireyler kişiler arası iletişimde daha fazla uyum problemi ile karşılaşmışlardır. Böylece benimseme düzeyleri diğer bireylerin benimseme düzeylerine göre çok daha geride kalmıştır. Ailelerinin eğitim durumları daha üst düzeyde olan bireylerin, eğitim seviyeleri düşük bir aileden gelen bireylere göre Türkiye'de daha fazla benimseme davranışı gösterdiği görülmüştür.

Akbalık ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan çalışmada yurtdışı öğrenim yaşantısı olan ve olmayan Türk öğrencilerin uyum ve benlik algılama düzeyleri arasındaki farklılıklar incelenmektedir. Araştırma grubu, yurtdışından gelen öğrencilerin Ankara'da yönlendirildikleri üç Anadolu Lisesi'nden seçilmiştir. Araştırmaya, 299 öğrenci katılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, grupların Uyum Ölçeği toplam puanları, Sosyal Uyum Alt Ölçeği ve Akademik Uyum Alt Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark olmamakla birlikte, yurt dışından son bir yıl içinde gelen öğrencilerin sadece Okula Uyum Alt Ölçeği puanları her iki gruptan da anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Yurt dışı öğrenim yaşantısı olmayan öğrencilerin, Piers-Harris Öz Kavramı Ölçeği'nin 6 farklı boyutundan sadece

Zihinsel ve Okul Durumu Alt Ölçeği puan ortalamaları diğer iki gruptan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin Piers-Harris Öz Kavramı Ölçeği'nden aldıkları puanlar incelendiğinde, toplam ve alt ölçek (mutluluk, doyum, kaygı, popülerite-sosyal beğenirlik-gözde olma, davranışı-uyma, fiziksel görünüm) puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamış, sadece zihinsel ve okul durumu alt ölçeği puanları açısından, yurt dışı yaşantısı olmayan öğrencilerin, yurt dışı yaşantısı olan her iki gruptan (yeni dönen ve daha önceki yıllarda dönen öğrencilerden) anlamlı olarak daha yüksek puan aldıkları görülmüştür.

Bülbül ve arkadaşları (1984) tarafından yapılan araştırma, Türk ve Ürdün halklarının birbirlerine karşı olan tutum ve görüşlerini değerlendirmek amacıyla yönelik olarak yapılmıştır. Her iki ülkenin çeşitli halk kesimlerinden alınan alt örneklerin tüm olarak ve tek olarak, diğer ülke insanları hakkındaki tutumları, araştırmacılar tarafından özel olarak hazırlanan bir anket ile ölçülmüştür.

Çalışmanın sonucunda; her iki ulusal örneğin birbirlerine karşı tutumlarının olumlu yönde olduğu ve Ürdün ulusal örneğinin Türklere karşı tutumlarını gösteren ortalama puanlarının genelde Türk ulusal örneğinin Ürdünlülere karşı tutumlarını gösteren ortalama puanlarından manidar olarak ($p < 0.05$) daha yüksek olduğu görülmüştür. Türk ulusal örneklem içinde, lise öğrencileri alt örneğinin Ürdünlülere karşı tutumlarını gösteren ortalama puanların en yüksek olduğu ve bu puanların diğer bazı alt-örneklerinin puanlarından manidar bir şekilde farklı olduğu saptanmıştır.

Ürdün ulusal örneği içinde ise, lise öğrencileri ve öğretmenler alt-örneklerinin Türklere karşı olan tutumlarını gösteren ortalama puanlarının en düşük olduğu ve bu puanların diğer bazı alt-örneklerinin puanlarından manidar bir şekilde farklı olduğu görülmüştür. Bu sonucun, Ürdün'de okutulan tarih kitaplarının Türklere karşı olumsuz tutumundan dolayı olabileceğine işaret edilmiştir.

Tutkun'un (2007) çalışmasında, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde öğrenim gören Türkiyeli öğrencilerin karşılaştıkları uyum sorunlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma yöntemi olarak Survey yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın Evren\örnekleme Manas Üniversitesinde kayıtlı bulunan 212 Türkiyeli öğrenciden oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Türkiyeli Öğrencilerin Uyum Sorunlarını Belirleme Formu (TÖUSBF) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre;

- Türkiyeli öğrenciler diğer dile yeter düzeyde sahip değildirler ve kültürel-sosyal yaşama uyum sağlayamamaktadırlar,
- Türkiyeli öğrenciler ekonomik durumlarının iyi oluşu nedeniyle kendilerini Kırgızistanlı öğrencilere göre üst düzeyde görmektedirler,
- Katılımcılar sorunların çözümünün çok zor olduğu ve uzun zaman alacağı görüşündedirler,
- Manas üniversitesi dışındaki üniversitelerde okuyan Türkiyeli öğrenciler daha az dil, kültürel ve sosyal sorun yaşamaktadırlar.

Allaberdiyev (2007) tarafından yapılan bu araştırma, Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye yüksek öğretim görmeye gelen öğrencilerin uyum düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye öğrenim görmeye gelen ve Ankara ilinde bulunan Üniversitelere (Ankara, Gazi, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi) devam eden yaklaşık 300 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem ise bu öğrencilerden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 110 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada öğrencilerin uyum düzeylerini belirlemek amacıyla Hacettepe Kişilik Envanteri ve bu araştırma için geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Kız öğrencilerin kişisel, sosyal ve genel uyum düzeyleri, erkek öğrencilerin uyum düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.
- Öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre kişisel ve genel uyum düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin kişisel ve genel uyum düzeyleri, annesi lise mezunu olan öğrencilerinkinden daha yüksek bulunmuştur.
- Öğrencilerin uyum düzeylerinin; yaş, babanın eğitim durumu, algılanan akademik başarı, MEB'den alınan bursun yeterli görülüp görülmediği, Türkiye'de okumaktan memnun olup olunmadığı, geline ülke, devam edilen sınıf düzeyi, ekonomik geçim sıkıntısı yaşayıp yaşamadıkları, Türkiye'de yakın arkadaşının olup olmadığı, anne – baba tutumu, Türkiye'de buldukları süre, herhangi bir işte çalışıp çalışmadıkları, ülkelerine gitme sıklığı, Türkiye'de yaşamaktan memnun olup olmadıkları, yaşadıkları yerleşim birimleri gibi değişkenlerden etkilenmediği ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de eğitim ortamında kültürlerarası iletişim konusunda çok az sayıda araştırma bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar genellikle öğrencilerin uyum düzeyi ve uyum sorunları ile ilgilidir. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamında, diğer öğrenciler ve öğretim görevlileri ile iletişimleri hakkında yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Türkiye'de öğrenim gören çok sayıda yabancı uyruklu öğrenci olduğu için bu tür çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Üstündağlı (2009) yaptığı "Balkan Göçmenlerinin Türkiye'de Kültürleşmeleri Sürecinde Türk Tüketim Kültürüyle Olan Etkileşimi" adlı araştırmayı, Balkan göçmenlerinden olan Boşnak göçmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma İzmir'de Boşnak göçmenlerinin yoğun olarak yaşadığı Bornova İlçesi'nin Çamdibi semtinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada amaçlanan Boşnak göçmenlerinin davranışsal kültürleşmesi ile tutumsal kültürleşmesinin farklı olup olmadığını belirlemek ve hangi olgularda Türk tüketim kültürüne entegre olduğu, hangi olgularda ayrılma görüldüğünü belirlemektir. Araştırma sonunda bulgular göstermiştir ki Boşnak

göçmenlerinin Türk tüketim kültürüne yönelik davranışsal ve tutumsal kültürlenmeleri yaş, eğitim gibi faktörlere bağlı olarak farklılık göstermektedir.

Gün ve Bayraktar (2007) “Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü” araştırmasında Ergen ruh sağlığı ve göç konusunda yapılan diğer bir çalışmada ise; doğdukları topraklardan başka bölgelere göç etmiş ergenlerin okul durumları, yaşam doyumları, çalışma süreleri, kültürlenme düzeyleri ve evde kullandıkları dil; benlik saygıları ile de genelde kullandıkları dil; hem kültürlenme düzeyleriyle, hem benlik saygılarıyla ve hem de yaşam doyumlarıyla ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, göç edilen yerin de yaşam doyumu ve benlik saygısı ile olduğu gibi kültürlenme düzeyiyle de anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca göç etmiş olup geri dönmek isteyenlerin kültürlenme düzeyleri de düşük bulunmuştur. Son olarak, yakın ilçelere göç eden ergenlerin kültürlenme düzeyleri İzmir’e göç eden ergenlerinkinden daha yüksektir.

Şeker (2006) “Kente göç etmiş bir örnekte kültüre uyum (kültürlenme) süreçleri” adlı araştırmasında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan göç etmiş grubun kültürlenme stratejilerinde özellikle bütünleşme ve ayrılma stratejilerini, Bulgaristan’dan göç etmiş gruba göre daha belirgin olarak tercih ettikleri saptamıştır. Bulgaristan’dan göç eden grubun ise kültürlenme stratejilerinden asimilasyon stratejisini tercih ettiği gözlenmiştir. Kültürlenme stratejisi olarak; bütünleşme stratejisinde, birey kendi kültürel özelliklerini sürdürürken, baskın kültürel grupla da etkileşime girmeye eğilimlidir. Ayrılma stratejisinde, birey baskın olmayan kendi öz kültürünü iyice yerleştirip, diğer kültürler ile etkileşime girmekten kaçınır. Asimilasyon stratejisinde ise, bireyler kendi kültürel kimliklerini devam ettirmek istemeyip, diğer kültürle ilişki arayışındadırlar (Berry, 1992). Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan göç etmiş grubun geldikleri yeni kültürel ortamda temelde kendi kültürel kimliklerini korumayı ve sürdürmeyi istedikleri, aynı zamanda yeni kültürel gruplarla da etkileşime geçmeye hazır oldukları gözlenmiştir. Bulgaristan’dan göç eden grubun ise yeni kültürel grupla ilişkiye hazır oldukları tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, kültürlerarası etkileşim ve kültürlenmenin çeşitli değişkenler açısından ele alındığı tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004). Bu araştırmada veriler, yurtdışından Türkiye'ye gelmiş ve öğrenimlerine farklı üniversitelerde devam eden farklı yaşlardaki bireylerden elde edilmiştir.

2. Araştırma Grubu

Bu araştırma iki farklı araştırma grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. Birinci araştırma grubunda yer alan katılımcılar, yüksek öğretim için Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan, vb.) ve Avrupa ülkelerinden Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinden oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin bir kısmı, üniversiteye hazırlık için TÖMER'de (Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezi) dil eğitimi görenler, bir kısmı ise Erasmus değişim programıyla gelen öğrencileri kapsamaktadır. Bu gruptaki katılımcıların Türkiye'de kalış süresi (1-2 yıl) kısadır.

İkinci araştırma grubunda yer alan katılımcılar da eğitim amacıyla Türkiye'nin değişik üniversitelerine gelen yabancı uyruklu öğrencilerden oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, Ankara'daki farklı üniversitelerin farklı

bölümlerinde eğitim görmektedir. Bu grupta yer alan katılımcıların Türkiye’de kalış süresi birinci gruptan farklı olarak sınırlandırılmamıştır. Aşağıda bu araştırma grupları daha ayrıntılı açıklanmıştır.

Çalışma 1.

Araştırma grubunda yer alabilmek için belirlenen tek ölçüt, “Ankara Tömer’de ve Erasmus programıyla eğitim alıyor olmak” şeklinde tanımlanmıştır. Tanımlanmış bir evreni temsil eden belli bir örneklem grubu yerine, bu araştırmada verilerin belli özelliklere sahip olan bireylerden oluşan bir araştırma grubundan elde edilmiş olmasının nedeni, incelenen konunun amaçlı örneklem almayı gerektirmiş olmasıdır. Araştırmanın belli bir araştırma grubu üzerinde yürütülmesi, araştırmacının, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapması demektir ve buna bazı kaynaklarda amaçlı örnekleme de denmektedir (Sencer, 1989, s.386). Amaçlı örnekleme araştırmacı evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilerin yanı sıra kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993, Akt: Atak, 2010).

Araştırma kapsamında 220 katılımcıya veri toplama araçları uygulanmış, bu uygulamada elde edilen veriler kontrolden geçirilmiştir. Verilere ilişkin ilk inceleme sonuçlarına göre, ölçeklerdeki maddelerin %5 veya daha fazlasını boş bırakan ya da cevaplarında açıkça merkeze kayma eğilimi gözlenen toplam 20 kişi araştırma grubundan çıkarılmıştır. Kalan 200 kişi üzerinde yapılan uç değer analizleri sonucunda da 8 gözlem analiz dışı bırakılmış, böylece geriye kalan toplam 192 katılımcıdan elde edilen verilerle analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. Etkileşim Algısı Grubunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Düzy	N	%
Cinsiyet	Kadın	80	41.7
	Erkek	112	58.3
Medeni Durum	Evli	18	9.4
	Bekar	174	90.6
Türkiye’de Kalış Süresi	1 yıl	175	91.1
	2 yıl	17	8.9
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	57.8
	Avrupa	81	42.2
Türkiye’de Oturduğu Yer	Ev	159	82.8
	Yurt	33	17.2
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	31.3
	2. 21 – 22 yaş	71	37.0
	3. 23 yaş ve üstü	61	31.8
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	10.4
	2. Kasaba	26	13.5
	3. Şehir	146	76.0
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	41.7
	2. T.C vatandaşı	31	16.1
	3. Yalnız	22	11.5
	4. Diğer	59	30.7

Tablo 1’de sunulan değişkenler incelendiğinde cinsiyete göre dağılımda erkeklerin sayısının (N=112, %58.3) yüksek olduğu, medeni duruma göre dağılımda bekârların sayısının (N=174, %90.6) yüksek olduğu, Türkiye’de kalış süresine göre dağılımda 1 yıl kalanların sayısının (N=175, %91.1) yüksek olduğu, gelinen bölgeye göre dağılımda Kafkasya’dan gelenlerin sayısının (N=111, %57.8) yüksek olduğu, Türkiye’de oturdukları yere göre dağılımda yurttan oturanların sayısının (N=33, %82.8) az olduğu, yaşa göre dağılımda 21-22 yaş aralığındaki bireylerin sayısının (N=71, %37.0) yüksek olduğu, ülkelerindeki yerleşim birimine göre dağılımda köyde oturanların sayısının (N=20, %10.4) az olduğu, Türkiye’de birlikte ikamet ettiği kişiye göre dağılımda ise kendi vatandaşlarıyla oturan sayısının (N=80, %41.7) yüksek olduğu görülmektedir.

Çalışma 2.

İkinci çalışma için 350 katılımcıya veri toplama araçları uygulanmış, bu uygulamada elde edilen veriler kontrolden geçirilmiştir. Verilere ilişkin ilk inceleme sonuçlarına göre, ölçeklerdeki maddelerin %5 veya daha fazlasını

boş bırakan ya da cevaplarında açıkça merkeze kayma eğilimi gözlenen toplam 40 kişi araştırma grubundan çıkarılmıştır. Kalan 310 kişi üzerinde yapılan uç değer analizleri sonucunda da 10 gözlem analiz dışı bırakılmış, böylece geriye kalan toplam 300 katılımcıdan elde edilen verilerle analizler gerçekleştirilmiştir.

İkinci çalışma grubunda yer alabilmek için belirlenen ölçüt de “Ankara’daki herhangi bir üniversitede eğitim alıyor olmak” şeklinde tanımlanmıştır.

Tablo 2. Kültürlenme Grubunun Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişken	Düzy	N	%
Cinsiyet	Kadın	88	29.3
	Erkek	212	70.7
Türkiye’de Oturduğu Yer	Ev	228	76.0
	Yurt	72	24.0
Medeni Durum	1. Evli	17	5.7
	2. Bekar	277	92.3
	3. Dul	6	2.0
Yaş	1. 17-25 yaş	204	68.0
	2. 26-33 yaş	89	29.7
	3. 34-45 yaş	7	2.3
Türkiye’de Kalış Süresi	1. 05-10 yıl	184	61.3
	2. 11-15 yıl	82	27.3
	3. 16-20 yıl	24	8.0
	4. 21-25 yıl	10	3.3
Gelenin Ülke / Bölge	1. Kafkasya	186	62.0
	2. Avrupa	51	17.0
	3. Ortadoğu	63	21.0
Yerleşim Birimi	1. Köy	21	7.0
	2. Kasaba	23	7.7
	3. Şehir	256	85.3
Öğrenim Gördükleri Alan	1. Dil	17	5.7
	2. Sağlık	81	27.0
	3. Sosyal	168	56.0
	4. Fen	9	3.0
	5. Mühendislik	25	8.3
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	120	40.0
	2. T.C vatandaşı	67	22.3
	3. Yalnız	27	9.0
	4. Diğer	86	28.7

Tablo 2’de sunulan değişkenler incelendiğinde cinsiyete göre dağılımda erkeklerin sayısının (N=212, %70.7) yüksek olduğu, Türkiye’de oturdukları yere göre dağılımda yurttan oturanların sayısının (N=72, %24.0) az

olduğu, medeni duruma göre dağılda bekârların sayısının (N=277, %92.3) yüksek olduğu, yaŗa göre dağılda 17-25 yaŗ aralığındaki bireylerin sayısının (N=204, %68.0) yüksek olduğu, Türkiye’de kalıŗ süresine göre dağılda 05-10 yıl kalanların sayısının (N=184, %61.3) yüksek olduğu, gelinen bölgeye göre dağılda Kafkasya’dan gelenlerin sayısının (N=186, %62.0) yüksek olduğu, ülkelerindeki yerleŗim birimine göre dağılda köyde oturanların sayısının (N=21, %7.0) az olduğu, öğrenim gördükleri alana göre dağılda sosyal alanında öğrenim görenlerin sayısının (N=168, %56.0) yüksek olduğu, Türkiye’de birlikte ikamet ettiği kiŗiye göre dağılda ise kendi vatandaŗlarıyla oturan sayısının (N=80, %41.7) yüksek olduğu görülmektedir.

3. Veri Toplama Araçları

Araŗtırmada veriler, aŗađıda açıklanan kiŗisel bilgi formu ve ölçekler aracılığı ile bireysel uygulama Şeklinde toplanmıŗtır. Bu araŗtırmada araŗtırmacı tarafından geliŗtirilen “Kültürlenme leği” ve Ling Chen tarafından geliŗtirilen “Kltrlerasarı Etkileŗim Algısı leği” kullanılmıŗtır.

3.1. Kiŗisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaŗ, Türkiye’deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleŗim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye’de nerde oturduğu ve Türkiye’de kiminle yaŗadıđı gibi demografik özelliklerine iliŗkin bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıŗtır. Kiŗisel Bilgi Formu, diğer lme araçlarıyla birlikte kullanılmıŗtır.

3.2. Kltrlerasarı Etkileŗim Algısı leği

Farklı kültürel zgemiŗlere sahip kiŗiler arasındaki etkileŗimin niteliğinin, etkileŗime giren kiŗilerce nasıl algılandığını belirleyebilmek amacıyla araŗtırma grubuna “Kltrlerasarı Etkileŗim Algısı leği” uygulanmıŗtır. Ling Chen tarafından geliŗtirilen “Kltrlerasarı Etkileŗim Algısı leği” (Perceptions of Intercultural Interaction Scale) toplam 15

maddeden oluşmaktadır. Anket formundaki yedi madde, Knapp ve arkadaşları (1980) tarafından oluşturulan ölçekten uyarlanmıştır. Bu maddeler ana araştırmada uyum ve güçlük faktörleri olarak yer almıştır. Chen (2002), daha önce yapılan ve katılımcıların ilk kültürler arası etkileşimde düşüncelerini yazılı olarak verdikleri araştırmadan elde edilen verilere dayanarak geri kalan sekiz maddeyi kendisi oluşturmuştur. Yazılı olarak verilen bu düşünceler kültürler arası iletişimde bulunan bireylerin etkileşimleri hakkındaki ortak algılamaları ortaya koymuştur. Katılımcılar neler hakkında konuşmaları gerektiği, neler hakkında konuşabilecekleri ve neler hakkında konuşmak istediklerini ve etkileşim ile etkileşimde buldukları bireyler hakkında edindikleri izlenimleri belirtmişlerdir. Analiz sonucu ölçeğin kültürlerarası etkileşimdeki algıyı ölçme bakımından geçerli bir ölçek olduğuna (Cronbach Alfa .92) karar verilmiştir.

Faktör yapısının doğrulanması için yapılan analizde KMO .88 çıkmıştır (Kim ve Mueller, 1978). Bunun üzerine 15 madde arasındaki ilişkinin temelinde yatan yapının tanımlanabilmesi için faktör analizi yapılmıştır. Başlangıçta Ki-Kare kullanılmıştır. Sadece 1,0'dan büyük özdeğere sahip faktörler anlamlı kabul edilmiştir (Hair, Anderson, Tatham ve Black, 1995). Bu özdeğerle oluşturulan kesit noktası dört faktör olarak belirlenmiş, ancak eleme grafiklerinin incelenmesi üzerine 3 faktörlü bir yapının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Ardından üç faktör alınarak varimaks yöntemiyle dönüştürülmüştür. İlk faktör (uyum) toplam varyansın %45.1'ini, ikinci faktör (güçlük) %9.5'ini, üçüncü faktör (ortak zemin) ise %8.42'sini oluşturmaktadır.

Ölçeğin Türkiye'deki uyarlama çalışması için, TÖMER'de dil eğitimi gören ve Erasmus değişim programıyla Türkiye'ye gelen 152 yabancı uyruklu öğrenciden bilgi toplanmıştır.

Katılımcılardan, ölçekteki her bir maddenin kendi durumlarını ne ölçüde yansıttığını 1 (hiç uygun değil) ile 7 (tamamen uygun) arasında puan vererek derecelendirmeleri istenmektedir. Ölçek, farklı kültürlerden gelen bireylerin birbirleriyle ilk kez etkileşime girdiklerinde bu etkileşimin niteliğini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek kullanılarak,

örneğin Amerika'da bir üniversitenin yabancı öğrenci bürosuna gelen öğrencilerin Amerikalılarla girdikleri ilk etkileşimlerinin niteliğine ilişkin algıları incelenmiştir. Ölçekte, etkileşimin şimdiki ve gelecekteki seyrine veya tarafların memnuniyet düzeylerine ilişkin maddeler (Örneğin; “Birbirimizi anlamakta sorun yaşadık”, “İletişimde kesintiler oldu”, “Konuşma stilimiz arasında koordinasyon var gibiydi”, “Zamanımız olsaydı, çok daha farklı konuları da tartışabilirdik”) yer almaktadır.

Ölçekten alınan puan arttıkça, kişinin etkileşim algısı daha olumlu olmaktadır. Yani kişinin ölçekten yüksek puan alması, çok uyum sağlamış, daha az güçlük çekmiş anlamına gelmektedir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği (Ek-1) için 152 kişi üzerinde yapılan faktör analizinde KMO .77 çıkmıştır. Bu durum örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett testi sonucu da anlamlı bulunmuştur [$\chi^2=865,42$, $P<.01$]. Bu sonuçlar verinin faktör çıkartmak için uygun olduğunu göstermektedir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeğinin açımlayıcı faktör analizinde 2 madde (3, 12) iki faktöre birden yüklenip faktör yapısını bozduğu için analizden çıkartılıp tekrar faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda üç faktörlü (güçlük, uyum, ortak zemin) bir yapı elde edilmiştir.

Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği (Ek-1) varimaks yöntemi ile döndürülmüş açımlayıcı faktör analizi sonucunda üç faktörlü yapı elde edilmiştir:

1. Faktörde (Güçlük) 2, 5, 7, 8, 11, 13, 14 numaralı maddeler yer almaktadır ve toplam varyansın %36'sını açıklamaktadır.

2. Faktörde (Uyum) 1, 4, 9, 15 numaralı maddeler yer almaktadır ve toplam varyansın %14'ünü açıklamaktadır.

3. Faktörde (Ortak Zemin) 6, 10 numaralı maddeler yer almaktadır ve toplam varyansın %11'ini açıklamaktadır.

Bu analizler sonucu “Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği”nin kültürlerarası etkileşimdeki algıyı ölçme bakımından geçerli bir ölçek olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin bu formu, 13 maddeden ve 3 faktörden oluşmaktadır. Ancak 3.faktörün 2 maddeden oluşması madde sayısı açısından ciddi bir sınırlılık olarak görüldüğünden bu faktör analizlere dahil edilmemiştir.

Üçüncü faktör ölçekten çıkarıldıktan sonra yeniden faktör analizi yapılmış ve detaylı bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonucu

Faktör 1	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör 2	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
7	.868	.826	1	.713	.823
14	.772	.824	15	.644	.848
11	.756	.838	4	.611	.850
8	.724	.831	9	.501	.869
2	.661	.819			
13	.646	.820			
5	.601	.840			
Açıklanan Varyans: %35.92 Özdeğer: 3.95			Açıklanan Varyans: %19.74 Özdeğer: 2.17		
Tüm Ölçek için Cronbach-Alpha: .76					
KMO=0.77			Barlett Küresellik Testi [$\chi^2 = 865,42, P < .01$]		

Bu analiz sonucu “Kültürlerarası Etkileşim Algısı Ölçeği” bu araştırmada kullanıldığı şekliyle toplam 11 madde ve 2 faktörden oluşan bir yapıya sahiptir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 11 ile 77 arasında değişebilmektedir.

3.3. Kültürlenme Ölçeği

Kültürlenme ölçeği (Ek-3) araştırmacı tarafından bu araştırmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde, öncelikle kültürlenme ile ilgili kuramsal açıklamalarda sıklıkla vurgulanan boyutlar belirlenmiştir. Belirlenen boyutlar şunlardır: asimilasyon, ayrılma ve bütünleşme. Bu üç boyutu içerecek şekilde, öncelikle bir madde havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra bu maddeler 7 uzmanın görüşüne sunulmuş, uzmanlardan alınan geribildirimler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak ölçeğe son şekli verilmiştir.

Kültürlenme farklı şekillerde ve farklı yöntemlerle ölçülebilir. Bu araştırmada, kültürlenme düzeyi, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracının içerdii boyutlarla ölçülmüştür. Ölçekte bütünleşme stratejisi 31, ayrılma stratejisi 24, asimilasyon stratejisi 29 madde ile ölçülmektedir. Ölçek rastgele sıralanmış toplam 84 maddeden oluşmaktadır ve her bir madde 5' li Likert tarzında düzenlenmiştir. Katılımcıların kendilerini her bir madde için 5 "Tamamen katılıyorum" ve 1 "Hiç katılmıyorum" aralığında değerlendirmeleri istenmiştir.

Ölçekte her bir stratejinin ortalaması, bireysel olarak tercih edilen kültürlenme stratejisini ortaya koymaktadır. Bir alt ölçekten yüksek puan almak, bireyin en çok o stratejiyi kullanma eğilimini ifade etmektedir.

Bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliliğini sınamak için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi, ölçme aracının yapısını, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi, az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir (Büyüköztürk, 2002). Ancak faktör analizi, tüm veri setleri için uygun olmayabilir. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ile bulunur. Bartlett küresellik testinin aldığı değer ve onun anlamlılığı ise değişkenlerin birbirleri ile ilişki gösterip göstermediklerini test eder. KMO değerinin .60'dan yüksek bulunması ve Bartlett testinin anlamlı bulunması verilerin faktör analizi için

uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2002). Veriler üzerinde faktörleri belirlemek için Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır.

Faktör analizi için ölçek, öğrenim görmek amacıyla Türkiye'nin değişik üniversitelerine gelen 280 yabancı uyruklu öğrenciye uygulanmıştır. Bu öğrenciler, Ankara'daki farklı üniversitelerin farklı bölümlerinde eğitim görmektedir.

Kültürlenme ölçeği (Ek-3) için 280 kişi üzerinde yapılan faktör analizinde KMO .80 çıkmıştır. Bu durum örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bartlett testi sonucu da anlamlı bulunmuştur [$\chi^2 = 5676,72$, $P < .01$]. Bu sonuçlar verinin faktör çıkartmak için uygun olduğunu göstermektedir.

Kültürlenme ölçeğinin açımlayıcı faktör analizinde 15 madde iki faktöre birden yüklenip faktör yapısını bozduğu için analizden çıkartılıp tekrar faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda 9 madde hiçbir faktöre yüklenmediği için analizden çıkartılıp tekrar analiz yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda üç faktörlü (ayrılma, asimilasyon, bütünleşme) bir yapı elde edilmiştir.

Kültürlenme ölçeğinin varimaks yöntemi ile döndürülmüş açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen üç faktörlü yapı aşağıda detaylı bir şekilde sunulmuştur:

1. Faktörde (Ayrılma) 1, 4, 10, 13, 16, 19, 22, 34, 37, 52, 55, 61, 64, 67, 73, 76, 82, 85, 88, 91, 97, 100, 103, 106 numaralı maddeler yer almaktadır ve toplam varyansın %15'ini açıklamaktadır.

2. Faktörde (Asimilasyon) 5, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29, 32, 35, 38, 41, 44, 47, 50, 53, 56, 59, 62, 65, 68, 74, 77, 80, 86, 89, 95, 98, 107 numaralı maddeler yer almaktadır ve toplam varyansın %10'nu açıklamaktadır.

3. Faktörde (Bütünleşme) 3, 6, 15, 18, 21, 24, 27, 30, 33, 36, 39, 42, 45, 48, 51, 54, 60, 63, 66, 69, 72, 75, 78, 81, 84, 87, 90, 99, 102, 105, 108 numaralı maddeler yer almaktadır ve toplam varyansın %7'sini açıklamaktadır.

Bu analizler sonucu "Kültürlenme Ölçeği"nin kültürlenme düzeyini ölçme bakımından geçerli bir ölçek olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 4. Kültürlenme Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonucu

Faktör 1	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör 2	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu	Faktör 3	Döndürülmüş Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
68	.632	.816	24	.668	.820	67	.731	.817
80	.631	.816	108	.648	.818	52	.672	.817
62	.604	.818	30	.642	.821	55	.668	.818
74	.602	.818	60	.635	.819	34	.648	.818
29	.598	.817	42	.616	.821	73	.643	.817
26	.597	.818	66	.610	.820	76	.642	.816
44	.590	.817	33	.602	.821	61	.591	.822
77	.590	.816	48	.596	.821	106	.581	.818
20	.585	.816	21	.556	.820	22	.562	.816
56	.577	.818	54	.552	.820	64	.547	.815
14	.575	.817	78	.534	.822	88	.527	.819
59	.574	.819	84	.526	.819	37	.515	.817
38	.566	.816	27	.524	.823	19	.511	.819
50	.560	.817	63	.521	.819	103	.501	.819
23	.558	.814	6	.517	.821	s13	.429	.819
47	.551	.818	105	.513	.818	82	.425	.820
41	.547	.818	72	.504	.820	10	.419	.821
17	.539	.818	75	.504	.820	97	.384	.819
32	.533	.819	45	.483	.819	1	.358	.822
65	.517	.814	15	.469	.822	100	.353	.820
11	.511	.820	39	.468	.822	4	.343	.823
5	.507	.819	69	.452	.821	16	.337	.819
35	.474	.819	87	.420	.821	85	.325	.819
98	.473	.819	81	.397	.821	91	.309	.820
95	.419	.819	51	.384	.822			
53	.409	.816	36	.370	.820			
107	.396	.818	90	.364	.817			
86	.374	.819	99	.361	.821			
89	.320	.819	102	.356	.819			
			18	.349	.822			
			3	.339	.822			
Açıklanan Varyans: %15.09 Özdeğer: 12.68			Açıklanan Varyans: %11.55 Özdeğer: 8.55			Açıklanan Varyans: %6.79 Özdeğer: 5.70		
Tüm Ölçek için Cronbach-Alpha: .82								
KMO=0.80						Barlett Küresellik Testi [$\chi^2=5676.72, P<.01$]		

4. Verilerin Toplanması

Her iki ölçek, araştırmacı tarafından belirlenen üniversitelere veya yurtlara gidilerek ve bazı katılımcılara elektronik posta yolu ile gönderilerek uygulanmıştır. Uygulama 2008–2009 Eğitim-öğretim yılında ve yaklaşık 1,5 senelik bir sürede tamamlanmıştır.

Kültürlenme ölçeğinin uygulamasında katılımcılar, ölçeğin çok uzun olmasından dolayı genelde isteksiz bir tavır takınmışlardır ve doldurmak için çok uzun süreler istemişlerdir.

Kültürlerarası etkileşim algısı ölçeğinin uygulamasında ise, her hangi bir sorunla karşılaşılmamıştır. Ölçek 15 maddeden oluştuğu için istekle doldurmuşlardır.

Ölçek, Erasmus (öğrenci değişim programı) programıyla gelen öğrenciler de göz önünde bulundurularak İngilizce ve Türkçe olmak üzere 2 dilde uygulanmıştır.

Katılımcılar her iki ölçeğin de kişisel bilgi formunu (demografik değişkenler) doldururken, genelde bilgilerden bazılarını vermek istememişlerdir. Örneğin: kiminle yaşadıkları ve nerede oturdukları gibi. Ama araştırmanın gizliliği açıklandıktan ve katılımcılar buna ikna edildikten sonra bu sorun ortadan kalkmıştır.

Ölçeğin ilk uygulamasında Türk'ler kelimesi geçen maddelere sıra geldiğinde katılımcılar tarafından hep şu tepki verilmiştir: "Türkler yani Kürtler, Ermeniler, Boşnaklar, Arnavutlar değil". Konunun daha iyi anlaşılması için ölçekteki Türk kelimesi Türkiyeli olarak değiştirilmiştir.

Çalışma 1:

Araştırma için, 50 ölçek katılımcılara elden teslim edilmiştir. 200 ölçek ise elektronik posta yoluyla gönderilmiştir. Elden teslim edilen ölçeklerin 40

tanesi geri dönmüş ama eksik ve yanlış doldurmadan dolayı 35 tanesi kullanılmıştır. Elektronik posta yoluyla gönderilen ölçeklerin ise 170 tanesi geri dönmüştür. Ancak eksik ve yanlış doldurmadan dolayı araştırmada 157 tanesi kullanılmıştır. Sonuçta 192 tam ve doğru doldurulmuş ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışma 2.

Araştırma için, 200 ölçek katılımcılara elden teslim edilmiştir. 220 ölçek ise elektronik posta yoluyla gönderilmiştir. Elden teslim edilen ölçeklerin 150 tanesi geri dönmüş ama eksik ve yanlış doldurmadan dolayı 130 tanesi kullanılmıştır. Elektronik posta yoluyla gönderilen ölçeklerin ise 200 tanesi geri dönmüştür. Ancak eksik ve yanlış doldurmadan dolayı araştırmada 170 tanesi kullanılmıştır. Sonuçta 300 tam ve doğru doldurulmuş ölçek değerlendirmeye alınmıştır.

5. Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri SPSS 17.00 (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) kullanılmıştır.

Kültürlerarası Etkileşim algısının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasında T-testi (Cinsiyet, medeni durum, Türkiye’de kalış süresi, gelinen ülke/bölge ve Türkiye’de oturduğu yer) ve tek yönlü ANOVA (Yaş, yerleşim birimi ve Türkiye’de birlikte ikamet ettiği kişi) analizi kullanılmıştır.

Kültürlenmenin çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasında T-testi (Cinsiyet, Türkiye’de oturduğu yer) ve tek yönlü ANOVA (Medeni durum, yaş, yerleşim birimi, öğrenim gördükleri alan ve Türkiye’de birlikte ikamet ettikleri kişi) analizi kullanılmıştır.

Kültürlenmeyi ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizi, aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile

açıklamayı amaçlayan bir istatistiksel tekniktir. Faktör analizi bir faktörleşme ya da ortak faktör adı verilen yeni kavramları (değişkenleri) ortaya çıkarma ya da maddelerin faktör yük değerlerini kullanarak kavramların işlevsel tanımlarını elde etme süreci olarak da tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2002).

Katılımcıların demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR ve YORUM

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim ortamında edindikleri ilk etkileşimleriyle ilgili deneyimleri ve kültürlenme düzeylerine ilişkin görüşlerinin öğrenilmesi amacıyla uygulanan ölçeklerden öğrencilerin elde ettikleri puan ortalamaları verilmiştir. Bu bölümde tüm öğrencilerin puan ortalamaları ile “Cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye’deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye’de nerede oturduğu ve Türkiye’de beraber ikamet ettikleri kişi” değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablolar, uygulanan ölçeklerin kişisel bilgi formundaki soru sıralamasına göre verilmiştir. Tablolar değerlendirilirken, öğrencilerin görüşlerini bildirmeleri amacıyla verilen değişkenlerden ve alt boyutlardan elde ettikleri en yüksek puan ortalamalarına göre yorum yapılacaktır.

1. ÇALIŞMA 1: Kültürlerarası Etkileşim Algısıyla İlgili Bulgular ve Yorum

1.1. Kültürlerarası Etkileşim Algısının Etkileşimde Güçlük Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların kültürlerarası etkileşim algısının etkileşimde güçlük alt boyutundan aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye’deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye’de nerede oturduğu ve Türkiye’de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 5. Etkileşimde Güçlük Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzey	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	80	28.33	9.68	190	.96
	Erkek	112	27.00	9.36		
Medeni Durum	Evli	18	26.83	7.34	190	.33
	Bekar	174	27.63	9.70		
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	27.68	9.48	190	.60
	2 yıl	17	26.23	9.78		
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	28.93	9.57	190	2.38*
	Avrupa	81	25.66	9.11		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	27.26	9.40	190	.939
	Yurt	33	28.96	9.94		

*P<.05

Tablo 5'te sunulan Etkileşimde Güçlük puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca gelinen ülke/bölge değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$t_{(190)} = 2.38$; $p < .05$] görülmektedir. Gelinen ülkeye/bölgeye göre grupların ortalamaları incelendiğinde, Kafkasya'dan gelenlerin ortalamasının ($\bar{X} = 28.93$), Avrupa'dan gelenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 25.66$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kafkasya'dan gelenlerin etkileşimde daha fazla güçlük yaşadıklarını göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Kafkasya'dan gelen katılımcıların Avrupa'dan gelenlere göre etkileşimde daha fazla güçlük yaşamaları genel tahminlerin tersine sonuç vermiştir. Bunun da nedeni yeni gelen öğrencilerin dil ve genel ihtiyaçlarını karşılama konusunda deneyimsiz oldukları ve yaşadıkları güçlüklerden kaynaklandığı söylenebilir. Annaberdiev'e (2006) göre yeni bir kültürle tanışmanın getirdiği sıkıntı, güvensizlik ve belirsizlik aşikârdır. Bu kültürle yaşamak yeni yetilerin, farklı bir düşünme biçiminin ve sorunları çözmeye yönelik yeni bir bakışın edinilmesini gerektirir.

Tablo 6. Etkileşimde Güçlük Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiye Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamli fark (Scheffe testi)
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	29.73	9.60	2, 189	3.22*	1 – 2.
	2. 21 – 22 yaş	71	25.56	9.54			
	3. 23 yaş ve üstü	61	27.73	8.97			
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	29.30	10.70	2, 189	.61	-
	2. Kasaba	26	28.53	7.95			
	3. Şehir	146	27.14	9.59			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	28.53	8.81	3, 188	2.29	-
	2. T.C vatandaşı	31	24.16	8.63			
	3. Yalnız	22	25.54	8.37			
	4. Diğer	59	28.76	10.80			

*P<.05

Tablo 6'da sunulan Etkileşimde Güçlük puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde sadece yaş değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$F_{(2,189)} = 3.22$; $p < .05$] görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde 1.18-20 yaş ve 2.21-22 yaş farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Yaş ilerlemesi kültürel deneyimlerin artması ve o kültüre daha çok uyum sağlama anlamına gelmektedir. Bu da etkileşimde güçlüğü azalması için bir etken olduğu söylenebilir. Tam tersi, Poyrazlı, Arbona, Bullington ve Pisecco (2001) yaptıkları çalışmada, genç yaştaki öğrencilerin yaşlı olanlara göre daha iyi uyum sağladıklarını göstermiştir. Araştırmacılar bu durumu, genç yastaki öğrencilerin daha kolay uyum sağlayabildikleri, yaşlı öğrencilerin ise değerleri, ilgileri ve gelenekleri biçimlenmiş olduğundan çok zor değişim yaşadıkları ve beraberinde pek çok uyum probleminin olabileceği şeklinde yorumlamaktadırlar.

1.2. Kültürlerarası Etkileşim Algısının Etkileşimde Uyum Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların etkileşim algısının etkileşimde uyum alt boyutundan aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, Türkiye'de oturduğu yer ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 7. Etkileşimde Uyum Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	80	16.80	4.77	190	.91
	Erkek	112	16.17	4.50		
Medeni Durum	Evlü	18	16.11	3.04	190	.31
	Bekar	174	16.47	4.75		
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	16.26	4.54	190	1.63
	2 yıl	17	18.17	5.13		
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	17.86	4.73	190	5.36*
	Avrupa	81	14.48	3.66		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	16.28	4.61	190	1.01
	Yurt	33	17.18	4.67		

*P<.05

Tablo 7'de sunulan Etkileşimde Uyum puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca gelinen ülke/bölge değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$t_{(190)} = 5.36$; $p < .05$] görülmektedir. Gelinen ülkeye/bölgeye göre grupların ortalamaları incelendiğinde, Kafkasya'dan gelenlerin ortalamasının ($\bar{X} = 17.86$), Avrupa'dan gelenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 14.48$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kafkasya'dan gelenlerin etkileşimde daha fazla uyumlu olduklarını göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Kafkasya, gerek tarihi gerekse kültürü ile Türkiye'ye ve Türk toplumuna uzak olmayan, içinde barındırdığı etnik unsurları aracılığıyla Türkiye ve Türk Dünyası ile akrabalık bağları taşıyan bir bölgedir (Tavkul, 2009). Kafkasya'dan gelen öğrencilerin Türk kültürüne, yaşam tarzına ve

Türkiye'deki insanların iletişim tarzlarıyla benzer kabullere sahip oldukları için, Avrupa'dan gelen öğrencilere göre daha rahat uyum sağlayabildiği söylenebilir.

Gelinen ülke aynı zamanda eğitim gördükleri grubu belirlemektedir. Kafkasya'dan gelen öğrenciler Tömer grubunda, Avrupa'dan gelen öğrenciler ise Erasmus değişim programı grubunda olup eğitim görenlerden oluşmaktadır.

Türkiye, Türk Cumhuriyetlerinin söz konusu önemi, hem de bu ülkelerle dil, din, tarih ve kültür itibarıyla yakınlığı nedeniyle, bölgeye yönelik olarak çok önemli çabalar içindedir (DPT, 1995).

Tömer'de dil eğitim gören öğrencilerin çoğunun Türk Cumhuriyetlerinden geldiği için Türk diline, Erasmus programıyla gelenlere göre daha yatkın oldukları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulguyla onların uyum konusunda daha avantajlı oldukları söylenebilir. Ayrıca Erasmus öğrencilerinin geldiği ülkedeki kültürün bireyselci veya kolektivist olmasının da önemli olduğu söylenebilir. Eğer bireyselci kültürde geliyorsa (Bu araştırmanın sonucunda öyle olduğu görülmektedir) Türkiye gibi kolektivist bir toplumda kendini yeteri kadar rahat hissetmeyeceği söylenebilir. Hofstede'in, bireycilik-toplumculuk boyutu, bireyin çevreye yönelişlerinde kişisel amaçlarını ön planda tutması ve "ben" merkezli bir yaşam biçimine yönelmesi ya da ortak amaçların öncelik kazandığı, "biz" anlayışı ve işbirliğine yatkınlığı ile tanımlanabilecek davranış ve tutumları kapsar. Ortaklaşa davranışçılık (kolektivizm), sıkı toplumsal etkileşimleri anlatmaktadır. İnsanlar, içinde etkinlik gösterdikleri grupları ve örgütleri diğerlerinden ayrı tutarlar. Bu gruplar üyelerini kollar, karşılığında da sadakat bekler (Sığı, 2006).

Tablo 8. Etkileşimde Uyum Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiye Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamli fark (Scheffe testi)
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	17.88	5.21	2, 189	8.53*	1 – 2. 2 – 3.
	2. 21 – 22 yaş	71	14.77	4.35			
	3. 23 yaş ve üstü	61	16.95	3.67			
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	16.70	4.01	2, 189	.52	-
	2. Kasaba	26	17.23	4.85			
	3. Şehir	146	16.26	4.66			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	15.73	3.63	3, 188	2.80*	4 - 2
	2. T.C vatandaşı	31	15.61	5.10			
	3. Yalnız	22	16.40	5.34			
	4. Diğer	59	17.83	5.04			

*P<.05

Tablo 8’de sunulan Etkileşimde Uyum puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde yaş [$F_{(2,189)} = 8.53$; $p < .05$] ve birlikte ikamet edilen kişi [$F_{(3,188)} = 2.80$; $p < .05$] değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde 1.18-20 yaş ve 2.21-22 yaş; 2.21-22 yaş ve 3.23 yaş ve üstü farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yerleşim birimi değişkenine göre ise anlamlı fark yoktur.

18-20 yaş grubunun yeni gelen öğrencilerden oluşması nedeniyle sosyal çevreye katılım çabası içinde olması, 21-22 yaş grubunun kendini analiz etme (Kültürü sorgulama, kabullenme veya reddetme) aşamasında iletişim zorluğu yaşadığı, 23-24 yaş grubunun diğer iki gruba göre daha çok deneyim kazanmış olması nedeniyle uyum sağladığı söylenebilir. Ama Yeşildağ’ın (2008) yaptığı araştırmada tam tersi sonuçlar alınmıştır. Araştırmaya göre, 16–25 yaş arasındaki katılımcıların Avusturya toplumuna uyum sorunu yaşama oranları 35 yaş ve üzeri olanlara göre daha düşüktür. Yaşı ileri olanların uyum sorununun gençlere göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 8’de bireylerin Türkiye’de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenine bakıldığında, “diğer” seçeneğini işaretleyen katılımcıların puanları Türklerle yaşayan katılımcılara göre anlamlı biçimde yüksek

bulunmuştur. Diğer seçeneğini işaretleyen katılımcılar, ailesiyle ve karma (örneğin, bir Azeri, bir Filistinli, bir Kazak ve bir Türk'le birlikte yaşamak gibi veya ailesiyle yaşamak gibi) olarak yaşayanlardır.

Bireylerin beraber ikamet etmesi, aynı zorlukları yaşayan benzer kabullere sahip insanların beraber yaşadıkları zaman birbirlerini daha çok anladıkları, etkileşimde kendilerini rahat hissettikleri için uyumlarının arttığı şeklinde yorumlanabilir. Jandt (1993) da aynı kültürde yaşayan bireylerin nasıl düşünmesi, davranması ve iletişimde bulunması gerektiği konusunda benzer kabullere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bireyler bu kabullere göre hareket etme eğilimindedir.

1.3. Kültürlerarası Etkileşim Algısı İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların etkileşim algısından aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, Türkiye'de oturduğu yer ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 9. Etkileşim Algısı Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	80	45.13	12.83	190	1.07
	Erkek	112	43.17	12.12		
Medeni Durum	Evli	18	42.94	7.58	190	.37
	Bekar	174	44.10	12.83		
Türkiye'de Kalış Süresi	1 yıl	175	43.95	12.34	190	.14
	2 yıl	17	44.41	13.63		
Gelinen Ülke / Bölge	Kafkasya	111	46.80	12.86	190	3.79*
	Avrupa	81	40.14	10.73		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	159	43.54	12.39	190	1.09
	Yurt	33	46.15	12.55		

*P<.05

Tablo 9'da sunulan Etkileşimde Algısı puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca gelinen ülke/bölge değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$t_{(190)} =$

3.79; $p < .05$] görülmektedir. Geline ülkeye/bölgeye göre grupların ortalamaları incelendiğinde, Kafkasya'dan gelenlerin ortalamasının ($\bar{X} = 46.80$), Avrupa'dan gelenlerin ortalamasından ($\bar{X} = 40.14$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu Kafkasya'dan gelenlerin etkileşim algısının daha fazla olduğunu göstermektedir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Kafkasya'dan gelen katılımcıların etkileşim algısı puanlarının, Avrupa'dan gelenlere göre yüksek oluşundan, benzer kültürlerin uyumu kolaylaştırdığı sonucu çıkarılabilir. Şolohov'a (2002) göre Türk Cumhuriyetlerinin Türkiye ile kültürel ve tarihsel açıdan benzer şeyleri paylaşıyor olmasının, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin Türkiye'de psikolojik uyum sağlama süreçlerini hızlandırdığı da düşünülebilir.

Tablo 10. Etkileşim Algısı Puanlarının Yaş, Yerleşim Birimi ve Birlikte İkamet Edilen Kişiye Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Yaş	1. 18 – 20 yaş	60	57.23	14.85	2, 189	6.01*	1 – 2.
	2. 21 – 22 yaş	71	50.16	12.05			
	3. 23 yaş ve üstü	61	54.77	11.47			
Yerleşim Birimi	1. Köy	20	55.70	13.22	2, 189	.68	-
	2. Kasaba	26	54.80	12.84			
	3. Şehir	146	53.41	13.18			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	80	53.41	11.84	3, 188	2.30	-
	2. T.C vatandaşı	31	50.48	12.49			
	3. Yalnız	22	52.59	13.54			
	4. Diğer	59	56.64	14.56			

* $P < .05$

Tablo 10'da sunulan Etkileşimde Algısı puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde sadece yaş değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$F_{(2,189)} = 6.01$; $p < .05$] görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe testi sonuçları incelendiğinde 1.18-20 yaş ve 2.21-22 yaş farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenlere göre ise anlamlı fark yoktur.

Alanyazına bakıldığında yaşla kültürel uyumun doğru orantılı olduğu görülmektedir. 18-20 yaş grubu katılımcıların etkileşim algısının, üst yaş gruplarına göre daha yüksek olması bu konudaki araştırmalardan farklı bir sonuç vermiştir.

Poyrazlı ve diğerlerinin (2001), Amerika'daki Türk öğrenciler üzerinde yapmış oldukları çalışmada ise genç yaştaki öğrencilerin yaşı büyük olanlara göre daha iyi uyum sağladıkları bulunmuştur. Bu durum; genç yaştaki öğrencilerin daha kolay uyum sağlayabildikleri, yaşlı öğrencilerin ise değerleri, ilgileri ve gelenekleri biçimlenmiş olduğundan çok zor değişim yaşadıkları ve beraberinde pek çok uyum problemiyle karşılaşabildikleri şeklinde yorumlanmıştır.

2. ÇALIŞMA 2: Kültürlenmeyle İlgili Bulgular ve Yorum

2.1. Kültürlenmenin Asimilasyon Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların, kültürlenmenin asimilasyon alt boyutundan aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye'de nerde oturduğu ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 11. Asimilasyon Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye'de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzye	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	88	62.85	15.85	298	1,61
	Erkek	212	66.35	17.62		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	228	64.73	17.13	298	1,083
	Yurt	72	67.24	17.25		

*P<.05

Tablo 11’de sunulan Asimilasyon puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, asimilasyonun cinsiyet ve Türkiye’de oturlan yer değişkenine göre farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 12. Asimilasyon Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Medeni Durum	1. Evli	17	55.76	10.87	2, 297	3.14*	1 – 2.
	2. Bekar	277	66.01	17.45			
	3. Dul	6	60.50	6.31			
Yaş	1. 17-25 yaş	204	66.58	17.88	2, 297	1.83	-
	2. 26-33 yaş	89	62.88	15.77			
	3. 34-45 yaş	7	59.71	4.95			
Türkiye’de Kalış Süresi	1. 05-10 yıl	184	67.79	17.06	3, 296	4.77*	1 - 2.
	2. 11-15 yıl	82	62.24	15.53			
	3. 16-20 yıl	24	55.95	13.97			
	4. 21-25 yıl	10	67.60	27.25			
Gelinen Ülke / Bölge	1. Kafkasya	186	62.01	15.25	2, 297	9.66*	1 – 2. 2 – 3.
	2. Avrupa	51	71.17	22.15			
	3. Ortadoğu	63	70.36	15.60			
Yerleşim Birimi	1. Köy	21	68.66	21.04	2, 297	.44	-
	2. Kasaba	23	65.78	14.53			
	3. Şehir	256	65.01	17.06			
Öğrenim Gördükleri Alan	1. Dil	17	62.52	15.31	4, 295	6.14*	1 – 5. 2 – 5. 3 – 5.
	2. Sağlık	81	60.97	15.02			
	3. Sosyal	168	65.27	18.15			
	4. Fen	9	73.44	14.85			
	5. Mühendislik	25	78.76	10.48			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	120	64.80	14.94	3, 296	2.17	-
	2. T.C vatandaşı	67	69.80	17.75			
	3. Yalnız	27	64.03	23.21			
	4. Diğer	86	62.97	17.06			

*P<.05

Tablo 12’de sunulan Asimilasyon puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde medeni durum [$F_{(2,297)} = 3.14$; $p < .05$], Türkiye’de kalış süresi [$F_{(3,296)} = 4.77$; $p < .05$], gelinen ülke/bölge [$F_{(2,297)} = 9.66$; $p < .05$], ve öğrenim gördükleri alan [$F_{(4,295)} = 6.14$; $p < .05$] değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe Testi sonuçları incelendiğinde, medeni duruma göre 1.evli ve 2.bekar olanlar; Türkiye’de kalış süresine göre 1.5-10 yıl ve 2.11-15 yıldır Türkiye’de olanlar; gelinen ülke/bölgeye göre

1.Kafkasya ve 2.Avrupa; 2.Avrupa ve 3.Ortadoğu; öğrenim gördükleri alan göre ise 1.Dil ve 5.Mühendislik; 2.Sağlık ve 5.Mühendislik; 3.Sosyal ve 5.Mühendislik farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenine göre ise anlamlı fark yoktur.

Tablo 12’de görüldüğü gibi bekar olmak asimilasyon puanlarını artırmaktadır. Bekar katılımcıların evli katılımcılara göre ailesinin ve çocuklarının olmaması, evli katılımcılara göre daha bağımsız olmaları asimilasyon riskini artırdığı söylenebilir. Benzer bir şekilde, Şeker’in (2006) yaptığı araştırmada da evli ve bekar katılımcıların asimilasyon alt boyutundan aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucunda bekar katılımcıların daha fazla asimile oldukları gözlemlenmiştir.

Tablo 12’de Türkiye’de kalış süresi değişkenine bakıldığında, Türkiye’de daha az zaman geçirmiş olmak asimilasyon puanlarını artırmaktadır. Asimilasyonun zamanla doğru orantılı olduğu varsayılırken, bu araştırmada tam tersi bulgular elde edilmiştir. Bektaş, Kocabaş ve Annaberdiyev (2006) araştırmalarında yabancı öğrencilerin kültürlenme tutumu olarak daha çok asimilasyona yakın oldukları ama aynı zamanda kendi kültürel kimliklerinden de vazgeçemediklerini belirtmişlerdir. Bunun açıklaması olarak da yabancı bir kültürde uyum sağlamaları gerektiğine inandıklarını ve bunu normal algıladıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 12’de gelinen ülke değişkenine bakıldığında, Avrupa’dan gelen katılımcıların asimilasyon puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Avrupa’dan gelen katılımcıların azınlıkta olması ve diğer ülkelere gelen katılımcılara göre vatandaşlarıyla daha az zaman geçirmiş olması ve mecburen Türk arkadaşlarla iletişime girmesi ve o yaşam tarzına en kısa sürede ayak uydurmaya çalışması asimile olmalarına neden olduğu söylenebilir. Özhan’ın (2006) yaptığı araştırma da bu bulguyu desteklemektedir. Bu araştırmaya göre, asimilasyonda sadece çoğunluk grubun değerlerine doğru bir değişme vardır. Kültürlemede değişme iki

yönlüdür ve değişme çoğunluk ya da azınlık gruplarından birine doğru olabilir.

Tablo 12’de öğrenim gördükleri alan değişkenine bakıldığında, mühendislik alanında öğrenim görenlerin asimilasyon puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Mühendislik alanında okuyan katılımcıların aile bağlarının zayıf olması veya kendi ülke vatandaşlarıyla ilişkilerinin iyi olamaması gibi nedenlerden dolayı, mecburen buldukları kültürü koşulsuz kabul etmeye sebep olmuştur denebilir. Toyokawa ve Toyokawa’ya (2002) göre uluslar arası öğrenciler, yabancı bir ülkede kültürlenme sürecinde pek çok problemle karşılaşmaktadırlar. Öğrencilerin en çok okul stresi, özerklik ihtiyacı, ekonomik bağımsızlık, kimlik karmaşası, dil problemi, kültürel sok, yabancı sosyal normlara ve değerlere alışma, eğitim sistemindeki farklılıklar, yalnızlık, ev özlemi, sosyal bağların kopması gibi sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir.

2.2. Kültürlenmenin Ayrılma Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların kültürlenmenin ayrılma alt boyutundan aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye’deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye’de nerde oturduğu ve Türkiye’de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 13. Ayrılma Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye’de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	88	76.38	17.42	298	.72
	Erkek	212	74.74	18.16		
Türkiye’de Oturduğu Yer	Ev	228	74.23	17.74	298	1.72
	Yurt	72	78.39	18.34		

*P<.05

Tablo 13’de sunulan Ayrılma puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, ayrılmanın cinsiyet ve Türkiye’de oturlan yer değişkenine göre farklılık göstermediği görülmektedir.

Araştırma sonucunda, ayrılma puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur [$t_{(298)} = .72$; $p > .05$]. Bu bulgu, ayrılmanın cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir. Ama Şeker’in (2006) yaptığı araştırmada, kadınların ve erkeklerin ayrılma alt boyutundan aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Araştırma sonucunda ayrılma stratejisini kadınların daha fazla tercih ettiği saptanmıştır.

Tablo 14. Ayrılma Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamlı fark (Scheffe testi)
Medeni Durum	1. Evli	17	63.70	15.68	2, 297	4.43*	1 – 2.
	2. Bekar	277	76.09	17.92			
	3. Dul	6	67.83	12.38			
Yaş	1. 17-25 yaş	204	77.48	17.68	2, 297	5.48*	1 – 2.
	2. 26-33 yaş	89	70.80	17.79			
	3. 34-45 yaş	7	65.57	15.49			
Türkiye’de Kalış Süresi	1. 05-10 yıl	184	79.65	17.09	3, 296	12.0*	1 - 2. 1 - 3
	2. 11-15 yıl	82	70.12	17.43			
	3. 16-20 yıl	24	62.66	16.37			
	4. 21-25 yıl	10	65.70	12.82			
Gelinen Ülke / Bölge	1. Kafkasya	186	75.18	18.30	2, 297	1.92	-
	2. Avrupa	51	71.62	16.71			
	3. Ortadoğu	63	78.23	17.52			
Yerleşim Birimi	1. Köy	21	64.95	14.57	2, 297	3.77*	1 - 3
	2. Kasaba	23	76.39	16.87			
	3. Şehir	256	75.96	18.07			
Öğrenim Gördükleri Alan	1. Dil	17	73.52	16.13	4, 295	.14	-
	2. Sağlık	81	76.07	18.44			
	3. Sosyal	168	75.29	18.95			
	4. Fen	9	73.33	9.77			
	5. Mühendislik	25	73.84	12.70			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	120	79.03	17.55	3, 296	5.91*	1 – 2. 1 - 3
	2. T.C vatandaşı	67	70.71	12.73			
	3. Yalnız	27	66.11	16.37			
	4. Diğer	86	76.27	20.69			

* $P < .05$

Tablo 14’de sunulan Ayrılma puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde medeni

durum [$F_{(2,297)} = 4.43$; $p < .05$], yaş [$F_{(2,297)} = 5.48$; $p < .05$], Türkiye’de kalış süresi [$F_{(3,296)} = 12.0$; $p < .05$], yerleşim birimi [$F_{(2,297)} = 3.77$; $p < .05$], ve Türkiye’de birlikte ikamet ettikleri kişi [$F_{(3,296)} = 5.91$; $p < .05$] değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe Testi sonuçları incelendiğinde, medeni duruma göre 1.evli ve 2.bekar olanlar; yaşa göre 1.17-25 yaş ve 2.26-33 yaş aralığında olanlar; Türkiye’de kalış süresine göre 1.5-10 yıl ve 2.11-15 yıl; 1.5-10 yıl ve 3.16-20 yıldır Türkiye’de olanlar; yerleşim birimine göre 1.Köy ve 3.Şehirde yaşayanlar; Türkiye’de birlikte ikamet ettikleri kişiye göre 1.Kendi vatandaşları ve 2.T.C vatandaşları; 1.Kendi vatandaşları ve 3.Yalnız yaşayanların farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenine göre ise anlamlı fark yoktur.

Tablo 14’de de görüldüğü gibi bekar olmak ayrılma puanlarını artırmaktadır. Ama Şeker’in (2006) yaptığı araştırmada farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrılma alt boyutundan evli katılımcıların aldıkları toplam puan ortalamasının, bekar katılımcıların aldıkları toplam puan ortalamasından anlamlı şekilde farklı bulunmuştur. Bu stratejiyi evli katılımcıların daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır.

Tablo 14’de 17-25 yaş grubu katılımcıların ayrılma puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kültürden etkilenme süreci ve kültürel deneyimlerinin diğer yaş gruplarına göre azlığı ayrılma stratejisini tercih nedenleri olduğu söylenebilir. Ayrıca bu yaştaki öğrenci grubu Türkiye’ye yeni geldiği için ailelerini ve ülkelerini özlediklerinden dolayı ayrılmayı tercih ettikleri söylenebilir. Açıkalın, Demirel ve Önsoy (1996) araştırmalarında Türkiye’de yüksek öğrenim gören Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin sorunlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre 17–22 yaş aralığındaki yabancı öğrencilerin en önemli problemler, aile özlemi ve ülke özlemi olarak belirlenmiştir.

Tablo 14’de Türkiye’de kalış süresi değişkenine bakıldığında, Türkiye’de daha az zaman geçirmiş olmanın ayrılma puanlarını artırdığı görülmektedir. Öğrencilerle yapılan görüşme sırasında Türkiye’de kısa süreli

kalmayı hedefleyen katılımcıların, Türk kültürünü tanımaya çalışmadıkları, uyum sağlama çabalarının olmadığı gözlenmiştir. Bu gözlem de geri dönme hedefi olan katılımcıların ayrılma puanlarının düşük olma nedeni olduğu şeklinde yorumlanabilir. Araştırma bulguları, alan yazındaki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Gün ve Bayraktar'a (2007) göre, geri dönmeyi düşünen biri, göç ettiği toplumu tanımaya, uyum sağlamaya çaba göstermeyecek, ilişkilerini ve hazırlıklarını geri dönmeye yönelik yapacaktır. Göç ettiği toplumun sosyal, kültürel değerlerine mesafeli durabilecek ve öğrenmeye gayret etmeyecektir.

Tablo 14'de ülkesinde yaşadığı yerleşim birimi değişkenine göre, kendi ülkesinde şehirde yaşıyor olmanın ayrılma puanlarını artırdığı görülmektedir. Kendi ülkesinde köyde yaşayan katılımcıların yaşam olanaklarının şehirde yaşayanlara göre daha düşük olduğunu varsayarsak, geldikleri kentte bu olanaklardan daha fazla yararlanacakları için ayrılma puanları düşmektedir. Bunun yanında kendi ülkesinde şehirde yaşayan katılımcıların geldikleri kentte aynı olanakları bulamaması ayrılma puanlarını yükseltmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Heterojen bir toplumsal yapı sergileyen kentler, sosyal ve mekânsal çevre içinde bireyler üzerinde farklı etkiler yaratmaktadır. Kentlerde çalışan bireylerin farklı mesleki alanlarda yoğunlaşması, kentsel mekânların kullanımında farklılaşmalar yaratmış; farklı çalışma ve yaşam koşulları içinde farklı alt kültürler ortaya çıkmıştır (Tezcan, 1995). Kentler kırsal kesimden gelen göçmenleri kendi potasında eritip onları Batı kültürünün hâkim olduğu modern kent yaşamına katacak; bireyler, kentin bu ekonomik ve sosyal mekânlarında heterojen ve yoğun ortamda kentli olacaklardır (Tekeli, 1982).

Tablo 14'de bireylerin Türkiye'de birlikte ikamet ettikleri kişi değişkenine bakıldığında, kendi vatandaşlarıyla yaşıyor olmanın ayrılma puanlarını artırdığı görülmektedir. Kendi vatandaşlarıyla yaşıyor olmak, aynı kültürü, aynı dili paylaşıyor anlamı taşıdığı düşünülürse, geldikleri ülkedeki insanlarla daha az iletişime girecekleri ve bunun da ayrılma puanlarını yükselteceği söylenebilir. Bu bulgu araştırmacının hem kendi hem de

çevresindeki yabancı uyruklu kişilerde gözlemlenmiştir. Bireylerin kendi vatandaşlarıyla beraber yaşamayı tercih etmesi Kültürlerarası Duyarlılık Gelişmeli Model'deki Etnosentrik oryantasyonu akla getirmektedir. Gökmen'e (2005) göre etnosentrik oryantasyonda, birey için kendi kültürü temeldir ve var olan diğer kültürler bireyin kültüründen etkilenmektedirler. Dolayısıyla iletişim içinde bulunulan kültürleri kabullenme durumu olmamaktadır. Birey dış kültüre tamamen kapalı ve her türlü etkiye karşı savunma konumundadır. Bu durumdaki bireyler farklı kültürlerle iletişim içinde bulunmayı kesinlikle reddetmektedirler. Var olan kültürlerini tek doğru kültür olarak kabul ettikleri için kısıtlı bir dünya görüşüne sahiptirler ve sosyal anlamdaki davranışları da bu yöndedir.

Yabancı öğrencilerin anadillerini günlük ilişki ve iletişimde kullanma tercihi ve sıklığı hiç kuşkusuz iletişimsel ortamların analizinde belirleyici bir ölçüt olarak kabul edilebilir. Türkiye'de yaşayan yabancı öğrencilerin kendi arkadaş ilişkilerinde kullandıkları dil tercihinin anadili ağırlıklı olması doğal sayılabilir. Ancak çevre ilişkilerinde kullanılan dilin anadilleri olması, arkadaş seçimindeki önceliğin kendi vatandaşlarından olduğu ve bu tür ilişkilerde Türklerin olmadığı veya sınırlı olduğu şeklindeki bir sonucu doğurmaktadır. Bu görüş, kültürlenme sürecinde yaşanan sorunlara örnek olarak gösterilebilecek değerlerden biri olarak düşünülebilir.

2.3. Kültürleşmenin Bütünleşme Alt Boyutu İle Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların kültürleşmenin bütünleşme alt boyutundan aldıkları toplam puanların, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye'de nerde oturduğu ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 15. Bütünleşme Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye’de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzy	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	88	76.38	17.42	298	.72
	Erkek	212	74.74	18.16		
Türkiye’de Oturduğu Yer	Ev	228	74.23	17.74	298	3.29*
	Yurt	72	78.39	18.34		

*P<.05

Tablo 15’de sunulan Bütünleşme puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, yalnızca Türkiye’de oturduğu yer değişkenine göre anlamlı fark olduğu [$t_{(298)} = 3.29$; $p < .05$] görülmektedir. Türkiye’de oturduğu yer göre grupların ortalamaları incelendiğinde, yurttan oturanların ortalamasının ($\bar{X} = 78.39$), evde oturanların ortalamasından ($\bar{X} = 74.23$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu yurttan oturanların bütünleşme stratejisini tercih etme oranlarının daha fazla olduğunu göstermektedir. Diğer değişkene göre ise anlamlı fark yoktur.

Tablo 15’de görüldüğü gibi bütünleşme puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur [$t_{(298)} = .72$; $p > .05$]. Ama Kim ve ark.’nın (2001) çalışmasında farklı bir sonuç çıkmıştır. Kadınların yeni girdikleri grupta kendi kültürel özelliklerini devam ettirirken, yeni kültürel grupla da etkileşime girme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 15’te Türkiye’de oturan yer değişkenine bakıldığında, yurttan oturan katılımcıların bütünleşme puanlarının evde oturanlara göre yüksek olduğu görülmektedir. Yalnız kalma riskinin az olması, güvenliğin olması, öğrencilikte önemli yeri olan ders notu bulmanın kolay olması, her çevreden kendinize uygun arkadaş bulmak mümkün olması, değişik kültürlerden arkadaşlarının olması, değişik eğlenceler düzenlenerek kaynaşmanın sağlanması yurttan yaşayan katılımcıların bütünleşme puanlarının artmasına bir etken olduğu söylenebilir.

Öte yandan yabancı öğrencilerin yurttan benzer problemleri yaşamaları, aynı hayatı paylaşmaları da bütünleşme puanlarını artırdığı söylenebilir.

Annaberdiyev'e (2006) göre yabancı öğrencilerin çoğunun devlet yurtlarında kalıyor ve benzer sıkıntıları yaşıyor olabilecekleri, benzer oranda psikolojik uyum düzeylerine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Özgüven'in (1990) yaptığı çalışmada, yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinin gerilim, aşırı kaygı, aşırı uykusuzluk, duygusal kararsızlık, sürekli hayal kurma, aşırı heyecan ve aşırı alınganlık gibi birtakım psikolojik problemler yaşadıkları bulunmuştur. Buna karşın Esentürk'ün (1998) yaptığı çalışmada, evde kalan yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının, yurttaki öğrencilerin sorunlarından fazla olduğu belirtilmektedir.

Tablo 16. Bütünleşme Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamli fark (Scheffe testi)
Medeni Durum	1. Evli	17	129.70	12.79	2, 297	3.40*	1 - 2.
	2. Bekar	277	118.86	17.78			
	3. Dul	6	113.83	7.73			
Yaş	1. 17-25 yaş	204	117.01	17.23	2, 297	5.99*	1 - 2.
	2. 26-33 yaş	89	124.30	17.36			
	3. 34-45 yaş	7	125.71	17.40			
Türkiye'de Kalış Süresi	1. 05-10 yıl	184	114.79	16.57	3, 296	13.85*	1 - 2. 1 - 3
	2. 11-15 yıl	82	124.52	16.47			
	3. 16-20 yıl	24	132.91	15.20			
	4. 21-25 yıl	10	129.00	19.25			
Gelenin Ülke / Bölge	1. Kafkasya	186	123.00	16.74	2, 297	15.73*	1 - 3. 2 - 3.
	2. Avrupa	51	118.56	16.78			
	3. Ortadoğu	63	109.33	16.78			
Yerleşim Birimi	1. Köy	21	123.95	15.73	2, 297	1.24	-
	2. Kasaba	23	115.60	15.15			
	3. Şehir	256	119.34	17.87			
Öğrenim Gördükleri Alan	1. Dil	17	132.88	14.43	4, 295	6.01*	1 - 2. 1 - 4. 1 - 5.
	2. Sağlık	81	116.87	13.85			
	3. Sosyal	168	120.84	17.13			
	4. Fen	9	103.33	16.40			
	5. Mühendislik	25	114.24	25.33			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	120	117.45	16.41	3, 296	2.56	-
	2. T.C vatandaşı	67	117.59	20.10			
	3. Yalnız	27	126.59	15.29			
	4. Diğer	86	121.18	17.17			

*P<.05

Tablo 16'da sunulan Bütünleşme puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde medeni durum [$F_{(2,297)} = 3.40$; $p < .05$], yaş [$F_{(2,297)} = 5.99$; $p < .05$], Türkiye'de kalış

süresi [$F_{(3,296)} = 13.85$; $p < .05$], gelinen ülke/bölge [$F_{(2,297)} = 15.73$; $p < .05$] ve öğrenim gördükleri alan [$F_{(4,295)} = 6.01$; $p < .05$] değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe Testi sonuçları incelendiğinde, medeni duruma göre 1.evli ve 2.bekar olanlar; yaşa göre 1.17-25 yaş ve 2.26-33 yaş aralığında olanlar; Türkiye’de kalış süresine göre 1.5-10 yıl ve 2.11-15 yıl; 1.5-10 yıl ve 3.16-20 yıldır Türkiye’de olanlar; gelinen ülkeye/bölgeye göre 1.Kafkasya ve 3.Ortadoğu; 2.Avrupa ve 3.Ortadoğu’dan gelenler; öğrenim gördükleri alana göre 1.Dil ve 2.Sağlık; 1.Dil ve 4.Fen; 1.Dil ve 5.Mühendislik farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenine göre ise anlamlı fark yoktur.

Tablo 16’da evli katılımcıların bütünleşme puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bireyin evlenince o ülkeyi kendi evi gibi gördüğü orada yaşamaya başlayınca alıştığı ve kabullendiği söylenebilir. Bu bulgu alanyazındaki bulgularla desteklenmektedir. Khairullah ve Khairullah’a (1999) göre kendi etnik kökenlerinden farklı bir etnik kökene sahip bireyle evlenen göçmenler, kendi etnik kökeninden biriyle evlenen göçmenlere göre daha hızlı kültürlenmektedir.

Tablo 16’da bakıldığında, yaşın ilerlemesinin bütünleşme puanlarını artırdığı görülmektedir. Yaş ilerledikçe kültürel farklılıkları kabullenmenin ve kültürel deneyimlerin artmasının bütünleşmeyi kolaylaştırdığı söylenebilir. Bu bulgu alanyazındaki bilgilerle de örtüşmektedir. Şeker (2006) yaptığı araştırmada, yaş değişkenine göre bütünleşme alt boyutundan alınan toplam puanların farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için yaptığı analizde; üç yaş grubu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğunu bulmuştur. Karşılaştırma sonuçlarına göre üçüncü grupta bulunan 44 yaş ve üzeri katılımcıların bütünleşme alt boyutundan aldıkları toplam puan ortalaması ile, 18-27 yaş ve 28-43 yaş katılımcıların aldıkları toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Daha yaşlı katılımcıların genç gruplara göre daha fazla bütünleşme stratejisini tercih ettikleri saptanmıştır.

Tablo 16'da Türkiye'de kalış süresi ile bütünleşme puanları arasında farklılaşma olduğu görülmektedir. Türkiye'de daha çok zaman geçirmiş olmanın bütünleşme puanlarını artırdığı görülmektedir. Bu bulgu alanyazındaki araştırmalarla da örtüşmektedir. Şeker'in (2006) yaptığı araştırmada, bütünleşme alt boyutundan alınan toplam puanların katılımcıların ikamet süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için yapılan analize göre bu gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Yani, daha uzun süre ikamet eden katılımcıların bütünleşme stratejisini daha fazla kullandıkları saptanmıştır.

Türkiye'de daha uzun zaman geçiren katılımcılar genelde yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu da eğitim düzeyi yükseldikçe bütünleşme artmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Ataca ve Berry (2002), tarafından Kanada'da yaşayan Türkler ile yapılan çalışma sonucunda da eğitim düzeyi daha yüksek olan göçmenlerin bütünleşme stratejilerini tercih ettikleri ortaya konmuştur. Bu araştırmaya göre eğitim durumundaki artış ile ayrılma stratejisini tercihinin ters orantılı olduğu ifade edilebilir.

Tablo 16'da bütünleşmenin gelinen ülkeye göre farklılaştığı görülmektedir. Kafkasya'daki ülkeler, Türk kültürüne daha yakın olan akraba topluluklardan gelen öğrencilerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu gruptan gelen öğrencilerin kültürlerinin Türk kültürüne benzerliği, bütünleşmeyi artırmaktadır şeklinde yorumlanabilir. Karaoğlu (2007) da yaptığı araştırmada kültür benzerliğinin uyumdaki olumlu etkisini doğrulamıştır. Benzer bir şekilde Bektaş ve diğerlerinin (2006) yaptıkları çalışmada, uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye uyum sağlamalarında, kültürel benzerliğin olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur.

Tablo 16'daki öğrenim gördükleri alan değişkenine bakıldığında, dil alanında öğrenim gören katılımcıların bütünleşme puanlarının diğer alanlarda eğitim görenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Asuta'ya (2007) göre "Dilin yalnızca göstergeler dizgesi değil, aynı zamanda bir kültür olduğu kabul edilirse, dil ile kültürün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği görülür. O

halde, dil öğrenimi ve öğretiminde 'kültür' unsurunu hiçbir zaman unutmamak gereklidir. Dil, bir göstergeler dizgesi olduğuna göre, o dizge içerisinde yer alan her göstergenin, dış dünyada işaret ettiği bir gönderme alanı da kültürle ilgilidir. Göstergelerin anlamları da bu şekilde oluşmakta, kültür ögesi ile tamamlanmaktadır". Buradan da anlaşıldığı gibi dil öğrenimi sonucu edinilen dil sadece bir iletişim vasıtası değil kültürlenmeyi dolayısıyla bütünleşmeyi kolaylaştıracak en önemli öğedir denebilir.

2.4. Kültürlenme ile Demografik Değişkenlerin İlişkileri

Katılımcıların kültürlenme ölçeğinden alınan toplam puanın, cinsiyet, medeni durum, yaş, Türkiye'deki ikamet süresi, geldiği ülke, ülkesinde ikamet ettiği yerleşim birimi, öğrenim gördüğü alan, Türkiye'de nerde oturduğu ve Türkiye'de beraber ikamet ettikleri kişi değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Tablo 17. Kültürlenme Puanlarının Cinsiyet ve Türkiye'de Oturduğu Yer Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzye	N	\bar{X}	S	sd	t
Cinsiyet	Kadın	88	258.90	23.26	298	.46
	Erkek	212	260.35	25.37		
Türkiye'de Oturduğu Yer	Ev	228	260.17	25.09	298	.30
	Yurt	72	259.15	23.74		

*P<.05

Tablo 17'de sunulan Kültürlenme puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, ayrılmanın cinsiyet ve Türkiye'de oturan yer değişkenine göre farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 17'de de görüldüğü gibi kültürlenme puanlarının cinsiyete göre farklılaşmamaktadır [$t_{(298)} = .46$; $p > .05$]. Bu bulgu, kültürlenmenin cinsiyet değişkeninden etkilenmediği şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Gün ve Bayraktar (2007) da yaptığı araştırmada göç etmiş ergenlerin kültürlenme düzeylerini cinsiyet ve yaş açısından karşılaştırılmış, anlamlı farklılıklar

bulunmamıştır. Ama Leong ve Tata (1990) araştırmalarında, katılımcıların kültürlenme tercihlerinin cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada kadınların kültürlenme düzeyleri erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 18. Kültürlenme Puanlarının Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Değişken	Düzyey	N	\bar{X}	S	sd	F	Anlamli fark (Scheffe testi)
Medeni Durum	1. Evli	17	249.17	18.38	2, 297	3.45*	1 – 2.
	2. Bekar	277	260.97	25.03			
	3. Dul	6	242.16	9.62			
Yaş	1. 17-25 yaş	204	261.07	25.02	2, 297	.94	-
	2. 26-33 yaş	89	258.00	24.78			
	3. 34-45 yaş	7	251.00	10.92			
Türkiye'de Kalış Süresi	1. 05-10 yıl	184	262.25	24.95	3, 296	1.92	-
	2. 11-15 yıl	82	256.89	24.69			
	3. 16-20 yıl	24	251.54	19.47			
	4. 21-25 yıl	10	262.30	28.69			
Geline Ülke / Bölge	1. Kafkasya	186	260.20	23.59	2, 297	.30	-
	2. Avrupa	51	261.37	30.81			
	3. Ortadoğu	63	257.93	22.79			
Yerleşim Birimi	1. Köy	21	257.57	30.25	2, 297	.21	-
	2. Kasaba	23	257.78	25.67			
	3. Şehir	256	260.31	24.24			
Öğrenim Gördükleri Alan	1. Dil	17	268.94	22.21	4, 295	2.81*	1 – 2. 1 – 4.
	2. Sağlık	81	253.92	24.41			
	3. Sosyal	168	261.41	24.90			
	4. Fen	9	250.11	15.08			
	5. Mühendislik	25	266.84	25.24			
Birlikte İkamet Ettiği kişi	1. Kendi vatandaşı	120	261.29	23.08	3, 296	.40	-
	2. T.C vatandaşı	67	258.11	25.93			
	3. Yalnız	27	256.74	29.90			
	4. Diğer	86	260.44	24.54			

*P<.05

Tablo 18'de sunulan Bütünleşme puanlarının çeşitli değişkenlere göre karşılaştırılmasına ilişkin tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde medeni durum [$F_{(2,297)} = 3.45$; $p < .05$] ve öğrenim gördükleri alan [$F_{(4,295)} = 2.81$; $p < .05$] değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu görülmektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan Scheffe Testi sonuçları incelendiğinde, medeni duruma göre 1.evli ve 2.bekar olanlar; öğrenim gördükleri alana göre 1.Dil ve 2.Sağlık; 1.Dil ve 4.Fen farklarının anlamlı olduğu belirlenmiştir. Diğer değişkenine göre ise anlamlı fark yoktur.

Tablo 18’de görüldüğü gibi, bekar olmak kültürlenme puanlarını artırmaktadır. Bu durum, evli katılımcıların ailevi sorumluluklarının daha fazla olması, bakmakla yükümlü oldukları çocuklarının bulunması, vb. gibi nedenlerden dolayı, Türkiye’den beklentilerinin, bekar katılımcılara göre daha yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer yandan Şeker’in (2006) yaptığı araştırmadan bekarların daha çok asimilasyonu, evlilerin ise daha çok bütünleşmeyi tercih ettiği görülmüştür.

Tablo 18’e bakıldığında, dil alanında öğrenim gören katılımcıların kültürlenme puanlarının diğer alanlarda eğitim görenlere göre yüksek olduğu görülmektedir. Bir insanın hem ana dilini konuşması hem de bir başka dilde öğrenim görmesi kültürel yakınlaşmayı ve zenginliği gösterir. Bireylerin farklı kültürel özelliklere hoşgörü ve saygıyla bakmaları, toplumsal uyumun ve beraberliğin sağlanmasında önemli olduğu söylenebilir.

Bilgi ve toplum ilişkisinde dil ve kültürün birlikteliği, aynı zamanda dil ve kültür sayesinde toplumun kendisini tanımasına ve diğer toplumlarla olan farkını, farklılığını algılamasına yol açmaktadır (Yeşildağ, 2008). Dilin anlaşılması, düşüncenin anlaşılmasında da önemli rol oynar. İnsanlar kendi kişisel düşüncelerini anlatmak ve başkalarıyla paylaşmak isterler. Bunun için de dilden yararlanırlar (Külebi, 1994).

Yeşildağ’ın (2008) dil sorunu yaşayan katılımcıların o ülkedeki komşu ve arkadaşlarıyla görüşme oranı, dil sorunu yaşamayan katılımcılara göre daha düşüktür. Dil problemi yaşanan ülkeye uyumu zorlaştıran bir faktör olarak görülmektedir. Çünkü o ülkenin dilini konuşanlarla iletişim problemi uyumun olumlu anlamda gelişmesine engel olmaktadır. Dil probleminden dolayı iletişim kuramamakta, iletişim sorununa bağlı olarak da karşılıklı güvensizlik oluşmaktadır. Bu güvensizlik üzerine de olumlu bir ilişki tesis edilememektedir. Diyalog kurulamayan bir toplumla uyum içinde yaşamak mümkün olmamaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde çalışma 1 ve 2 ayrı ayrı tartışılmış, daha sonra genel tartışma yapılmıştır. Her iki çalışmayla ilgili sonuçlar ayrı ayrı verilmiş ardından öneriler sunulmuştur.

1. TARTIŞMA

1.1. Çalışma 1: Tartışma (Kültürlerarası Etkileşim Algısı)

İnsanların bir arada yaşamalarının kaçınılmaz sonuçlarından birisi de etkileşimdir. Fertler ve toplumlar birbirlerinden etkilenmekte, değişen ve gelişen her türlü yeniliğe uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. İnsanlar doğduktan sonra ilk etkileşimlerini aileden, sonra eğitim kurumlarından, daha sonra da içinde yaşadıkları toplumların sosyal ve kültürel yapısından almaktadırlar.

Yeryüzünde toplumların ilişki ve etkileşimleri gerekli olduğu kadar kaçınılmaz da olmaktadır. Bu en çok da günümüz toplumları için geçerlidir. İnsanlar ve toplumlar kaçınılmaz bir ilişki içindedir. Bu zorunlu ilişki her türlü etkileşimi (interaction) beraberinde getirmektedir (Doğan, 2000).

Gelinen ülkeye göre etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum ve etkileşim algısı boyutlarında farklılaşma yaşanmaktadır. Araştırmada genel tahminlerin dışında çıkan sonuçlardan biri, Kafkasya'dan gelen katılımcıların etkileşimde güçlük puanlarının yüksek çıkması ile ilgilidir. Neden olarak yeni gelen öğrencilerin dil ve genel ihtiyaçlarını karşılama konusunda deneyimsiz oldukları ve yaşadıkları güçlüklerden kaynaklandığı söylenebilir. Üniversite eğitimi veya göç gibi çeşitli nedenlerle aynı ülke içerisinde yer değiştiren

bireyler dahi bir uyum sorunu yaşarken, bir başka ülkeden gelen bireylerin bu veya buna benzer sorunları yaşamayacakları düşünülemez (Otrar, Ekşi, Dilmaç ve Şirin, 2001). Çünkü her toplumun bir kültürü vardır ve bir kültürden diğer kültüre geçen birey, uyum problemleri ile karşılaşmaktadır. İnsanın içinde doğduğu kültürden farklı bir kültürü benimseme süreci kolay değildir.

Bunun yanında Kafkasya'dan gelen öğrencilerin etkileşimde uyum ve etkileşim algısı puanları da yüksek çıkmıştır. Kafkasya'dan gelen öğrencilerin Türk kültürüne, yaşam tarzına ve Türkiye'deki insanların iletişim tarzlarıyla benzer kabullere sahip oldukları için, Avrupa'dan gelen öğrencilere göre daha rahat uyum sağlayabildiği söylenebilir. Tavkul'a (2009) göre Kafkasya, gerek tarihi gerekse kültürü ile Türkiye'ye ve Türk toplumuna uzak olmayan, içinde barındırdığı etnik unsurları aracılığıyla Türkiye ve Türk Dünyası ile akrabalık bağları taşıyan bir bölgedir.

Yaş değişkeni açısından incelendiğinde; etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum ve etkileşim algısı boyutlarında farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Etkileşimde güçlük ve etkileşim algısı boyutlarında 18-20 yaş ve 21-22 yaş farklılaşırken, etkileşimde uyum boyutunda hem 18-20 yaş/21-22 yaş hem de 21-22 yaş/23 yaş ve üstü farklılaştığı görülmektedir. Yaşın ilerlemesi kültürel deneyimlerin artması ve o kültüre daha çok uyum sağlama anlamına gelmektedir. Bu da etkileşimde güçlüğü azalması için bir etken olduğu söylenebilir. 18-20 yaş grubunun yeni gelen öğrencilerden oluşması nedeniyle sosyal çevreye katılım çabası içinde olması, 21-22 yaş grubunun kendini analiz etme (Kültürü sorgulama, kabullenme veya reddetme) aşamasında iletişim zorluğu yaşadığı, 23-24 yaş grubunun diğer iki gruba göre daha çok deneyim kazanmış olması nedeniyle uyum sağladığı söylenebilir.

Alanyazına bakıldığında yaşla etkileşimde uyumun doğru orantılı olduğu görülmektedir. 18-20 yaş grubu katılımcıların uyumlarının, üst yaş gruplarına göre daha yüksek olması bu konudaki araştırmalardan farklı bir sonuç vermiştir. Lysgard'ın (1955; Akt: Güçlü, 1996) yaklaşımına göre yabancı bir kültürde yaşayan öğrencilerin o ülkeye uyumu "U-Eğrisi" ile

açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu görüşe göre uyumun üç aşaması vardır. Bu aşamaların her biri gelinen ülkeye uyumun derecesini belirlemektedir. İlk aşama boyunca öğrenciler, ülkeye uyum sürecini pozitif yönde görmekte, başarılı ve rahat olduklarını belirtmekteyken; kriz aşaması denilen ikinci aşamada öğrenciler, negatif düşüncelerle kendilerini uyumsuz, yalnız ve mutsuz hissetmektedirler. Son aşamada ise öğrenciler tekrar pozitif anlamda başarılı bir uyum dönemi geçirmektedirler.

Katılımcıların Türkiye’de birlikte ikamet ettikleri kişi değişkenine bakıldığında sadece etkileşimde uyum puanlarına göre bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Etkileşimde güçlük ve etkileşim algısı puanlarıyla değişken arasında herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır. Katılımcıların Türklere daha çok diğer yabancılarla ve ailesiyle aynı ortamı paylaşmak, birlikte ikamet etmek istediği görülmektedir. Bunun da sebebi benzer kabullere sahip ve benzer zorlukları yaşayan bireylerin birbirini anlama olasılığının yüksek olmasından kaynaklanabilir. Jandt (1993) da aynı kültürde yaşayan bireylerin nasıl düşünmesi, davranması ve iletişimde bulunması gerektiği konusunda benzer kabullere sahip olması gerektiğini belirtmektedir. Bu bireyler bu kabullere göre hareket etme eğilimindedir.

Öte yandan bireylerin farklı bir toplumda yaşaması için bir çok özelliğe karşılıklı olarak sahip olması gerekmektedir. Bunlar: Önyargısız olma, empati kurma, esnek olma, farklılıkları kabullenme vb. gibi. Gökmen’e (2005) göre, uyum başka bir kültürü algılama ve algılanan kültüre uyum sağlamaya çalışmak anlamına gelmektedir. Farklı kültürlerle ait görüşleri tanıyarak bu görüşlere uyum sağlayabilme özelliğine sahip bireyler empati yeteneğine ve geniş bir dünya görüşüne de sahiptirler. Kendilerini diğer insanların yerine koyarak uyum sağlamaya çalışırlar. Uyum sürecindeki kişi, etkili iletişim sağlayabilmek için davranışlarını değiştirme eğiliminde olur.

1.2. Çalışma 2: Tartışma (Kültürlenme)

Kültürlenme kavramı, yapılan çalışmalarda genel olarak bireylerin ve grupların bir diğer kültür ile uzun süreli etkileşimleri sonucunda meydana gelen psikolojik ve davranışsal değişim süreci olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar hayatlarında sürekli olarak farklı kültürel ortamlara girerek hayatlarını sürdürürler. Bu kültürel ortamlar insanların bilişini, davranış ve duygularını düzenler (Kim ve ark., 2001; Sam, 1992). Yani insanlar arasında sürekli sosyal etkileşim aracılığı ile değişim sürer. Bireyler aynı anda farklı kültürlerin içinde bulunurlar ve sürekli değişim yaşarlar. Bu araştırmadan elde edilen bulgular, kültürlenmenin ve onun alt boyutları olan asimilasyon, ayrılma ve bütünleşmenin çeşitli değişkenlere göre farklılaştığını göstermiştir.

Medenî duruma göre asimilasyon, ayrılma ve bütünleşme stratejilerinde farklılaşma yaşanmaktadır. Bekar grubun asimilasyon stratejisini daha fazla tercih ettiği söylenebilir. Benzer bir şekilde, Şeker'in (2006) yaptığı araştırmada da evli ve bekar katılımcıların asimilasyon alt boyutundan aldıkları toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucunda bekar katılımcıların daha fazla asimile oldukları gözlemlenmiştir. Bütünleşme stratejisinde evli ve bekarlar arasında farklılaşma gözlenmemiş ancak evli grubun bu stratejiyi daha fazla tercih ettiği saptanmıştır. Khairullah ve Khairullah'a (1999) göre kendi etnik kökenlerinden farklı bir etnik kökene sahip bireyle evlenen göçmenler, kendi etnik kökeninden biriyle evlenen göçmenlere göre daha hızlı kültürlenmektedir. Ayrılma stratejisini bekar grubun evlilerden daha fazla tercih ettiği saptanmıştır. Ama Şeker'in (2006) yaptığı araştırmada farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrılma alt boyutundan evli katılımcıların aldıkları toplam puan ortalamasının, bekar katılımcıların aldıkları toplam puan ortalamasından anlamlı şekilde farklı olduğu, bu stratejiyi evli katılımcıların daha fazla tercih ettikleri saptanmıştır.

Yaş değişkeni açısından incelendiğinde; bütünleşme ve ayrılma stratejisinde farklılaşma olduğu, asimilasyon stratejisinde ise farklılaşma olmadığı gözlenmiştir. Yaş arttıkça bütünleşme stratejisinin daha fazla tercih

edildiği saptanmıştır. İnsanların yaşları ilerledikçe kendi kültürel özelliklerini korurken, yeni girdikleri kültürel ortam özellikleri ile de etkileşime girdikleri ifade edilebilir. Bu bulgu alanyazındaki bilgilerle de örtüşmektedir. Şeker'in (2006) yaptığı araştırmada, yaş değişkenine göre bütünleşme alt boyutundan alınan toplam puanların farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış ve üç yaş grubu arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Üçüncü grupta bulunan 44 yaş ve üzeri katılımcıların bütünleşme alt boyutundan aldıkları toplam puan ortalaması ile 18-27 yaş ve 28-43 yaş katılımcıların aldıkları toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir. Daha yaşlı katılımcıların genç gruplara göre daha fazla bütünleşme stratejisini tercih ettikleri saptanmıştır.

Öte yandan yaş küçülmesi bütünleşmenin tam tersine sonuçların çıkmasına neden olmaktadır. Yaşı diğer gruplara göre daha küçük olan katılımcıların (17-25 yaş) ayrılma stratejisini daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Aileye bağlılık, çocuklarının olması, farklı ülke deneyiminin azlığı, işinin ülkesinde olması gibi nedenler de katılımcıların ayrılma stratejisini tercih sebebi olabilir. Farklı olarak Yeşildağ (2008) yaptığı araştırmada, 16–35 yaş arasındaki katılımcıların Avusturya toplumuna uyum sorunu yaşama oranları 35 yaş ve üzeri olanlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Yaşı ileri olanların uyum sorununun gençlere göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmada karşılaşılan en ilginç sonuçlardan birisi asimilasyon ve Türkiye'de kalış süresiyle ilgilidir. Türkiye'de kalış süresi, diğer gruplara göre daha az (Tablo 10. 05-10 yıl) olan katılımcıların daha çok asimile olduğu görülmüştür. Alanyazındaki çalışmalar tam tersini göstermektedir. Çalışmalara bakıldığında bir yerde kalış süresiyle asimilasyonun doğru orantılı olduğu görülmektedir. Yeşildağ'ın (2008) yaptığı araştırmada Avusturya'da 10 yıl ve daha az zaman yaşayanların uyum sorunu yaşama oranı 11 yıl ve daha fazla, Avusturya'da yaşayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Avusturya'ya göç edenlerin uyum döneminin oldukça uzun sürdüğü ve bu süreçte ciddi sorunlar yaşadıkları saptanmıştır.

Bunun yanında Türkiye’de kalış süresiyle ayrılma ilişkisine bakıldığında, ülkede daha az kalan katılımcıların (05-10yıl) ayrılma stratejisini daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Bu bulgu alanyazındaki bulgularla örtüşmektedir. Gün ve Bayraktar’a (2007) göre, geri dönmeyi düşünen biri, göç ettiği toplumu tanımaya, uyum sağlamaya çaba göstermeyecek, ilişkilerini ve hazırlıklarını geri dönmeye yönelik yapacaktır. Göç ettiği toplumun sosyal, kültürel değerlerine mesafeli durabilecek ve öğrenmeye gayret etmeyecektir. Türkiye’de kalış süresi uzun olanların ise bütünleşme stratejisini tercih ettiği (Tablo 14) görülmektedir. Bu bulgu alanyazındaki çalışmalarla paralellik göstermektedir. Şeker’in (2006) yaptığı araştırmada, bütünleşme alt boyutundan alınan toplam puanların katılımcıların ikamet süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır ve bu gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Yani, daha uzun süre ikamet eden katılımcıların bütünleşme stratejisini daha fazla benimsedikleri saptanmıştır.

Ayrıca araştırmada Türkiye’de uzun süre kalan katılımcıların genelde doktora ve yüksek lisans öğrencisi olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça bütünleşme puanlarının yükseldiği söylenebilir. Ataca ve Berry (2002), tarafından Kanada’da yaşayan Türkler ile yapılan çalışma sonucunda da eğitim düzeyi daha yüksek olan göçmenlerin bütünleşme stratejilerini tercih ettikleri ortaya konmuştur. Bu araştırma sonucuna göre eğitim durumundaki artış ile ayrılma stratejisi tercihinin ters orantılı olduğu ifade edilebilir.

Kafkasya’dan gelen katılımcıların kültürlenme stratejilerinden özellikle bütünleşme stratejisini, Ortadoğu’dan ve Avrupa’dan gelen katılımcılara göre daha belirgin olarak tercih ettikleri saptanmıştır. Avrupa’dan gelen grubun asimilasyonu tercih ettiği gözlenmiştir. Bütünleşmeyi tercih eden birey kendi kültürel özelliklerini sürdürürken, baskın kültürel grupla da etkileşime girmeye eğilimlidir. Ayrılmayı tercih eden, birey baskın olmayan kendi öz kültürünü iyice yerleştirip, diğer kültürler ile etkileşime girmekten kaçınır. Asimilasyon stratejisinde ise, bireyler kendi kültürel kimliklerini devam ettirmek istemeyip, diğer kültürle ilişki arayışındadırlar (Berry, 1992). Baskın grubun belirli bir

kültürlenme stratejisi tercihinin olup olmadığı ve kültürlenmiş grubun tercih ettiği kültürlenme stratejisinin bilinmesi oldukça önemlidir. Her iki grubun tercih ettiği strateji arasında benzerlik ne kadar fazla ise yeni gelen grubun uyumunun o derece yüksek olması beklenir (Hovey, 2000). Kültürlenmiş bireylerin çoğunda, yeni kültürel bağlama uyum önemli bir konudur. Bu uyum faktörlerin türüne bağlı olarak çok farklı biçimde olabilir. Bazen başat kültür ile kültürlenmiş birey arasında uyum yüksektir (örn: asimilasyon veya bütünleşme stratejileri). Bazen ise uyum yüksek olmaz (örn: ayrılma stratejisi) (Berry ve Sam,1997).

Katılımcıların ülkelerinde oturdukları yerleşim birimi (şehir, kasaba, köy) değişkenine bakıldığında sadece ayrılma puanlarına göre bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Asimilasyon ve bütünleşme puanlarıyla değişken arasında herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır. Geldikleri ülkede şehirde yaşayan katılımcıların ayrılma puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kendi ülkesinde köyde yaşayan katılımcıların yaşam olanaklarının şehirde yaşayanlara göre daha düşük olduğunu varsayarsak, geldikleri kentte bu olanaklardan daha fazla yararlanacakları için ayrılma puanları düşmektedir. Bunun yanında kendi ülkesinde şehirde yaşayan katılımcıların geldikleri kentte aynı olanakları bulamaması ayrılma puanlarını yükseltmektedir şeklinde yorumlanabilir.

Uyum sürecinde ortaya çıkabilecek bireysel psikolojik özelliklere sahip olan yabancı uyruklu bireyler, sadece yeni bir ortama uyum sağlamak zorunda kalmayıp, aynı zamanda içinde buldukları yeni kültürün eğitim sistemine de uyum sağlamak zorundadırlar (Antonova, 1998). Öğrencilerin öğrenim gördükleri alanlara bakıldığında asimilasyon ve bütünleşme altboyutunda yaklaşık tüm alanlarda farklılaşma olduğu görülmektedir. Bunun yanında ayrılma alt boyutunda herhangi bir farklılaşma saptanmamıştır. Mühendislik alanında okuyan katılımcıların asimilasyon puanları diğer gruplara göre yüksek olduğu görülmektedir. Mezun oldukları alana ülkelerinde yeterli değerin verilmemesi, ortam koşullarından memnuniyetsizlik, mezun olduktan sonra maddi ve manevi beklentilerin karşılanmaması, kişide ve kişinin hayatında oluşturduğu birtakım sorunlar

nedeniyle asimilasyon puanlarını artırıcı nedenler olarak görülebilir. Bunun yanında bütünleşme puanlarında en yüksek alan olarak dil görülmektedir. Geldikleri ülkenin dilinde eğitim görmek diğer bölümlerde okuyanlara göre daha avantajlı gözükmektedir. Çünkü dil alanında eğitim görenler, o eğitimi en etkili bir şekilde edinmek ve mezun olmak için mecburen o ülkenin dilini öğrenmek zorunda olduğu söylenebilir. Dilin öğrenilmesiyle kültürel paylaşımların arttığı düşünülebilir. Birey dil sayesinde duygu ve düşüncelerini ne kadar net bir şekilde karşı tarafa iletirse iletişim de o kadar sağlıklı olur denebilir. Günay'a (1995) göre, gerçekte birey kendine özgü davranışlarını, alıcısıyla ilgili yaklaşımları kullandığı dil ve dil yetisi aracılığıyla ortaya koyabilecektir. Dil ile birey arasındaki ilişki bireylerin oluşturduğu anlatım biçiminde belli olur. Toplumsal olan dil, söz gibi bireysel değildir. Tek bir kişinin kendine özgü bir dili de yoktur. Verici toplumsal olan dili kendi duygu ve düşüncelerini anlatmak için kullanır.

Katılımcıların o ülkede birlikte ikamet edilen kişi değişkeni açısından incelendiğinde; ayrılma boyutunda farklılaşma olduğu; asimilasyon ve bütünleşme boyutunda ise farklılaşma olmadığı gözlenmiştir. Türkiye'de kendi vatandaşlarıyla ikamet eden kişilerin ayrılma puanlarının yüksek olduğu görülmektedir. Kendi vatandaşlarıyla yaşıyor olmak, aynı kültürü, aynı dili paylaşıyor anlamı taşıdığı düşünülürse, geldikleri ülkedeki insanlarla daha az iletişime girecekleri ve bunun da ayrılma puanlarını yükselteceği söylenebilir.

Kültürlenme puanları incelendiğinde ise, kültürlenmenin sadece medeni durum ve öğrenim alanına göre farklılaştığı görülmektedir. Bekar olan katılımcıların kültürlenme puanları evli ve dul olanların puanlarına göre yüksek olduğu görülmektedir. Diğer yandan dil alanında öğrenim gören katılımcıların kültürlenme puanları diğer alanlardakinde yüksek olduğu görülmektedir. Bir insanın hem ana dilini konuşması hem de bir başka dilde öğrenim görmesi kültürel yakınlaşmayı ve zenginliği gösterir. Bireylerin farklı kültürel özelliklere hoşgörü ve saygıyla bakmaları, toplumsal uyumun ve beraberliğin sağlanmasında önemli olduğu söylenebilir. Bilgi ve toplum ilişkisinde dil ve kültürün birlikteliği, aynı zamanda dil ve kültür sayesinde toplumun kendisini tanımasına ve diğer toplumlarla olan farkını, farklılığını

algılamasına yol açmaktadır (Yeşildağ, 2008). Dilin anlaşılması, düşüncenin anlaşılmasında da önemli rol oynar. İnsanlar kendi kişisel düşüncelerini anlatmak ve başkalarıyla paylaşmak isterler. Bunun için de dilden yararlanırlar (Külebi, 1994).

Grupların kültürlenme strateji tercihleri, içeriğe ve zamana bağlı olarak çeşitlilik gösterebilmektedir. Bu çalışmada da kültürlenme stratejilerini etkileyen değişkenler ayrı ayrı ortaya konmuştur. Berry ve Sam (1997) kültürlenme strateji tercihleri ile ilgili, kişinin tüm tercihlerinin üstünde bir strateji tercihi olabileceği gibi bulunduğu yere göre strateji tercihlerinde de çeşitlilikler olabilir. Kişi açısından daha önemli / öncelikli alanlarda (ev, geniş aile, etnik toplum gibi) genel yerlerden (iş yeri, kamusal tüm alanlar vb.) daha fazla kültürel süreklilik aranabilir. Kişiler göç ettikleri toplumdaki deneyimleri sonucunda değişik stratejiler keşfederler. Yaşanılan deneyimler sonucunda bireyler kimi stratejileri daha yararlı bulabilir ve benimseyebilirler. Bireyin ya da grubun tercih ettiği kültürlenme stratejisinin baskın grup tarafından kabul edilip edilmemesi kültürlenme süreci açısından önemlidir.

1.3. Genel Tartışma

Her toplumun gelişme süreci içinde oluşturduğu maddi ve manevi değerlerin bütünü olan kültür, Hofstede'nin (1991) deyimi ile kısaca zihnin kolektif programlanması olarak ta tanımlanabilir. İnsanlar, başkaları ile iletişim kurarken, daima içinde yetiştikleri ve yaşadıkları kültürün belirlediği bir çerçevede içinde gezinirler. İletişim açısından kültür, insanların deneyimlerini yorumlamada ve eylemlerine karar vermede, rehber aldıkları anlamlar dokusudur da denilebilir.

Statik konumda kalmasalar da, her toplumun kendine özgü gelenek ve görenekleri, inançları, estetik değerleri ve alışkanlıkları vardır. Farklı kültür fertleri arasında oluşan iletişim de, tıpkı aynı kültürün fertleri arasında olduğu gibi, insanların birbirlerine duygularını, düşüncelerini, bilgilerini sembollerini v.s. aktardıkları bir alışveriş sürecidir. İletişim sürecine katılan fertlerin farklı kültürlerden gelmeleri durumunda, aynı inançları, değerleri, davranış kurallarını paylaşmadıkları düşünülürse, iletişimi tahmin ötesi boyutlarda zor ve karmaşık bir sürece götürmesi olasıdır. Kuşkusuz, farklı kültür fertleri arasında yaşanan sorunların tümünü, kültürlerarası iletişim sorunları olarak nitelendirmek mümkün değildir. Ortaya çıkan anlaşmazlıklar, ancak fertlerin kültürel farklılıklarından kaynaklandığına dair ipuçları taşıyorlarsa, kültürlerarası iletişim sorunları olarak adlandırılabilir.

Bu çalışmada Kafkasya'dan gelen öğrencilerin etkileşimde uyum ve etkileşim algısı puanları yüksek çıkmıştır. Bunun yanında Kafkasya'dan gelen katılımcıların kültürlenme ve bütünleşme puanlarının da yüksek çıktığı görülmektedir. Yabancı kültürle etkileşiminde uyumlu olan bireylerin yabancı kültürle bütünleşmelerinin de kolay olduğu söylenebilir. Kafkasya'dan gelen katılımcıların kültürel benzerlikten dolayı uyum ve bütünleşmede sıkıntı yaşamadığı söylenebilir. Alanyazındaki araştırmalar da kültürel benzerliğin etkili olduğunu göstermiştir. Tomich, McWhirter ve Darcy (2003), Amerika'daki Asyalı ve Avrupalı öğrencilerin uyum farklılığını belirlemeye çalışmışlardır. Asyalı ve Avrupalı grupların uyum düzeylerinde, anlamlı düzeyde farklılık olduğu, yani Asyalı öğrencilerin Avrupalı öğrencilere göre

daha fazla gergin oldukları ve daha fazla sorunlu oldukları bulunmuştur. Araştırmacılar bu durumun, kültürel benzerlik veya uzaklığa bağlı olduğunu, Avrupa yaşamının Amerikan yaşamına benzer olmasından böyle bir sonucun ortaya çıkmış olabileceğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca, Bektaş, Kocabaş ve Annaberdiyev (2006) de araştırmalarında, yabancı uyruklu öğrenci temsilcileriyle yaptığı görüşmesi sonucunda, yabancı öğrencilerin kültürel benzerliğinin Türkiye'ye uyum sağlamalarında olumlu etkisinin olduğunu belirtmişlerdir.

Yaş değişkeni açısından da bakıldığında her iki çalışmaya katılan katılımcılar arasında bir benzerlik olduğu görülmektedir. Araştırmada yaşı diğer gruplara göre daha ileri olan katılımcıların hem etkileşimde uyum puanları hem de bütünleşme puanları yüksek çıkmıştır. Yaşın ilerlemesinin kültürel deneyimlerin artmasında o kültüre daha çok uyum sağlamaya neden olduğu söylenebilir. Annaberdiyev (2006) yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının Türkiye'ye geliş yılına göre farklılık gösterdiğini vurgulamıştır. Araştırmasında, Türkiye'de 1 yıl süreyle kalan yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları, Türkiye'de 3 yıl süreyle kalan öğrencilerin sorunlarından daha fazla olduğu ortaya koymuş ve bu durumu, öğrencilerin ilk defa ailesinden ve ülkesinden uzakta yaşamalarına, farklı okul sisteminin yarattığı gerilimlere bağlamıştır.

Medeni durum ve Türkiye'de kalış süresi değişkenlerine göre kültürlerarası etkileşim algısı puanlarında herhangi bir farklılaşma olmazken, tüm kültürlenme boyutlarında (asimilasyon, ayrılma, bütünleşme) farklılaşma olduğu görülmektedir. Bektaş ve diğerlerinin (2006) yaptıkları çalışmada, öğrencilerin Türkiye'de kalma sürelerinin fazla olmasının, Türk kültürüne yaklaşımlarında etkili olduğunu belirlemişlerdir. Benzer şekilde Quester ve Chong'a (2001) göre bireylerin ülkede yaşadığı süre arttıkça mevcut kültürle daha fazla etkileşime girerek o kültüre daha fazla entegre olacaklardır. Çünkü bir kültüre maruz kalma süresi kültürlenme derecesi ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahiptir. Aynı şekilde bu çalışmanın sonucuna bakıldığında Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin belirli süre geçtikten sonra Türk kültürünü benimsemesiyle kültürlenme tutumlarının değiştiği söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye’de birlikte ikamet ettikleri kişi değişkenine bakıldığında etkileşimde güçlük yaşayan katılımcılarla, ayrılma boyutunda olan katılımcıların tercihleri arasında bir benzerlik olduğu görülmektedir. Her iki grup da Türklerle ikamet etmeyi tercih etmemiştir. Etkileşimde güçlük yaşayan grup diğer ülke vatandaşlarıyla ya da ailesiyle, ayrılmayı tercih eden grup ise kendi ülke vatandaşlarıyla ikamet etmeyi seçmiştir. Bu katılımcıların daha çok kendi kültüründen olan bireylerden oluşan grubu tercih ettikleri ve ayrılma tutumunu daha çok benimsedikleri görülmüştür. Bu durum, bekledikleri arkadaşlık ortamını Türkiye’de bulamamış olmaları ve kültürü öğrenme çabasına girmemeyi tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Öte yandan Quester ve Chung’a (2001) göre bireyin köken ülkesiyle bağlantısı ne kadar çoksa, kültürlenme oranı o kadar az olmaktadır ve birey köken ülkesine ziyaret için daha fazla gitmektedir. Bu aynı zamanda bireyin kendi kültürünü devam ettirdiği ve güçlendirdiği anlamına gelmektedir. Kendi ülkesine yapılan ziyaretler bireyin ülkesine olan bağlarını da ortaya koymaktadır. Chung’a göre (2000) kültürlenme perspektifinde zayıf bağlar, asimilasyon ve entegrasyon açısından önemli olmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında da güçlü bağlar, daha çok ayrılmayı getirmektedir.

Ülkede ikamet ettiği yer değişkenine bakıldığında kültürlerarası etkileşim algısı puanlarında farklılaşma olmadığı görülmektedir. Ama kültürlenme konusunda da sadece ayrılma boyutunda bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Bu bulgu bize yurttan kalmanın ayrılmaya neden olduğunu göstermektedir. İlgili araştırmalar incelendiğinde, Antonova’nın (1998) yaptığı çalışmada, yurtların uyum sürecini olumsuz etkilediği, bu durumun yurtların çok kalabalık olması ve yurtlardaki olumsuz şartlardan kaynaklandığı şeklinde yorumlanmaktadır. Ayrıca öğrenci yurtlarındaki olumsuz koşulların yanı sıra, yurt içerisindeki birtakım kuralların ergen ve yetişkin düzeydeki bu öğrencilerin bağımsız davranmalarını kısıtladığı ve bu yüzden rahatsızlık duydukları düşünülebilir (Annaberdiyev, 2006). Bu bulgudan evde kalanların hiçbir sorunu yoktur anlamının çıkarılmaması gerekmektedir. Çünkü Annaberdiyev (2006) evde kalan yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarının yurtlarda kalan öğrencilerin sorunlarından daha fazla olduğunu belirtmiş ve

bunu da evde kalan yabancı uyruklu öğrencilerin çevreden daha fazla izole ve sorunlarıyla başbaşa kalmış olabileceklerine bağlamıştır.

2. SONUÇLAR

Araştırmanın sonuçları etkileşim algısı grubuna ve kültürlenme grubuna ilişkin olmak üzere iki bölüm halinde sunulmuştur.

2.1. Çalışma 1: Kültürlerarası Etkileşim Algısıyla İlgili Sonuçlar

Katılımcıların cinsiyet, medeni durum, ülkelerinde ikamet ettikleri yerleşim birimi ve Türkiye’de oturduğu yer değişkenine göre kültürlerarası etkileşim algıları incelendiğinde etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum ve etkileşim algısı boyutlarının hiç birinde anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır.

Katılımcıların yaş değişkeni açısından bakıldığında tüm boyutlarda (etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum, etkileşim algısı) anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre yaş ilerledikçe etkileşimde güçlük azalmaktadır. Bunun yanında 18-20 yaş grubundaki katılımcıları etkileşimde uyumu ve etkileşim algısı diğer gruplara (21-22 yaş, 23 yaş üstü) göre yüksek bulunmuştur. Alanyazına bakıldığında yaşla kültürel uyumun doğru orantılı olduğu görülmektedir. 18-20 yaş grubu katılımcıların etkileşimde uyumunun ve etkileşim algısının, üst yaş gruplarına göre daha yüksek olması bu konudaki araştırmalardan farklı bir sonuç vermiştir.

Katılımcıların geldikleri ülke değişkeni açısından bakıldığında tüm boyutlarda (etkileşimde güçlük, etkileşimde uyum, etkileşim algısı) anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bulgulara göre, Kafkasya’dan gelen katılımcıların kültürlerarası etkileşim algısı ve etkileşimde uyumu, Avrupa’dan gelen katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Bunun yanında Kafkasya’dan gelen katılımcıların etkileşimde güçlük puanları da Avrupa’dan gelenlere göre yüksek bulunmuştur.

Katılımcıların Türkiye’de birlikte ikamet ettiği kişi değişkeni incelendiğinde etkileşimde güçlük ve etkileşim algısı boyutlarında anlamlı fark bulunmazken, etkileşimde uyum boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarına göre katılımcıların Türkiye’de Türklere daha çok diğer yabancılarla ve ailesiyle ikamet etmeyi tercih ettikleri saptanmıştır.

2.2. Çalışma 2: Kültürlenmeyle İlgili Sonuçlar

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre kültürlenme düzeyleri incelendiğinde asimilasyon, ayrılma ve bütünleşme boyutlarının hiç birinde anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır.

Katılımcıların medeni durum değişkeni açısından incelendiğinde tüm boyutlarda (asimilasyon, ayrılma, bütünleşme) anlamlı fark olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında bekar olanların diğer gruplara göre daha çok asimile olduğu ve ayrılma yaşadığı söylenebilir. Diğer yandan evli katılımcıların da daha çok bütünleştiği söylenebilir.

Katılımcıların yaş değişkeni açısından bakıldığında sadece ayrılma ve bütünleşme boyutlarda anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarına göre 17-25 yaş grubu katılımcıların ayrılma puanlarının diğer yaş gruplarına göre (26-33 yaş, 34-45 yaş) yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanında yaşın ilerlemesinin bütünleşme puanlarını artırdığı görülmektedir. 34-45 yaş grubu katılımcıların diğer yaş gruplarına göre bütünleşmelerinin daha kolay olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye’de kalış süresi değişkeni açısından incelendiğinde tüm boyutlarda (asimilasyon, ayrılma, bütünleşme) anlamlı fark olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye’de az zaman geçirmiş olmanın ayrılmaya neden olduğu söylenebilir. Bunun yanında az zaman geçirmenin asimilasyona da neden olduğu görülmektedir. Asimilasyonun zamanla doğru orantılı olduğu varsayılırken, bu çalışmada tam tersi bulgular elde edilmiştir. Türkiye’de fazla zaman geçirmenin ise

bütünleşmeye neden olduğu görülmektedir. Bir ülkede kalış süresiyle bütünleşmenin doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların geldiği ülke değişkeni açısından incelendiğinde sadece asimilasyon ve bütünleşme boyutlarda anlamı düzeyde fark olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre Avrupa'dan gelen katılımcıların Kafkasya'dan ve Ortadoğu'dan gelen katılımcılara göre daha çok asimile oldukları görülmektedir. Avrupa'dan gelen katılımcıların azınlıkta olması ve mecburen Türk arkadaşlarla iletişime girmesi asimile olmalarına neden olduğu söylenebilir. Bunun yanında Kafkasya'dan gelen grubun Avrupa'dan ve Ortadoğu'dan gelen gruba göre bütünleşmeyi daha çok tercih ettiği görülmektedir. Kafkasya'dan gelenler dil ve kültür olarak Türkiye'yle ortak özellikler taşımaktadır. Buradan yola çıkarak kültürel benzerliğin bütünleşmeyi artırdığı söylenebilir.

Katılımcıların ülkesindeki yerleşim birimi değişkeni açısından bakıldığında sadece ayrılma boyutunda anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarına göre kendi ülkesinde şehirde yaşayan katılımcılar ayrılmayı tercih etmektedir. Geldiği ülkedeki yerleşim yerinin olanakları kendi ülkesindeki yerleşim yerinden daha yetersizse, kendine bir yaşam alanı oluşturup, kendi istekleri ölçüsünde hayat sürerek ayrılmayı tercih ettiği söylenebilir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri alan değişkeni açısından incelendiğinde sadece asimilasyon ve bütünleşme boyutlarda anlamlı düzeyde fark olduğu görülmektedir. Bu çalışmada mühendislik alanında okuyan katılımcıların daha çok asimile oldukları saptanmıştır. Diğer gruplara göre daha az asimile olan grubun sağlık alanında eğitim görenlerden oluştuğu görülmektedir. Bunun yanında dil alanında öğrenim gören katılımcıların bütünleşmeyi diğer gruplara nazaran daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Diğer gruplara göre bütünleşmeye daha az yatkın grubun ise fen alanında öğrenim görenlerden oluştuğu söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye’de oturduğu yer değişkeni açısından bakıldığında sadece bütünleşme boyutunda anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarına göre yurttan kalanların bütünleşmeyi daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Yabancı bir ülkede yurttan kalanların yalnız kalma ihtimalinin az olması, daha çabuk arkadaş edinme gibi nedenlerden dolayı evde kalanlara göre bütünleşmeyi daha çok tercih ettikleri söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye’de beraber ikamet ettikleri kişi değişkeni açısından bakıldığında sadece ayrılma boyutunda anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bu çalışmanın sonucunda Türkiye’de kendi ülkesinin vatandaşlarıyla ikamet eden katılımcıların diğer gruplara (T.C vatandaşı, yalnız, diğer) göre daha çok ayrılma yaşadıkları görülmektedir. Daha az ayrılma yaşayan grubun ise yalnız yaşayanlardan oluştuğu saptanmıştır.

3. ÖNERİLER

Araştırmanın önerileri hem etkileşim algısını ve hem de kültürlenme düzeyini kapsayacak şekilde verilmiştir. Öneriler akademik çalışmalara yönelik öneriler ve uygulamaya dönük öneriler olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur.

3.1. Akademik Çalışmalara Yönelik Öneriler

1. Kültürlerarası Etkileşim Algısı farklı şekilde de ölçülebilir. Bu çalışmada kültürlerarası etkileşim algısı iki faktörle (etkileşimde uyum, etkileşimde güçlük) ölçülmüştür. Daha büyük örneklem grubu oluşturarak ortak zemin faktörü de araştırılmalıdır.
2. Literatür taramasında Türkiye’de evlenen yabancı uyruklu bireylerin ve evli olup da Türkiye’ye gelen yabancı uyruklu bireylerin kültürlenme düzeyleri ve etkileşim algısıyla ilgili bulgulara rastlanmamıştır. Bu konuda araştırmalar yapılmalıdır.

3. Kültürlenme kavramı farklı şekillerde ve farklı yöntemlerle ölçülebilir. Bu araştırmada, kültürlenme düzeyi, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracının içerdiği boyutlarla (Asimilasyon, ayrılma, bütünleşme) ölçülmüştür. Sonraki çalışmalarda marjinalleşme boyutu da araştırılmalıdır.
4. alayazında Türkiye'ye gelen yabancı uyruklu öğrencilerin iletişim memnuniyetiyle ilgili araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilerin iletişim memnuniyetini ölçecek araştırmalar yapılmalıdır.
5. İletişim davranışlarındaki farklılıklar, kültürlerarası iletişimde anlaşılma veya yanlış anlaşılma ya da yanlış anlama/yorumlama gibi sorunları beraberinde getirmekte, dolayısıyla karşılıklı olarak ön yargıların oluşmasına, kırılıp-güçenmeyle sonuçlanabilecek iletişim kazalarının yaşanmasına neden olabilmektedir. Bunların yaşanmaması için, iletişim veya etkileşimdeki farklılıklar konusu detaylı araştırılmalıdır.
6. Avrupa'dan ve Ortadoğu'dan gelen öğrencilerin eğitim ortamında edindikleri etkileşim deneyimlerine ilişkin algılarının Kafkasya'dan gelen öğrencilere göre daha olumsuz olması sebebiyle, bu farklılığın nedenlerini detaylı bir şekilde ortaya koyacak araştırmalar yapılmalıdır.
7. Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin uyum süreçlerinin anlaşılması için kültürlenme ölçümlerinin daha detaylı yapılması gerekmektedir. Bu ölçümler yapılırken, grupların kültürlenme stratejilerini etkileyen çeşitli faktörler olduğunu dikkate alan araştırmalar yapılmalıdır.
8. Öğrenciler, kendilerini güvende hissetmedikleri ve temel ihtiyaçlarını gideremedikleri sürece daha güvenli ve olanaklı bir yaşam biçiminin

arayışı içerisinde olacaklardır. Öğrencilerin temel ihtiyaçları ve karşılanabilirlik düzeyi araştırmalarla belirlenmelidir.

3.2. Uygulamaya Dönük Öneriler

1. Üniversitelerde verilen eğitim, yabancı öğrencileri içinde yaşadıkları topluma yaklaşımcı ve kendi kültürel özelliklerini de devam ettirmelerini kolaylaştıran bir yapı içinde olmalıdır.
2. Üniversitelerde, gelen yabancı öğrencilere sadece sözlü olarak yardımcı olacak insanlardan başka, onlara dil problemleri de göz önünde bulundurularak onların okula kaydolmaları ve ihtiyacı olacak temel işlemlerde yardımcı olacak insanlar görevlendirilebilir. Ayrıca oryantasyon programlarına ağırlık verilmelidir.
3. Eğitim sistemlerinde kültürel eğitime biraz daha ağırlık verilebilir. Yurtdışına giden ve oradan gelen öğrencilere kültürel eğitim şart koşulabilir.
4. Yabancı uyruklu öğrenciler ile daha etkin ve sağlıklı iletişim kurabilmek ve onlara uyum sürecinde destek olabilmek için onların kültürleri hakkında gerekli bilgiler edinilmeli ve kültürel hassasiyetlerine dikkat edilmelidir.
5. Öğrencilere paylaşımda veya ortak görüşte buluşacakları ortamlar oluşturularak paylaşımları artırılabilir dolayısıyla kültürel bütünleşme sağlanabilir.
6. Üniversitelerde, çok kültürlü eğitim konularının bir ders olarak okutulması bu anlayışın ülke geneline yayılmasında etkili olacaktır. Ayrıca, öğrencilere konuyla ilgili deneyimler yaşatılmasının, konunun öğrenciler tarafından içselleştirilmesini sağlayacağı söylenebilir.

7. Ülkeye gelen öğrenciler yeni bir yere gönüllü yerleştikleri için başat grupla etkileşime girmeye isteklidirler. Bu durum ülke politikacıları ve ilgililerce göz önüne alınmalıdır. Bu doğrultuda eğitim, sosyal destek v.s. ile bu gruplar desteklenmelidir. Süreci yumuşatmak amacı ile dönemsel olarak çeşitli halk eğitimleri, medya ile desteklenen geniş çaplı düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıklan, A., Demirel, Ö., Önsoy, R. (1996). **Türkiye’de yüksek öğrenim gören Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin sorunları**. Yayınlanmamış araştırma raporu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Akbalık, F.G. (2003). Yurt Dışından Dönen Türk Öğrencilerin Uyum Düzeyleri ve Benlik Algıları. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt 36, sayı 1–2
- Altundağ, P. (2007). **Kültürlerarası Yeterlilik ve Korece Öğretimi**. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Allaberdiyev, P. (2007). **Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye’ye Yüksek Öğrenim Görmeye Gelen Öğrencilerin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi**. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Annaberdiyev, D. (2006). **Türkiye’de Eğitim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Türk Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Arama Tutumları, Psikolojik İhtiyaçları VE Psikolojik Uyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Antonova, W.B. (1998). **Psihologičeskiye adaptasii inostrannih studentov k usloviyam jizni i obuçeniya v Moskve**. [Yabancı uyruklu öğrencilerin Moskova’nın yaşam ve öğrenim şartına uyumu]. Tsentr mejdunarodnogo obrazovaniya MGU im M.V.Lomonosova, Vestnik, 1.
- Apaydın, H. (2009). **Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Ortamındaki İletişim Deneyimlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Asutay, H. (2007). **Dil Kültür ve Eğitim**, Konya: Eğitim Kitabevi.

Ataca, B., Berry, J.W. (2002). Psychological, Sociocultural and Marital Adaptation Of Turkish Immigrant Couples In Canada, **International Journal of Psychology**, **37**, No:1, 13-26.

Atak, H. (2010). **Yetişkinliğe Geçişte Kimlik Biçimlenmesi ve Eylemlilik: Bireyleşme Sürecinde İki Gelişimsel Kaynak**. Yayımlanmamış Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.

Aytaç, S. (1994). **İnsanı Anlama Çabası**, Bursa: Ezgi Kitabevi

Bektaş, Y., Kocabaş, Ö.E. ve Annaberdiyev, D. (2006, 11-15 Temmuz). **Psychological adaptation and acculturation of the international students in Turkey. 18th International Congress of the International Association for Cross-Cultural Psychology**'de bildiri olarak sunuldu, Spetses adası, Yunanistan.

Berry, J.W. (1992). Acculturation and Adaptation in New Society, **International Migration**, **30**, 69-85.

Berry, J.W. (1998). Intercultural Relations in Plural Societies, **Canadian Psychology**, **40**, No:1, 12-21.

Berry, J. W., Sam, D.L. (1997). **Acculturation and Adaptation**. In J. W. Berry, M.H. Segall And Ç. Kağıtçıbaşı (Eds.) Handbook of Cross-Cultural Psychology, I.3. Social Behaviour And Applications, (291-326). Boston, MA:Ally and Bacon.

Berry, J.W., Phinney, J.S., Sam, D.L., Vedder, P. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity and Adaptation. **Applied Psychology: An International Review**, **55**, No. 3, pp. 303–332.

Bilgin, N. (1994). **Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu**. İzmir: Ege Yayıncılık.

- Bilgin, N. (2003). **Sosyal Psikoloji Sözlüğü**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bovee, C.L ve Thill, J.V (1989). **Business Communication Today**, Random House, New York.
- Bülbül R., Ahlawat K., Azizi, İ. (1986). Türkler ve Ürdünlülerin Birbirlerine Karşı Tutumları. **Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 1.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cai, D.A., Rodriguez, J.I. (1996). Adjusting to Cultural Differences: The Intercultural Adaptation Model. **Intercultural Communication Studies VI: 2**.
- Chen, L. (1994). **Mindlessness or mindfulness: A preliminary report on situational influences on participants' thoughts during dyadic interaction**. Paper presented at the ICA Annual Conference, Sydney, Australia.
- Chen, L. (1995). Interaction involvement and patterns of topical talk: A comparison of intercultural and intracultural dyads. **International Journal of Intercultural Relations**, 19, 463–482.
- Chen, L. (2002). Perceptions of Intercultural Communication and Communication Satisfaction. **Communication Reports**. Vol. 15, issue 2. Web: EBSCOhost veri tabanından 10 Ocak 2008'de alınmıştır.
- Cırık, İ. (2008). Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 34, 27–40.

- Devlet Planlama Teşkilatı. (1995). Dünyada Küreselleşme ve Bölgesel Entegrasyonlar (At, Nafta, Pasifik) ve Türkiye (At, Efta, Kei, Türk Cumhuriyetleri, İslam Ülkeleri, Eco) İlişkileri Özel İhtisas Komisyonu. **Türkiye - Türk Cumhuriyetleri İlişkileri Raporu Özeti**. Ankara, Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dikeçligil, B. (1994). Kültür Kavramının Analizi veya Sosyo-Kültürel Gerçekliğin Yapısı Üzerine Bir İnceleme. **Sosyoloji Derneği Yayınları, III**, 37-47.
- Doğan, İ. (2000). **Sosyoloji. Kavramlar ve Sorunlar**. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Dowd, R. (2007). Evaluating The Outcomes of On Line Education, **ELT Journal**, Vol. 61. Web: EBSCOhost veri tabanından 10 Ocak 2007'de alınmıştır.
- Erdem, R., Günlü, E. (2006). İletişim Eğilimlerinin Yüksek Bağlam-Düşük Bağlam Ayırımı İle İncelenmesi: Hastane Çalışanları Örneği, **Hacettepe Üniversitesi Sağlık İdaresi Dergisi**, 9 (2), 177-195
- Esentürk, E.L. (1998). **Yabancı uyruklu ve Türk Üniversite öğrencilerine ait sorunların bazı değişkenler açısından incelenmesi**. Yayımlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Farver, J.A.M., Narang S.K., Bhadha B.R. (2002). East Meets West: Ethnic Identity, Acculturation, and Conflict in Asian Indian Families. **Journal of Family Psychology**, 16, No:3, 338-350.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1995), **Multivariate data analysis with readings** (4th edition). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Hovey, J.D. (2000). Acculturative Stres, Depression; and Suicidal Ideation In Mexican Immigrants. **Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology**, 6, 134-151.
- Huang, Y. (2010). **Acculturation And Academic Performance: The Role Of Media Use And Interpersonal Communication Among International Students**. State University of New York in Partial Fulfillment of The Requirements For The Degree of Doctor of Philosophy, New York.
- Galloway, F.J., Jenkins R.J. (2005). The Adjustment Problems Facedby International Students in the United States: A Comparison of International Students and Administrative Perceptions at Two Private, Religiously Affiliated Universities. **NASPA Journal**, Vol. 42, 2. Web: www.eric.com adresinden 13 Mart 2008'de alınmıştır.
- Gökmen, M.E. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde Kültürlerarası İletişimsel Edinç. **Dil Dergisi**,128, 69–77.
- Grass, S. & Varonis, E.M. (1985). Miscommunication in native/nonnative conversation. **Language in Society**, 14, 327–343.
- Gudykunst, W.B. (1983). Uncertainty reduction and predictability of behavior in low- and high-context cultures. **Communication Quarterly**, 31, 49–55.
- Gudykunst, W.B., Nishida, T., & Chua, E. (1987). Perceptions of social penetration in Japanese-North American dyads. **International Journal of Intercultural Relations**, 11, 171–190.
- Gudykunst, W.B., Chua, E., & Gray, A. (1987). **Cultural similarities and uncertainty reduction process**. In M. McLaughlin (Ed.), *Communication Yearbook 10* (pp. 456–469). Newbury Park, CA: Sage.

- Gudykunst, W.B., Yoon, Y.C., & Nishida, T. (1987). The influence of individualism and collectivism on the perceptions of communication in ingroup-outgroup relationships. **Communication Monographs**, **54**, 295–306.
- Gudykunst, W.B., & Shapiro, R. (1996). Communication in everyday interpersonal and intergroup encounters. **International Journal of Intercultural Relations**, **20**, 19–45.
- Güçlü, N. (1996). Yabancı Öğrencilerin Uyum Problemleri. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, **12**, 101–110.
- Gün, Z., Bayraktar, F. (2007). Türkiye’de İç Göçün Ergenlerin Uyumundaki Rolü. **Türk Psikiyatri Dergisi**, **18** (4).
- Günay, D. (1995). Roman Çözümlemesine Toplumdilbilimsel Bir Yaklaşım. **Dil Dergisi**, **35**, Ankara: TÖMER Yayınları.
- Güvenç, B. (1984). **İnsan ve Kültür**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gronhaug, K., Gilly, M., Penazola, L. (1993). “Barriers and Incentives in Consumer Acculturation”. **European Advances in Consumer Research**, **1**, pp. 278-286.
- Hecht, M. (1978). The conceptualization and measurement of communication satisfaction. **Human Communication Research**, **4**, 253–264.
- Hecht, M., Ribeau, S., & Alberts, J. (1989). An Afro-American perspective on interethnic communication. **Communication Monographs**, **56**, 501–513.

- Holmes, P. (2006). Problematizing Intercultural Communication Competence in The Pluricultural Classroom: Chinese Students in a New Zeland University. **Language and Intercultural Communication**, Vol. 6. Web: EBSCOhost veritabanından 10 Ocak 2007'de alınmıştır.
- Hubbert, K.N., Guerrero, S.L., & Gudykunst, W.B. (1999). Intergroup communication overtime. **International Journal of Intercultural Relations**, **23**, 13–46.
- Jandt, F.E. (1993). **Intercultural Communication: An Introduction**, Sage Publication, USA.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). **Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karaoğlu F. (2007). **Yabancı Uyruklu Öğrencilerde Uyma Davranışı: Tömer Örneği**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (1984). **Araştırmalarda rapor hazırlama**. Ankara: Hacettepe Taş Yayıncılık.
- Kartarı, A. (2006). **Farklılıklarla Yaşamak: Kültürlerarası İletişim**, Ankara: Ürün Yayınları.
- Khairullah, D.Z., Khairullah, Z.Y. (1999). "Behavioural Acculturation and Demographic Characteristics of Asian-Indian Immigrants in the United States of America". **International Journal of Sociology and Social Policy**.**19**, No. 1/2, pp. 57-80.
- Knapp, M., Ellis, D., & Williams, B. (1980). Perceptions of communication behavior associated with relationship terms. **Communication Monographs**, **47**, 262–278.

Kim, C., Laroche, M., Tomiuk, A.M. (2001). A Measure Of Acculturations Of Italian Canadians: Scale Development And Construct Validation. **International Journal Of Intercultural Relations**, **25**, 607-637.

Kim, J., & Mueller, C. W. (1978). **Factor analysis: Statistical methods and practical issues**. Beverly Hills, CA: Sage.

Külebi, C. (1994). **Ana Dili ve Yazın Öğretimi**. İstanbul: Çağdas Yay.

Lijuan, Z. (2002). **Studying International Students: Adjustment Issues and Social Support**. Reports/ Research. Web: www.eric.com adresinden 15 Mart 2008'de alınmıştır.

Long, M.H. (1983). Linguistical and conversational adjustment to non-native speakers. **Studies in Second Language Acquisition**, **5**, 177–195.

Mahoney, L.S., Schamber, F.J. (2004). **The Journal of General Education**, Vol. 43, 3-4. Web: www.eric.com adresinden 15 Mart 2008'de alınmıştır.

Mehdizadeh, N., Scott, B. (2005). Adjustment Problems of Iranian International Students in Scotland. **International Education Journal**, **6**(4), 484–493. Web: ehlt.flinders.edu.au/education/ie/articles adresinden 15 Mart 2008'de alınmıştır.

Meşe, G. (1999). **Sosyal Kimlik ve Yaşam Stilleri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Montreuil, A., Bourhis, R.Y. (2001). Majority Acculturation Orientations Toward “Valued” And “Devalued” Immigrants, **Journal of Cross-Cultural Psychology**, **32**, No:6, November, 698- 719.

Nasrin, F. (2001). **International Female Graduate Students' Perceptions of Their Adjustment Experiences and Coping Strategies at an Urban Research University**, Speeches/ Meeting Papers. Web: www.eric.com adresinden 20 Mart 2008'de alınmıştır.

Otrar, M., Ekşi, H., Dilmaç, B. ve Şirin, A. (2002). Türkiye'de öğrenim gören Türk ve akraba topluluk öğrencilerinin stres kaynakları, başa çıkma tarzları ile ruh sağlığı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**, 2 (2), 477–499.

Özhan, İ. (2006). **Farklılaşmanın Özel Görünümler Olarak Çokkültürlülük ve Çokkültürcülük**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özguven, E. (1990). Yurtlarda kalan üniversite öğrencilerinin sağlık ve psikolojik sorunları. Ege Üniversitesi, **Psikoloji Seminer Dergisi**, 8.

Palumbo, F., Teich, I. (2004). Market Segmentation Based on Level of Acculturation. **Marketing Intelligence & Planning**, 22, No. 4, pp. 472-484.

Pointkowski, U., Florack, A., Hoelker, P., Obdrzalek, P. (2000). Predicting acculturation attitudes of dominant and non-dominant groups. **International Journal of Intercultural Relations**, 24, 1-26.

Poyrazlı, S., Grahame, K.M. (2007). Barriers to Adjustment: Needs of International Students within a Semi-Urban Campus Community. **Journal of Instructional Psychology**, Vol.34, Issue 1. Web: www.redorbit.com/news/educaion. adresinden 10 Ocak 2008'de alınmıştır.

Poyrazlı, S., Arbona, C., Bullington, R. & Pisecco, S. (2001). Adjustment issues of Turkish college students studying in the United States. **College Student Journal**, 35 (1), 52–62.

Pinkerton, M.K. (2006). U.S. Public Image: A Study of The Perceptions of International Students from Predominantly Muslim Nations. **Ms. Thesis**, The University of Texas. Web: [dspace. Uta. edu./ bitstream/10106/428/1/ uma-uta](http://dspace.uta.edu/bitstream/10106/428/1/uma-uta) adresinden 10 Nisan 2008'de alınmıştır.

Quester, P. G., Chong, I. (2001). Validating Acculturation Models: The Case of the Australian-Chinese Consumers. **Journal of Consumer Marketing**, **18**, No. 3, pp. 203-218.

Ransdell, D.R. (1998). **Mexican Indirection: How to Help Mexican ESL Writer Channel Their Energies into Focused Essays**. Speeches/ Meeting Papers. Web: www.eric.com adresinden 10 Nisan 2008'de alınmıştır.

Romero, A.J., Roberts, R.E. (2003). Stress Within a Bicultural Context for Adolescents of Mexican Descent, **Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology**, **9**, No:42, 171-184.

Sam, D.L. (1992). Psychological Acculturation of Young Visible Immigrants, **Immigration World Magazine** **20**(3) 21-24.

Samovar, L.A and Porter, R.E. (1991). **Intercultural Communication: A Reader**, Wadsworth Publishing Company, USA.

Sam, D.L., Berry, J.W. (1995). Acculturative Stress Among Young Immigrants in Norway. **Scandinavian Journal Of Psychology**, **36**, 10-24.

Sargut, S. (1994). **Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim**. Ankara: Verso Yayınları.

Scott, M.S. (1999). **Intercultural Communication as a Dominant Paradigm**. Submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Communications. Web: www.eric.com adresinden 10 Nisan 2008'de alınmıştır.

- Sığı, Ü. (2006). Japonların Kültürel Özellikleri Bağlamında; Yönetmel, Ekonomik ve Sosyal Süreçlerinin Analizi. **İstanbul Ticaret Odası Sosyal Bilimler Dergisi**, 5, 29–47.
- Stephan, W & Stephan, C. (1985). Intergroup anxiety. **Journal of Social Issues**, 41, 157–166.
- Stephan, W.G. & Stephan, C.W. (1992). Reducing intercultural anxiety through cultural contact. **International Journal of Intercultural Relations**, 16 (1), 89-102.
- Spitzberg, B.H. (1991). An examination of trait measures of interpersonal competence. **Communication Reports**, 4, 22–29.
- Spitzberg, B.H. (1994). **A model of intercultural communication competence**. In L. A. Samover and R. E. Porter (Eds.) *Intercultural Communication: A reader* (7th ed., pp. 379–391). Belmont, CA: Wadsworth.
- Szapocznik, J. (1977). **Cuban Value Structure: Treatment Implications**. Web: www.eric.com adresinden 20 Nisan 2008’de alınmıştır.
- Şahin, M.E. (2001). **Kültür Şoku Hakkında Analitik Yaklaşımlar ve Ampirik Veriler: ABD’de Öğrenim Gören Bir Türk Öğrenci Grubu Üzerine Niteliksel Bir İnceleme**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şeker, D. (2006). Kente göç etmiş bir örneklemede kültüre uyum (kültürlenme) süreçleri. **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 3, 2.
- Şolohov, İ.A. (2002). **Psihologičeskiye osobennosti adaptatsii uçaseysya molodyoji za rubejom** [Yurtdışında öğrenim gören gençlerin psikolojik uyum özellikleri]. *Doktorskaya nauçnaya rabota*, Moskovskiy Pedagogičeskiy Gosudarstvennyy Universitet, Moskva.

- Tanaka, T., Takai, J., Kohyama, T., Fujihara, T., & Minami, H. (1994). Social Networks of international students in Japan: Perceived social support and relationship satisfaction. **Japanese Journal of Experimental Social Psychology, 33**, 213-223.
- Tavkul, U. (2009). **Kafkasya'da Kültürel Etkileşim**. Türk Dil Kurumu: Ankara.
- Tekeli, İ. (1982). **Kentleşme Yazıları**. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Tezcan, M. (1995). **Sosyoloji, Temel Kavramlar**. Ankara: Feryal Matbaası.
- Tomich, P.C., McWhirter, J.J. & Darcy, M.U.A. (2003). Personality and international students' adaptation experience. **International Education, 33**, 22–39.
- Toyokawa, T., Toyokawa, N. (2002). Extracurricular activities and the adjustment of Asian international students: A study of Japanese students. **International Journal of Intercultural Relations, 26**, 363–379.
- Trompenaars, F & Turner C.H. (1997). **Riding the Waves of Culture: Understanding Diversity in Global Business**, McGraw-Hill.
- Turhan, M. (1980). **Atatürk İlkeleri ve Kalkınma**. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Tutkun, Ö.F. (2007). Yurt Dışına Giden Erasmus Öğrencilerinin Memnuniyet Düzeyleri. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33**, 229–239.
- Usal, A., Kuşluvan Z. (2002). **Davranış Bilimleri Sosyal Psikoloji**. İzmir: Fakülteler Kitabevi.

Üstündağı, E. (2009). **Balkan Göçmenlerinin Türkiye’de Kültürleşmeleri Sürecinde Türk Tüketim Kültürüyle Olan Etkileşimi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Xiaofan, L. (2001). **Effective Communication in Multicultural Classrooms**. Reports. Web: www.eric.com adresinden 2 Şubat 2008’de alınmıştır.

Yağcı E., Ekinci C.E., Burgaz B., Kelecioğlu H., Ergene T. (2006). Kırgızistan –Türkiye Manas Üniversitesindeki Türkiyeli Öğrencilerin Uyum Sorunları. **Sosyal Bilimler Dergisi**, **15**, 256–265.

Yeşildağ, E. (2008). **Avrupa’da Yaşayan Türklerin Aile Yapıları ve Entegrasyon (Uyum) Sorunları (Avusturya Örneği)**. Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon.

Zea, M.C., Asner-self, K.K., Birman, D., Bukı, L. (2003). The abbreviated Multidimensional Acculturation Scale: Emprical Validation With Two Latino/Latino Samples. **Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology**, **9**, No:2, 107-126.

Zheng, Y.Z., Cui, R. (2008). Kluckhohn and Strodbeck’s Value Model in Chinese and American culture. **Sino-US English Teaching**, Vol 5, No.4 (Serial No.52). Web: www.eric.com adresinden 18 Mayıs 2008’de alınmıştır.

EKLER

Ek – 1

KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİM ALGISI ÖLÇEĞİ

ACIKLAMA

Aşağıda, bir kişinin etkileşime girdiği başka bir kişi ile olan iletişimi sırasında yaşayabileceği farklı durumlar ve bu durumlarla ilgili görüş ve düşüncelerden oluşan 15 ifade verilmiştir. Bu ifadeleri lütfen dikkatle okuyunuz ve her bir ifadeye katılıp katılmadığınızı 1 ile 7 arasında (1 hiç katılmadığınızı, 7 tamamen katıldığınızı gösterecek şekilde, 1 ile 7 arasında sizin görüşünüzü yansıtan bir puan vererek) bir puan vererek belirtiniz.

MADDE NO	ÖLÇEK MADDELERİ	Hiç Katılmıyorum						Tamamen Katılıyorum
1	Görüşmemiz içten, doğal ve rahatlatıcı idi.	1	2	3	4	5	6	7
2	Karşımızdaki kişinin söylediklerini tekrarlamamız istenseydi, sanırım bunu yapabilirdik.	1	2	3	4	5	6	7
3	İkimizin konuşma tarzı birbiriyle uyumluydu	1	2	3	4	5	6	7
4	Birbirimizi anlamakta zorluk yaşadık.	1	2	3	4	5	6	7
5	Kısa bir süre sonra, aramızda konuşacak bir şey kalmayabilir.	1	2	3	4	5	6	7
6	Konuşmamızda kesintiler oldu.	1	2	3	4	5	6	7
7	Yanlış anlamaları önlemek için kullandığımız kelimeleri dikkatle seçtik	1	2	3	4	5	6	7
8	Gündeme gelebilecek her hangi bir konu hakkında konuşmakta oldukça özgürdük.	1	2	3	4	5	6	7
9	Karşılıklı işbirliği sayesinde, görüşmemiz genellikle akıcıydı	1	2	3	4	5	6	7
10	Yeterince zaman verilseydi, daha farklı konuları da tartışabilirdik	1	2	3	4	5	6	7
11	Görüşme sırasında bazen birbirimizi takip edemedik	1	2	3	4	5	6	7

Ek – 2

PERCEPTIONS OF INTERCULTURAL INTERACTION SCALE

Below you will find 15 statements regarding different views and opinions about various situations that a person may encounter in the course of communication with another person. Please read carefully these statements, and state whether or not you agree to these statements in the range from 1 to 7 (Mark your opinion on these statements in the range from 1 to 7, where 1 denotes Strongly disagree and 7 denotes Strongly agree).

ITEM NO	SCALE ITEMS							
		Strongly disagree						Strongly agree
1	Our conversation was spontaneous, informal, and relaxed.	1	2	3	4	5	6	7
2	If asked, we could probably repeat back what the other said in the conversation.	1	2	3	4	5	6	7
3	Our conversational styles seemed well coordinated with each other.	1	2	3	4	5	6	7
4	We had trouble understanding each other.	1	2	3	4	5	6	7
5	We might soon run out of things to talk.	1	2	3	4	5	6	7
6	We had communication breakdowns.	1	2	3	4	5	6	7
7	We chose our words carefully to avoid misunderstanding.	1	2	3	4	5	6	7
8	We were rather free to talk about whatever happened to be brought up.	1	2	3	4	5	6	7
9	Due to mutual cooperation, our conversation was generally smooth flowing.	1	2	3	4	5	6	7
10	Given time, we could have discussed a wide variety of topics.	1	2	3	4	5	6	7
11	We sometimes could not quite follow each other in the conversation.	1	2	3	4	5	6	7

Ek – 3

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıdaki soruları size en uygun gelen seçeneğin başındaki parantezin içine (X) işareti koyarak ve/veya boş yerlere yazarak yanıtlayınız.

1. Cinsiyetiniz:
 Kadın Erkek
2. Medeni durumunuz:
 Evli Bekar Dul
3. Yaşınız:
4. Türkiye’de ikamet ettiğiniz şehir:
5. Kaç yıldır Türkiye’de bulunuyorsunuz? ()
6. Ülkeniz:
7. Ülkenizde ikamet ettiğiniz yerleşim birimi: () Şehir () Kasaba () Köy
8. Öğrenim gördüğünüz alan/bölüm:
9. Türkiye’de nerede oturuyorsunuz? () Ev () Yurt ()
10. Türkiye’de kiminle yaşıyorsunuz? () Vatandaşlarımla () Türkiyelilerle ()
.....

KÜLTÜRLENME ÖLÇEĞİ**Değerli Öğrenciler;**

Bu anket kültürel etkileşim konulu bir araştırmada veri toplamak amacıyla uygulanmaktadır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle cevap vermeniz, gerçek durumu saptayabilmek açısından önem taşımaktadır.

Anketteki ifadeleri dikkatlice okuyunuz. O ifadeleri okuduktan sonra size en uygun olanın karşısına (X) işareti koyarak belirtiniz. Bu işlem tamamlandıktan sonra anketteki diğer maddelere geçiniz.

Ankete verdiğiniz cevaplar gizli tutulacak, bu araştırmanın amaçları dışında başka herhangi bir amaçla kesinlikle kullanılmayacak, başka kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırmaya katıldığınız için şimdiden teşekkürler.

Ramin ALİYEV
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

MADDE NO	ÖLÇEK MADDELERİ					
		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Anadilimi Türkçeden daha iyi yazıyorum	1	2	3	4	5
2	Hem anadilimde hem de Türkçede iyi yazıyorum	1	2	3	4	5
3	Zorunlu olmadıkça Türkçe konuşmuyorum	1	2	3	4	5
4	Artık sadece Türkçe konuşuyorum	1	2	3	4	5
5	Hem Türkçeyi hem de anadilimi istediğim zaman rahatlıkla kullanıyorum.	1	2	3	4	5
6	Kendi evimde ve hemşerilerimle beraberken sadece anadilimi kullanıyorum.	1	2	3	4	5
7	Kendi evimde ve hemşerilerimle beraberken sadece Türkçeyi kullanıyorum.	1	2	3	4	5
8	Sadece kendi anadilimde şaka yaparım	1	2	3	4	5
9	Artık sadece Türkçe şaka yapıyorum.	1	2	3	4	5
10	Hem Türkçe hem de anadilimde şaka yaparım	1	2	3	4	5
11	Sadece kendi anadilimde düşünürüm	1	2	3	4	5
12	Türkçe düşünmeyi tercih ediyorum	1	2	3	4	5
13	Hem Türkçe hem de anadilimde düşünürüm	1	2	3	4	5
14	Duygu ve düşüncelerimi sadece anadilimde ifade etmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
15	Duygu ve düşüncelerimi sadece Türkçe ifade etmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
16	Duygu ve düşüncelerimi her iki dilde rahatlıkla ifade edebilirim.	1	2	3	4	5
17	Kendi ülkemin vatandaşlarıyla daha iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
18	Türkiyelilerle daha iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
19	Hem Türkiyelilerle hem de kendi ülkemin vatandaşlarıyla iyi anlaşırım.	1	2	3	4	5
20	Düşüncelerimi sadece Türkiyelilerle paylaşmayı tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
21	Düşüncelerimi hem Türkiyelilerle hem de kendi vatandaşlarımla paylaşırım.	1	2	3	4	5
22	Sadece Türkiyelilerle sosyalleşmeyi tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
23	Hem kendi vatandaşlarımla hem de Türkiyelilerle sosyalleşirim.	1	2	3	4	5
24	Arkadaşlarımı sadece Türkiyeliler arasından seçerim.	1	2	3	4	5
25	Arkadaşlarımı hem Türkiyeliler hem de kendi vatandaşlarımdan seçerim	1	2	3	4	5
26	Kendi ülkemde yaşamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
27	Türkiye’de yaşamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
28	Hem Türkiye’de hem de kendi ülkemde yaşayabilirim.	1	2	3	4	5
29	En yakın arkadaşlarım kendi vatandaşlarımdan oluşur.	1	2	3	4	5
30	En yakın arkadaşlarım Türkiyelilerden oluşur.	1	2	3	4	5
31	Arkadaş seçiminde ayırım yapmam.	1	2	3	4	5
32	Sadece Türkiyelilerin bulunduğu sosyal ortamları tercih ederim.	1	2	3	4	5
33	Hem Türkiyelilerin hem de kendi vatandaşlarımdan bulunduğu sosyal ortamları tercih ederim.	1	2	3	4	5

34	Sadece Türkiyelilerin bulunduğu ortamlarda değerli olduğumu hissediyorum.	1	2	3	4	5
35	Her ortamda değerli olduğumu hissedirim.	1	2	3	4	5
36	Sadece Türkiyelilerin yanında kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5
37	Her ortamda kendimi rahat hissedirim.	1	2	3	4	5
38	Sadece Türkiyelilerden oluşan sosyal grubun etkili bir üyesiyim.	1	2	3	4	5
39	Sadece Türkiyelilerden hem de vatandaşlarımdan oluşan sosyal grubun etkili bir üyesiyim.	1	2	3	4	5
40	Vatandaşlarımdan beni daha iyi anladığını düşünüyorum	1	2	3	4	5
41	Türkiyelilerin beni daha iyi anladığını düşünüyorum	1	2	3	4	5
42	Türkiyelilerin de vatandaşlarımdan da beni anladığını düşünüyorum	1	2	3	4	5
43	Gelecek için planlarımı ülkeme göre yapıyorum.	1	2	3	4	5
44	Gelecek için planlarımı Türkiye'ye göre yapıyorum.	1	2	3	4	5
45	Sadece Türklerin milli marşına ve bayrağına saygı duyarım.	1	2	3	4	5
46	Hem Türklerin hem de ülkemizin milli marşına ve bayrağına saygı duyarım.	1	2	3	4	5
47	Sadece ülkemizi memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
48	Sadece Türkiye'yi memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
49	Hem Türkiye'yi hem de ülkemizi memleketim olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
50	Vatandaşlarımdan daha çok severim.	1	2	3	4	5
51	Türkiyelileri daha çok severim	1	2	3	4	5
52	Türkiyelileri de vatandaşlarımdan da çok severim.	1	2	3	4	5
53	Kendimi kendi ülkeme ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
54	Kendimi Türkiye'ye ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
55	Kendimi hem Türkiye'ye hem de kendi ülkeme ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
56	Kendimi her iki ülke insanlarından da farklı görmem.	1	2	3	4	5
57	Kendimi yetiştiğim kültüre yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5
58	Yetiştiğim kültürden çok buradaki kültüre kendimi yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5
59	Kendimi her iki kültüre de yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5
60	Boş zamanlarımdan genellikle vatandaşlarımla geçirmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
61	Boş zamanlarımdan genellikle Türkiyelilerle geçirmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
62	Boş zamanlarımdan her iki ülke vatandaşlarıyla geçiririm.	1	2	3	4	5
63	Sadece Türk müziğini dinlerim.	1	2	3	4	5
64	Her iki ülke müziğini de dinlerim	1	2	3	4	5
65	Ülkemin yemeklerini tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
66	Her iki ülke yemeklerini de severim.	1	2	3	4	5
67	Vatandaşlarımdan gibi giyinmeyi tercih ediyorum	1	2	3	4	5
68	Türkiyeliler gibi giyinmeyi tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
69	Her iki ülkenin de giyim tarzını beğenirim.	1	2	3	4	5
70	Ülkemin gelenek ve göreneklerine göre yaşarım.	1	2	3	4	5
71	Türkiyelilerin gelenek ve göreneklerine göre yaşarım.	1	2	3	4	5
72	Gerektiğinde iki ülkenin de gelenek ve göreneklerine göre yaşarım.	1	2	3	4	5
73	Ülkemin eğlence türlerini tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
74	Türkiyelileri insan ilişkilerinde daha eşitlikçi buluyorum.	1	2	3	4	5
75	Sadece vatandaşlarımla çıkmayı tercih ediyorum.	1	2	3	4	5

76	Sadece Türkiyelilerle çıkmayı tercih ediyorum.	1	2	3	4	5
77	Her iki ülke vatandaşlarıyla çıkabilirim.	1	2	3	4	5
78	Vatandaşlarım etnik kökenimden dolayı beni dışlamaz.	1	2	3	4	5
79	Her iki ülkede de etnik kökenimden dolayı dışlanmam.	1	2	3	4	5
80	Ülkemden bağlarımı koparmam çok zor.	1	2	3	4	5
81	Her iki ülkeden de bağlarımı koparmam çok zor.	1	2	3	4	5
82	Kendimi duygusal olarak vatandaşlarıma daha yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5
83	Kendimi duygusal olarak Türkiyelilere daha yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5
84	Kendimi duygusal olarak her iki ülke vatandaşlarına da yakın hissediyorum.	1	2	3	4	5

Ek – 4

Personal Information Form

Kindly answer the following questions by giving the appropriate answer in the bracket by giving a cross (X).

1. Gender:
 Woman Man
2. Marital Status:
 Married Single Divorced
3. Age:
4. The city of residence in Turkey:
5. How long have you been residing in Turkey? ()
6. Country:
7. The place of residence in the country: () City () Town () Village
8. The area/department of education acquired:

9. The place of residence in Turkey? () House/Home () Dormitory ()

10. Who do you live with in Turkey? () With my fellow countrymen () With
 Turks/Turkish citizen ()

ACCULTURATION SCALE

Dear Students;

This questionnaire is being applied to gather data for the subject of cultural interaction. In order to determine the real situation, it is important to get the correct answers to the questions.

Read the expressions/phrases of the questionnaire attentively and put a cross mark (X). After completing this operation move to the next article of the subject.

The answers given by you will be kept confidential, will definitely not be used for anything else except this research and will not be shared with anybody else. I would like to thank you for participating in this research.

Ramin ALIYEV

**Ankara University
 Institute of Educational Sciences
 Ph D Candidate**

ITEM NO	SCALE ITEMS					
		Strongly disagree	Disagree	Undecided	Agree	Strongly agree
1	I write in my native language better than in Turkish	1	2	3	4	5
2	I write better both in Turkish and in my native language	1	2	3	4	5
3	I do not speak in Turkish unless necessary	1	2	3	4	5
4	Now I speak only in Turkish	1	2	3	4	5
5	I can speak freely both in my native language and in Turkish	1	2	3	4	5
6	I speak only in my native language when I'm at home or with my countrymen	1	2	3	4	5
7	I speak only in Turkish when I'm at home or with my countrymen	1	2	3	4	5
8	I joke only in my native language	1	2	3	4	5
9	Now I joke only in my native language	1	2	3	4	5
10	I joke both in my native language and Turkish	1	2	3	4	5
11	I think only in my native language	1	2	3	4	5
12	I prefer to think in Turkish	1	2	3	4	5
13	I think both in my native language and Turkish	1	2	3	4	5
14	I prefer to express my thoughts and feelings only in my native language	1	2	3	4	5
15	I prefer to express my thoughts and feelings only in Turkish language	1	2	3	4	5
16	I can freely express my thoughts and feelings both in my native language and Turkish	1	2	3	4	5
17	I can better get along with my countrymen	1	2	3	4	5
18	I can better get along with the Turkish people	1	2	3	4	5
19	I can better get along both with my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
20	I prefer to share my opinions only with the Turkish people	1	2	3	4	5
21	I share my opinions both with my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
22	I prefer to participate to social activities only with the Turkish people	1	2	3	4	5
23	I participate to social activities both with my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
24	I choose my companions only among the Turkish people	1	2	3	4	5
25	I choose my companions among both my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
26	I prefer to live in my own country	1	2	3	4	5
27	I prefer to live in Turkey	1	2	3	4	5
28	I can leave both in Turkey and my own country	1	2	3	4	5
29	My best friends are composed of my countrymen	1	2	3	4	5
30	My best friends are composed of the Turkish people	1	2	3	4	5
31	I do not discriminate nationalities in choice of my best friends	1	2	3	4	5
32	I prefer social environments surrounded by only the Turkish people	1	2	3	4	5
33	I prefer social environments surrounded by both my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
34	I feel estimable in surrounding of only the Turkish people	1	2	3	4	5

35	I feel estimable in all surroundings	1	2	3	4	5
36	I feel comfortable in surrounding of only the Turkish people	1	2	3	4	5
37	I feel comfortable in all surroundings	1	2	3	4	5
38	I'm an active member of a social group comprised of only the Turkish people	1	2	3	4	5
39	I'm an active member of social groups comprised of both my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
40	I think that my countrymen understand me better	1	2	3	4	5
41	I think that the Turkish people understand me better	1	2	3	4	5
42	I think that both the Turkish people and my countrymen understand me	1	2	3	4	5
43	I construct my plans about future for my own country	1	2	3	4	5
44	I construct my plans about future for Turkey	1	2	3	4	5
45	I respect only Turkey's flag and national anthem	1	2	3	4	5
46	I respect both Turkey's and my own country's flag and national anthem	1	2	3	4	5
47	I consider only my own country as my homeland	1	2	3	4	5
48	I consider only Turkey as my homeland	1	2	3	4	5
49	I consider both my own country and Turkey as my homeland	1	2	3	4	5
50	I adore only my own countrymen	1	2	3	4	5
51	I adore only the Turkish people	1	2	3	4	5
52	I adore both my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
53	I feel that I belong to my own country	1	2	3	4	5
54	I feel that I belong to Turkey	1	2	3	4	5
55	I feel that I belong to my own country and Turkey	1	2	3	4	5
56	I do not feel myself as different from the people of both my country and Turkey	1	2	3	4	5
57	I feel myself close to the culture in which I've grown	1	2	3	4	5
58	I feel myself close to the culture of Turkey rather to that in which I've grown	1	2	3	4	5
59	I feel myself close to both cultures	1	2	3	4	5
60	I usually prefer to spend my spare time with my countrymen	1	2	3	4	5
61	I usually prefer to spend my spare time with the Turkish people	1	2	3	4	5
62	I spend my spare time with both my countrymen and the Turkish people	1	2	3	4	5
63	I listen to only Turkish music	1	2	3	4	5
64	I listen to music of both countries	1	2	3	4	5
65	I prefer meals of my own country	1	2	3	4	5
66	I like meals of both my own country and Turkey	1	2	3	4	5
67	I prefer to dress as my countrymen	1	2	3	4	5
68	I prefer to dress as the Turkish people	1	2	3	4	5
69	I like dressing style of both countries	1	2	3	4	5
70	I live in accordance with traditions of my own country	1	2	3	4	5
71	I live in accordance with traditions of the Turkish people	1	2	3	4	5
72	I live in accordance with traditions of both my own country and of the Turkish people as required by the circumstances	1	2	3	4	5
73	I prefer entertainment types of my own country	1	2	3	4	5
74	I think that the Turkish people are more even in human relationships	1	2	3	4	5
75	I prefer to flirt only with my countrymen	1	2	3	4	5
76	I prefer to flirt only with the Turkish people	1	2	3	4	5
77	I may flirt with the citizens of both countries	1	2	3	4	5

78	My countrymen do not discriminate me for my ethnic grounds	1	2	3	4	5
79	I do not feel to be discriminated in both countries	1	2	3	4	5
80	It is to difficult for me to break my ties with my own country	1	2	3	4	5
81	It is to difficult for me to break my ties with both countries	1	2	3	4	5
82	Emotionally I feel myself closer to my countrymen	1	2	3	4	5
83	Emotionally I feel myself closer to the Turkish people	1	2	3	4	5
84	Emotionally I feel myself close to both my countrymen and Turkish people	1	2	3	4	5